

Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen vaikutukset pien- ja mikroyritysten hallinnolliseen taakkaan

Joonas Liikala

Tekijä Joonas Liikala	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma	
Opinnäytetyön nimi Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen vaikutukset pien- ja mikroyritysten hallinnolliseen taakkaan	Sivu- ja liitesivumäärä 87 + 14
<p>Suomen kirjanpitolainsäädännön uudistus perustuu Euroopan unionin vuonna 2013 antamaan uuteen tilinpäätösdirektiiviin, jonka tavoitteena oli keventää pienten ja keskisuurten yritysten hallinnollisia rasitteita. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, onko vuoden 2016 kirjanpitolainsäädännön uudistus keventänyt pien- ja mikroyritysten hallinnollista taakkaa. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, mitä keskeisiä hallinnollista taakkaa keventäviä muutoksia kirjanpitolainsäädäntöön tehtiin ja kuinka laajasti pien- ja mikroyritykset ovat hyödyntäneet lainsäädäntöuudistuksen mahdollistamia helpotuksia. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millainen vaikutus kirjanpitolainsäädännön uudistuksella on ollut pien- ja mikroyritysten taloushallinnosta aiheutuviin kustannuksiin. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi vantaalainen tilitoimisto.</p> <p>Teoreettisen viitekehyksen alussa käsitellään hallinnollista taakkaa ja Euroopan unionin toimia pienyritysten hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Tämän jälkeen tarkastellaan Euroopan unionin vuonna 2013 antamaa uutta tilinpäätösdirektiiviä, johon myös Suomen kirjanpitolain uudistus perustuu. Lisäksi tietoperustassa käsitellään Suomen kirjanpitolainsäädäntöön tehtyjä keskeisimpiä muutoksia, joiden tarkastelussa keskitytään pien- ja mikroyritysten kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadintaa koskeviin helpotuksiin. Lopuksi tarkastellaan kirjanpitolain uudistuksen yhteydessä annettua uutta pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja koskevaa asetusta.</p> <p>Opinnäytetyössä käytettiin kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksen perusjoukoiksi valittiin Suomessa toimivat pien- ja mikroyritykset sekä tilitoimistot. Tutkimusaineisto kerättiin Webropol-kyselytutkimustyökalun avulla. Tilitoimistoille suunnattu kysely julkaistiin joulukuussa 2018. Kyselyn henkilökohtainen linkki lähetettiin sähköpostitse 1147 tilitoimistolle, joista 114 vastasi kyselyyn. Vastausprosentiksi saatiin 10 prosenttia. Pien- ja mikroyrityksille suunnattu kysely julkaistiin tammikuussa 2019. Kyselyn henkilökohtainen linkki lähetettiin sähköpostitse 3484 yritykselle, joista 291 vastasi kyselyyn. Vastausprosentiksi saatiin 8 prosenttia.</p> <p>Tutkimustulosten perusteella uudistetun kirjanpitolain mahdollistamien helpotuksien hyödyntäminen on jäänyt vähäiseksi pien- ja mikroyritysten taloushallinnossa. Kyselytutkimuksen perusteella uudistuksella ei ole ollut vaikutusta pien- ja mikroyritysten taloushallinnosta aiheutuviin kustannuksiin. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että kirjanpitolainsäädännön uudistus ei ole keventänyt pien- ja mikroyritysten hallinnollista taakkaa.</p>	
Asiasanat Kirjanpitolaki, pienyritykset, mikroyritykset, hallinnollinen taakka	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimusongelmat	2
1.2	Opinnäytetyön rakenne ja rajaukset	3
1.3	Keskeiset käsitteet	4
2	Euroopan unionin toimet pienyritysten hallinnollisen taakan vähentämiseksi.....	6
2.1	Hallinnollinen taakka	6
2.2	Pienyrityksiä koskeva eurooppalainen peruskirja	8
2.3	Euroopan komission pienyritysaloite	9
2.4	Euroopan unionin tilinpäätösdirektiivi	10
3	Suomen kirjanpitolainsäädännön uudistus 2016.....	13
3.1	Kirjanpitolainsäädännön nykytila ja muutostarpeet.....	13
3.2	Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen valmistelu	14
3.3	Lainsäädännön rakenne.....	15
3.4	Yritysten kokoluokat.....	15
3.5	Pien- ja mikroyrityksiä koskevat helpotukset	16
3.5.1	Yhdenkertainen kirjanpito.....	18
3.5.2	Mikrokokoisten ammatin- ja liikkeenharjoittajien tilinpäätös.....	20
3.5.3	Rahoituslaskelma.....	21
3.6	Kirjanpidon menetelmät, aineistot ja säilytys	22
3.7	Kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaiset menettelyt	24
3.8	Pienkonsernia koskevat helpotukset	25
3.9	Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävät tiedot	26
3.9.1	Yleiset säännökset.....	26
3.9.2	Pienyrityksen tuloslaskelma- ja tasekaavat	27
3.9.3	Pienyrityksen liitetiedot.....	28
3.9.4	Mikroyrityksen tuloslaskelma ja tase sekä liitetiedot	32
4	Tutkimuksen toteutus	34
4.1	Tutkimuksen tavoite ja kohderyhmä	34
4.2	Tutkimusmenetelmän valinta.....	35
4.3	Tutkimuksen vaiheet	35
4.4	Käytetyt analysointitavat	38
5	Tutkimustulokset	40
5.1	Tilitoimistojen taustatiedot.....	40
5.2	Pien- ja mikroyritysten taustatiedot.....	42
5.3	Lainsäädännön rakenne.....	45
5.4	Kirjanpitoaineistojen säilyttäminen	48
5.5	Kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaiset menettelyt tilinpäätöksessä	49

5.6	Pienkonsernia koskevat helpotukset	51
5.7	Pien- ja mikroyrityksiä koskevat helpotukset	52
5.7.1	Liikkeenharjoittajien yhdenkertainen kirjanpito	54
5.7.2	Mikrokokoisten ammatin- ja liikkeenharjoittajien tilinpäätös	55
5.7.3	Yhdistysten ja säätiöiden maksuperusteinen tilinpäätös	57
5.7.4	Rahoituslaskelma.....	58
5.7.5	Lyhennetty tuloslaskelma ja tase.....	59
5.7.6	Pien- ja mikroyritysten liitetiedot tilinpäätöksessä	60
5.7.7	Mikroyrityksen tilinpäätöksen antama oikea ja riittävä kuva	61
5.8	Kirjanpitolain uudistuksen vaikutus hallinnolliseen taakkaan	62
5.8.1	Lainsäädäntöuudistuksen vaikutus tilikauden aikaisiin kustannuksiin	63
5.8.2	Lainsäädäntöuudistuksen vaikutus tilinpäätöksen kustannuksiin	66
5.9	Muiden tekijöiden vaikutus hallinnolliseen taakkaan.....	68
6	Pohdinta.....	70
6.1	Tulosten tarkastelu.....	70
6.2	Johtopäätökset.....	75
6.3	Tutkimuksen luotettavuus	77
6.4	Jatkotutkimusehdotukset.....	80
6.5	Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointi.....	81
	Lähteet	83
	Liitteet.....	88
	Liite 1. Kyselylomake tilitoimistoille.....	88
	Liite 2. Kyselylomake pien- ja mikroyrityksille	95
	Liite 3. Kyselylomakkeen saatekirje tilitoimistoille	98
	Liite 4. Muistutusviesti tilitoimistoille kyselyyn osallistumisesta	99
	Liite 5. Kyselylomakkeen saatekirje pien- ja mikroyrityksille	100
	Liite 6. Muistutusviesti pien- ja mikroyrityksille kyselyyn osallistumisesta	101

1 Johdanto

Suomen kirjanpitolain uudistus on lähtöisin Euroopan unionin hankkeesta, jonka tarkoituksena on ollut keventää pienten ja keskisuurten yritysten hallinnollista taakkaa. Euroopan unionissa yritysten tilinpäätösvaatimusten on todettu aiheuttavan liikaa hallinnollisia rasitteita pk-yrityksille ja erityisesti mikroyrityksille, minkä seurauksena tilinpäätösdirektiivit otettiin uudelleentarkastelun kohteeksi. Euroopan unionin parlamentti ja neuvosto antoivat uuden tilinpäätösdirektiivin vuonna 2013, joka korvasi aiemman tilinpäätösdirektiivin ja konsernitilinpäätösdirektiivin. Suomen tuli saattaa oma kansallinen lainsäädäntönsä tilinpäätösdirektiivin vaatimusten mukaisiksi viimeistään 20.7.2015 mennessä. (Kaisanlahti 2013; Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of the European Union, 19.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, onko kirjanpitolainsäädännön uudistus keventänyt pien- ja mikroyritysten hallinnollista taakkaa. Aiheen valintaan vaikutti ennen kaikkea sen ajankohtaisuus sekä oma mielenkiinto. Kirjanpitovelvollisten on täytynyt soveltaa uudistettua kirjanpitolakia 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. Kirjanpitolain uudistuksen vaikutusta yritysten hallinnolliseen taakkaan on tutkittu aikaisemmissa opinnäytetöissä. Pääsääntöisesti aikaisemmat tutkimukset on tehty ennen kuin yrityksille on ehtinyt kertyä käytännön kokemusta tilinpäätöksien laatimisesta uudistettujen säädösten mukaisesti. Aikaisemmissa opinnäytetöissä on kartoitettu lähinnä tilitoimistojen sekä yritysten sidosryhmien arvioita uudistetun kirjanpitolain vaikutuksista hallinnolliseen taakkaan. Uudistuksen vaikutuksien tutkiminen on nyt ajankohtaista, sillä yrityksille on ehtinyt kertyä käytännön kokemusta uusien säännösten soveltamisesta.

Opinnäytetyössä käytettiin kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksen perusjoukoiksi valittiin Suomessa toimivat pien- ja mikroyritykset sekä tilitoimistot. Tutkimusaineisto kerättiin Webropol-kyselytutkimustyökalun avulla. Tilitoimistoille suunnattu kysely lähetettiin 1147 yritykselle, joista 114 vastasi kyselyyn. Vastausprosentiksi saatiin 10 prosenttia. Pien- ja mikroyrityksille suunnattu kysely lähetettiin 3484 yritykselle, joista 291 vastasi kyselyyn. Vastausprosentiksi saatiin 8 prosenttia.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii vantaalainen tilitoimisto KLT-Tiimi Lea Liikala Ky. Tilitoimisto on perustettu vuonna 2004 ja yritys tarjoaa taloushallintopalveluita kaiken kokoisille ja eri toimialoilla toimiville yrityksille. Aihe on ajankohtainen toimeksiantajalle, koska yrityksen asiakaskunnasta valtaosa on pien- ja mikroyrityksiä. Opinnäytetyössä saaduista tutkimustuloksista hyötyvät myös muut Suomessa toimivat tilitoimistot, pien- ja mikroyritykset sekä muut taloushallintoalalla vaikuttavat tahot.

1.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimusongelmat

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, onko kirjanpitolainsäädännön uudistus keventänyt pien- ja mikroyritysten hallinnollista taakkaa. Asian selvittämiseksi on tarkasteltava, mitä keskeisiä hallinnollista taakkaa keventäviä muutoksia kirjanpitolainsäädäntöön ja sen rakenteeseen tehtiin. Lisäksi tavoitteena on selvittää, kuinka laajasti pien- ja mikroyritykset ovat hyödyntäneet lainsäädäntöuudistuksen mahdollistamia helpotuksia ja millainen vaikutus uudistuksella on ollut yritysten taloushallinnosta aiheutuviin kustannuksiin. Opinnäytetyön tavoitteena on myös tuoda esille kirjanpitolainsäädännön uudistamiseen johtaneet syyt sekä lainsäädäntöön tehtyjen muutosten taustalla vaikuttavat perustelut. Alla on esitetty tavoitteiden pohjalta määritelty tutkimuksen pääongelma, johon opinnäytetyöllä pyritään saaman ratkaisu. Pääongelma on muunnettu kolmeksi alaongelmaksi, joihin tutkimuksella pyritään saamaan vastaukset ja sitä kautta pääongelma ratkaistuksi.

Opinnäytetyön pääongelma:

Onko kirjanpitolainsäädännön uudistus keventänyt pien- ja mikroyritysten hallinnollista taakkaa?

Opinnäytetyön alaongelmat:

1. Mitä keskeisiä hallinnollista taakkaa keventäviä muutoksia kirjanpitolainsäädäntöön tehtiin?
2. Kuinka laajasti uudistetun kirjanpitolainsäädännön mahdollistamia helpotuksia on hyödynnetty pien- ja mikroyritysten taloushallinnossa?
3. Millaisia vaikutuksia muutoksilla on ollut pien- ja mikroyritysten taloushallinnosta aiheutuviin kustannuksiin?

Taulukossa 1 havainnollistetaan opinnäytetyön alaongelmien, teoreettisen viitekehyksen, kyselylomakkeiden kysymysten ja tutkimustulosten välinen yhteys. Peittomatriisin viitekehyksen ja tuloksien numerot kertovat opinnäytetyöraportin alaluvun, jossa kyseistä asiaa on käsitelty. Tilitoimistokyselyn ja pien- ja mikroyrityskyselyn numerointi vastaa kohderyhmille kyselylomakkeilla esitettyjen kysymysten numerointia. Kyselylomakkeet ja niissä esitetyt kysymykset ovat tämän raportin liitteinä.

Taulukko 1. Peittomatriisi

Opinnäytetyön alaongelmat	Viitekehys (luvun nro)	Lomakkeen kysymykset (tilitoimistot)	Lomakkeen kysymykset (pien- ja mikroyritykset)	Tulokset (luvun nro)
Alaongelma 1: Mitä keskeisiä hallinnollista taakkaa keventäviä muutoksia kirjanpitolainsäädäntöön tehtiin?	2.4, 3.3–3.5, 3.5.1–3.5.3, 3.6–3.9, 3.9.1–3.9.4	4–6	12	5.3, 5.4
Alaongelma 2: Kuinka laajasti uudistetun kirjanpitolainsäädännön mahdollistamia helpotuksia on hyödynnetty pien- ja mikroyritysten taloushallinnossa?	3.5, 3.5.1–3.5.3, 3.6–3.8, 3.9.1–3.9.4	8–24, 30–31	5–7	5.4–5.7, 5.7.1–5.7.7, 5.9
Alaongelma 3: Millaisia vaikutuksia muutoksilla on ollut pien- ja mikroyritysten taloushallinnosta aiheutuviin kustannuksiin?	2.1, 3.5	7, 25–29	8–11, 13–14	5.4, 5.6, 5.8, 5.8.1–5.8.2

1.2 Opinnäytetyön rakenne ja rajaukset

Luvut 2–3 muodostavat opinnäytetyön teoreettisen viitekehysten. Toisen luvun alussa käsitellään hallinnollisen taakan käsitettä ja lyhyesti sen mittaamiseen Euroopan unionin toimintaohjelmien yhteydessäkin käytettyä SCM-menetelmää. Tämän jälkeen luvussa esitetään keskeisimpiä Euroopan unionin toimia pienyritysten tukemiseksi. Luvun lopussa tarkastellaan uutta tilinpäätösdirektiiviä, johon myös Suomen kirjanpitolainsäädännön uudistus perustuu. Kolmannessa luvussa käsitellään vuoden 2016 Suomen kirjanpitolain uudistuksen yhteydessä lainsäädäntöön tehtyjä keskeisimpiä muutoksia. Muutoksien tarkastelussa keskitytään pien- ja mikroyritysten kirjanpitoa ja tilinpäätöksen laadintaa koskeviin helpotuksiin.

Teoreettista viitekehystä seuraa opinnäytetyön empiirinen osio. Neljännessä luvussa käsitellään tutkimuksen tavoite, kohderyhmä sekä tutkimusmenetelmät. Lisäksi luvussa esitetään tutkimuksen toteutukseen liittyvät keskeisimmät työvaiheet sekä tutkimustulosten

analysointitavat. Viidennessä luvussa esitetään tutkimustulokset. Opinnäytetyön kuudennessa ja samalla viimeisessä luvussa esitetään johtopäätökset, arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta sekä annetaan ehdotukset jatkotutkimuksille. Opinnäytetyön päättää työn tekijän oman opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointi.

Vuonna 2013 Suomessa toimivista yrityksistä 97,2–98,2 prosenttia kuuluivat tilinpäätösdi-
rektiivissä määriteltyyn pienyrityksen kokoluokkaan. Valtaosa näistä pienyrityksistä täyttä-
vät myös direktiivissä säädetyn mikroyrityksen kriteerit. Suomalaisista yrityksistä 76,5–
85,1 prosenttia täyttivät mikroyrityksen kokoluokalle asetetut raja-arvot. (Hallituksen laki-
esitys 89/2015, 19–20.)

Tämän tutkimuksen ulkopuolelle rajattiin kaikki pienyrityksiä suuremmat kirjanpitovelvolli-
set. Kirjanpitolain uudistuksen taustalla on vaikuttanut voimakkaasti niin sanottu ”pienet
ensin” -periaate, jonka tarkoituksena on ollut keventää varsinkin pienyritysten hallinnollista
taakkaa. Suomen yritysten kokorakenteesta johtuen on luonnollista tutkia niitä yrityksiä,
joihin kirjanpitolainsäädäntöön tehtyjen helpotuksien on tarkoitus eniten kohdistua. Työn
rajaaminen edellä mainitulla tavalla on suotuisa myös toimeksiantajan näkökulmasta,
koska valtaosa yrityksen asiakkaista ovat pien- ja mikroyrityksiä. Tällä tavalla toimeksian-
taja pystyy hyödyntämään opinnäytetyötä ja siinä saatuja tutkimustuloksia parhaalla mah-
dollisella tavalla.

1.3 Keskeiset käsitteet

Kirjanpitolaissa säädetään liiketapahtumien kirjaamisesta, kirjanpitoaineistoista sekä tilin-
päätökseen sisällyvistä asiakirjoista. Laki sisältää säädökset myös tilinpäätöksen liitettä-
västä toimintakertomuksesta sekä konsernitilinpäätöksestä. Kaikkien liiketoimintaa ja am-
mattitoimintaa harjoittavien on noudatettava kirjanpitolakia niiden oikeudellisesta muo-
dosta riippumatta. (Hallituksen lakiesitys 89/2015, 4.)

Kirjanpitovelvollisuudella tarkoitetaan velvollisuutta noudattaa kirjanpitolakia, kirjanpi-
toasetusta sekä uutta asetusta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tie-
doista (Hallituksen lakiesitys 89/2015, 24). Kirjanpitovelvollisia ovat kaikki yritykset niiden
yhtiömuodosta riippumatta. Lisäksi kirjanpitovelvollisia ovat ammatti- ja liiketoimintaa har-
joittavat luonnolliset henkilöt. (Lindblad 2017, 17.)

Pienyrityksellä tarkoitetaan kirjanpitolain 1 luvun 4 a pykälän mukaan kirjanpitovelvollista,
jolla sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy korkeintaan yksi
seuraavista raja-arvoista: taseen loppusumma 6 000 000 euroa; liikevaihto 12 000 000

euroa; henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana 50 henkilöä. (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1136.)

Mikroyrityksellä tarkoitetaan kirjanpitolain 1 luvun 4 b pykälän mukaan kirjanpitovelvollista, jolla sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy korkeintaan yksi seuraavista raja-arvoista: taseen loppusumma 350 000 euroa; liikevaihto 700 000 euroa; henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana 10 henkilöä. (Kirjanpitolaki.)

Hallinnollisella taakalla tarkoitetaan hallinnollisia kustannuksia, joita yrityksille syntyy lainsäädännön velvoitteiden täyttämistä. Velvoitteiden täyttäminen aiheuttaa yrityksissä erilaisia hallinnollisia aktiviteetteja, joita yritykset eivät omaehtoisesti toteuttaisi omista liiketoiminnan tarpeista johtuen. Ilman lainsäädännön velvoitteita yritykset eivät tuottaisi, käsitelisi tai säilyttäisi tällaista tietoa. (Magi & Oras 2012, 7.)

Pienet ensin -periaatteella tarkoitetaan Euroopan unionin pienyrityksiä ja keskisuuria yrityksiä tukevaa toimintalinjaa. Periaate perustuu näkemykseen, jonka mukaan sääntöjen on kunnioitettava niitä käyttävien enemmistöä. (European Commission 2008, 3.)

2 Euroopan unionin toimet pienyritysten hallinnollisen taakan vähentämiseksi

Tässä luvussa käsitellään Euroopan unionin toimia pienyritysten hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Luvun alussa tarkastellaan hallinnollisen taakan käsitettä ja esitellään lyhyesti sen mittaamiseen yleisimmin käytetty SCM-menetelmä. Tämän jälkeen käsitellään keskeisimpiä Euroopan unionin toimia pienyritysten tukemiseksi, joita ovat vuonna 2000 lanseerattu eurooppalaisia pienyrityksiä koskeva peruskirja ja siihen osittain perustuen vuonna 2008 käynnistetty laaja pienyrityksiä koskeva toimintaohjelma Small Business Act. Luvun lopussa tarkastellaan EU:n uutta tilinpäätösdirektiiviä, joka pohjautuu pitkälti vuoden 2008 pienyritysaloitteeseen ja sen yhteydessä esitettyyn pienet ensin -periaatteen.

2.1 Hallinnollinen taakka

Sääntelystä yrityksille aiheutuvat kustannukset voidaan jakaa suoriin kustannuksiin, mukauttamiskustannuksiin ja pitkän aikavälin rakenteellisiin kustannuksiin. Suoria kustannuksia ovat lainsäädännöstä suoraan aiheutuvat välittömät maksut viranomaisille, joita ovat esimerkiksi verot ja lupamaksut. Mukauttamiskustannuksia yritykselle syntyy lainsäädäntövelvoitteisiin mukautumisesta, jotka voidaan jakaa aineellisiin kustannuksiin ja hallinnollisiin kustannuksiin. Aineellisia mukauttamiskustannuksia ovat esimerkiksi ympäristönormien noudattamisen johdosta asennettavat suodattimet. Hallinnollisilla kustannuksilla tarkoitetaan lainsäädännön tiedonantovelvoitteiden noudattamisesta aiheutuvia kustannuksia. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009, 16–17.)

Yrityksille aiheutuu hallinnollisia kustannuksia, kun ne joutuvat lainsäädännön velvoittamina keräämään, muokkaamaan, säilyttämään ja toimittamaan tietoa toiminnastaan ja tuotantotavoistaan viranomaisille ja kolmansille osapuolille (kuvio 1). Hallinnollisia kustannuksia yrityksille aiheuttavia käytännön toimia ovat esimerkiksi erilaiset ilmoitukset, lupaja tukihakemukset, tarkastukset sekä tuotemerkinnät. (Honkatukia & Rauhanen 2011, 3.)

Hallinnolliset kustannukset eivät tarkoita samaa asiaa kuin hallinnollinen taakka (kuvio 1). Vain osa hallinnollisista kustannuksista on hallinnollista taakkaa, sillä yritykset keräävät ja säilyttävät tietoja myös omaa liiketoimintaansa varten. Tämän tyyppisten tietojen hallinnoimisesta aiheutuvia kustannuksia kutsutaan tavanomaisiksi liiketoiminnan kustannuksiksi. Nämä kustannukset syntyisivät yritykselle ilman lainsäädännön asettamia velvoitteita. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010, 20.)

Hallinnollisella taakalla tarkoitetaan hallinnollisia kustannuksia, joita yrityksille syntyy lainsäädännön velvoitteiden täyttämistä (kuvio 1). Velvoitteiden täyttäminen aiheuttaa yrityksissä erilaisia hallinnollisia aktiviteetteja, joita yritykset eivät omaehtoisesti toteuttaisi omista liiketoiminnan tarpeista johtuen. Ilman lainsäädännön velvoitteita yritykset eivät tuottaisi, käsittelisi tai säilyttäisi tällaista tietoa. (Magi & Oras 2012, 7.) Hallinnollinen taakka voidaan tulkita yritystoimintaan liittyvänä kitkana, joka vaikuttaa hankaloittavasti yritysten tuottavuuteen, kilpailukykyyn ja sitä kautta koko kansantalouden kehitykseen. Hallinnollisten taakan kustannukset ovat usein kiinteitä ja siten pk-yritykset hyötyvät suhteellisesti enemmän taakan kevenemisestä. (Honkatukia & Rauhanen 2011, 5.) Kuviossa 1 on havainnollistettu hallinnollisten kustannusten jakautumista yrityksessä.

Kuvio 1. Hallinnollisten kustannusten jakautuminen yrityksessä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010, 20)

Lainsäädännöstä aiheutuvan hallinnollisen taakan mittaamiseksi on kehitetty määrällinen standardikustannusmenetelmä (SCM-menetelmä). Lyhenne tulee englanninkielisestä nimestä Standard Cost Model. Menetelmää voidaan käyttää yksittäisen lain, valittujen lainsäädäntöalojen tai koko maan lainsäädännön perustason mittaamiseen. SCM-menetelmä soveltuu myös yksinkertaistamishdotusten sekä uusien lainsäädäntöehdotusten hallinnollisten vaikutuksien arviointiin. (SCM Network, 2, 8.) SCM-menetelmää on käytetty useissa eri jäsenvaltioiden hallinnollisen taakan vähentämishotelmien sekä Euroopan unionin toimintaohjelmien yhteydessä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009, 18).

Selvityksen mukaan taloushallinnon raportoinnista yrityksille aiheutuvat hallinnolliset kokonaiskustannukset ovat Suomessa noin 2 miljardia euroa vuodessa. Suurin osa kokonaiskustannuksista muodostuu sellaisista yritysten toimista, jotka eivät liity lainsäädännön

asettamien velvoitteiden noudattamisesta. Nämä kustannukset liittyvät toimiin, joita yritykset hyödyntävät omassa liiketoiminnassaan. Taloushallinnon raportointiin liittyvän hallinnollisen taakan osuus kokonaiskustannuksista on noin 256 miljoonaa euroa. Selvityksen mukaan hallinnollisen taakan viisi raskainta velvoitetta muodostivat 93 prosenttia koko taloushallinnon raportoinnin hallinnollisesta taakasta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010, 11.) Työ- ja elinkeinoministeriön (2010, 11) selvityksen perusteella eniten kustannuksia aiheuttavat viisi velvoitetta olivat:

- 1) tilintarkastus ja tilintarkastajan avustaminen
- 2) kirjanpidon kirjausten varmistaminen
- 3) tilinpäätöksen tekeminen
- 4) perehtyminen kirjanpidon velvoitteisiin
- 5) konsernitilinpäätöksen tekeminen

2.2 Pienyrityksiä koskeva eurooppalainen peruskirja

Euroopan unionin toimielinjärjestelmän tarkoituksena on edistää unionin tavoitteita, arvoja sekä palvella sen jäsenvaltioiden ja kansalaisten etuja. Eurooppa-neuvosto on yksi Euroopan unionin toimielimistä, jonka tehtävänä on vahvistaa unionin toimintaa koskevat poliittiset päälinjat. (Euroopan komissio 2018, 60, 69.) Kesäkuussa 2000 Eurooppa-neuvosto hyväksyi pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan, jossa tunnustetaan pienyritysten keskeinen rooli Euroopan kilpailukyvyyn, innovaation ja työllisyyden kehittämisessä. Peruskirjan tarkoituksena on edesauttaa Euroopan unionin tavoitetta tehdä Euroopasta maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin talousalue vuoteen 2010 mennessä. Peruskirjan perusajatus pohjautuu ”etusija pienille” lähestymistapaan, jonka tarkoituksena on ohjata Euroopan komission ja jäsenvaltioiden yrityspolitiikkaa pienyritysten tukemiseksi. (Euroopan komissio 2002, 4, 7.)

Pienyrityksiä koskevassa eurooppalaisessa peruskirjassa esitetään kymmenen kehitettävää aihealuetta, joista yhden tavoitteena on parantaa lainsäädäntöä ja sääntelyä. Euroopan komissio on sitoutunut vuosittain raportoimaan peruskirjassa määriteltyjen tavoitteiden edistymisestä. (Euroopan komissio 2001, 2.) Euroopan komissio ehdotti vuoden 2002 peruskirjan täytäntöönpanokertomuksessaan, että pienyritykset voitaisiin vapauttaa tietyistä sääntelyyn perustuvista velvoitteistaan. Tavoitteen toteutumiseksi vallitsevaa lainsäädäntöä ja hallintomenettelyä tulisi yksinkertaistaa sekä harkittava vaihtoehtoisia lähestymistapoja sääntelylle. (Euroopan komissio 2002, 12.)

2.3 Euroopan komission pienyritysaloite

Euroopan unionin toimielimillä on käytössään perussopimuksissa määriteltyjen lainsäädäntövälineiden lisäksi useita muita keinoja EU:n oikeusjärjestyksen toteuttamiseksi. Tunnetuimpia keinoja ovat päätöslauselmat, julistukset ja toimintaohjelmat. Aloitteen toimintaohjelmalle tekevät joko Eurooppa-neuvosto yksin tai Euroopan komissio ja neuvosto yhdessä. Toimintaohjelmien avulla konkretisoidaan EU:n yleistä tavoitteenasettelua sekä perussopimuksissa määriteltyjä lainsäädäntöohjelmia. (Euroopan komissio 2018, 113–114.)

Euroopan komissio lanseerasi lokakuussa 2007 aloitteen ”Small Business Act” (jäljempänä SBA) nimiselle toimintaohjelmalle, jonka tarkoituksena on entisestään vahvistaa pk-yritysten kestävä kasvua ja kilpailukykyä Euroopassa. Maaliskuussa 2008 Eurooppa-neuvosto antoi tukensa aloitteelle ja pyysi sen nopeaa hyväksymistä. Toimintaohjelman perusajatuksena on luoda pk-yrityksille paras mahdollinen toimintaympäristö ja sen toteutumiseksi yhteiskunnan tulee tunnustaa yrittäjien merkitys. EU:n toimintalinjan tulee siten jatkossa pohjautua pk-yrittäjyystävällisyyteen. Tämän taustalla vaikuttaa niin sanottu ”pienet ensin” -periaate, jonka mukaan sääntöjen on kunnioitettava niitä käyttävien enemmistöä. SBA:n keskeisimpinä tavoitteena on parantaa yrittäjyyteen liittyvää lähestymistapaa, ottaa ”pienet ensin” -periaate huomioon poliittisessa päätöksenteossa ja edistää pk-yritysten kasvua poistamalla niiden kehitystä haittaavia ongelmia. (European Commission 2008, 3, 18.)

SBA:n perustana toimii pienyrityksiä koskeva eurooppalainen peruskirja ja nykyaikainen pk-yrityspolitiikka. Toimintaohjelmassa on asetettu 10 periaatetta, joiden tarkoituksena on luoda tasapuoliset toimintaedellytykset pk-yrityksille sekä parantaa oikeudellista ja hallinnollista toimintaympäristöä Euroopan unionissa. SBA:n kolmannen periaatteen mukaan EU:n ja sen jäsenvaltioiden tulisi luoda säännöt pienet ensin -periaatetta noudattaen ja otettava lainsäädännössä huomioon pk-yritysten ominaispiirteet sekä yksinkertaistaa nykyistä sääntely-ympäristöä. Pk-yritykset ovat raportoineet hallinnollisten määräysten noudattamisen aiheuttavan eniten rajoitteita toiminnalleen. Esitettyjen arvioiden mukaan pienyrityksille aiheutuu sääntelyvelvoitteiden noudattamisesta kymmenkertainen kustannus työntekijää kohden verrattuna suuryrityksiin. (European Commission 2008, 3–4, 7.)

Toimintaohjelman uudelleentarkastelu suoritettiin vuonna 2011 ja sen yhteydessä arvioitiin aloitteen kahden ensimmäisen vuoden edistystä. Komission mukaan aloitteen toteuttaminen on edennyt vakaasti, mutta asian etenemiseksi toimia on lisättävä. Uudelleentarkastelun yhteydessä korostettiin nykyisten toimien kehittämistä entisestään sekä vahvis-

tettiin uusia toimia talouskriisin aiheuttamien haasteiden ratkaisemiseksi. Pk-yritysten hallintokäytäntöön perustuvat toimet kohdistetaan viidelle eri alalle, joita ovat järkevän sääntelyn toteuttaminen, rahoitustarpeiden huomioiminen, markkinoillepääsyn parantaminen, talouden resurssitehokkuuden kehittäminen sekä yrittäjyyden, työllisyyden ja osallistavan kasvun edistäminen. (European Commission 2011, 2, 6.)

Pienet ensin -periaatteen toteuttaminen on edelleen SBA:n pääperiaate. Järkevän sääntelyn on toteuduttava Euroopan pk-yrityksille ja tavoitteen saavuttaminen edellyttää sääntely- ja hallintoympäristön yksinkertaistamista. Tästä johtuen Euroopan komissio aikoo yksinkertaistaa tilinpitoon liittyvää sääntelyä tarkastelemalla uudelleen osakeyhtiöiden vuositilinpäätöstä ja konsernitilinpäätöstä koskevat vaatimukset, joista säädetään 4. ja 7. direktiiveissä. Euroopan komissio sitoutuu jatkossakin asettamaan pk-yritykset etusijalle ehdotuksissaan ja ohjelmissaan toimintaohjelman täysimittaisen voimaansaattamisen takaukseksi. (European Commission 2011, 6, 8.)

2.4 Euroopan unionin tilinpäätösdirektiivi

Asetuksien ohella tärkeimpinä EU:n lainsäädäntövälineinä toimivat direktiivit. Direktiivien ensisijaisena tavoitteena on lainsäädännön lähentäminen ja sitä kautta poistaa kansallisten säädösten ja hallinnollisten määräysten väliset ristiriidat. Direktiivit eivät ole suoraan jäsenvaltioiden sovellettavissa kuten asetukset. Tästä syystä jäsenvaltiot joutuvat tarvittaessa mukauttamaan kansallisen oikeutensa EU:n sääntöjen mukaiseksi. Jäsenvaltiot saavat itse päättää millä keinoin se sisällyttää direktiivissä määritellyt tavoitteet omaan kansalliseen lainsäädäntöönsä. (Euroopan komissio 2018, 106.)

Joulukuussa 2008 Euroopan parlamentti antoi pk-yritysten tilinpäätösvaatimuksia koskevan päätöslauselman. Siinä todettiin tilinpäätösvaatimusten aiheuttavan liikaa hallinnollisia rasitteita pk-yrityksille ja varsinkin mikroyrityksille. Euroopan parlamentti pyysi päätöslauselmassa Euroopan komissiota jatkamaan toimia, joiden tavoitteena on saattaa tilinpäätösdirektiivit uudelleentarkastelun kohteeksi. Huhtikuussa 2011 hyväksytyssä Euroopan komission tiedonannossa ehdotettiin tietyntyyppisten yritysten vuositilinpäätöksiä sekä konsernitilinpäätöksiä koskevien direktiivien taloudellisten informaatiovelvoitteiden yhdenmukaistamista sekä hallinnollisen taakan keventämistä pk-yritysten osalta. (Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of the European Union, 19.)

Toimien seurauksena Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat kesäkuussa 2013 Euroopan unionin uuden tilinpäätösdirektiivin 2013/34/EU. Uusi direktiivi korvasi aikaisemman

tilinpäätösdirektiivin 78/660/ETY ja konsernitylinsäätösdirektiivin 83/349/ETY. Uusi direktiivi perustuu unionin aikaisemmin esittämään pienet ensin -periaatteeseen. Direktiivin tarkoituksena on varmistaa, että pienyrityksiä koskevat tilinpäätösvaatimukset ovat yhdenmukaiset koko unionissa. Jäsenvaltioiden on voimaansaattettava direktiivin edellyttämät lait, asetukset sekä hallinnolliset määräykset viimeistään 20.7.2015 mennessä. Direktiivin mukaisia säännöksiä on sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavien tilikausien tilinpäätöksissä. (Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of the European Union, 19–20, 26, 55.)

Yritysten ja konsernien kokoluokat on määritelty uudelleen direktiivin 3 artiklassa (taulukko 2). Jäsenvaltioiden on otettava käyttöön uusi mikroyrityksiä koskeva kokoluokka, jos kansallisessa lainsäädännössä otetaan käyttöön direktiivissä esitetyjä mikroyrityksiä koskevia valinnaisia poikkeuksia. Mikroyritykseksi, pienyritykseksi ja keskisuureksi yritykseksi lasketaan yritykset, joilla ei ylity kuin korkeintaan yksi niille asetetuista raja-arvoista tilinpäätöspäivänä. Vastaavasti suuryritykseksi lasketaan yritys, jolla ylittyy vähintään kaksi sille asetetuista raja-arvoista. Jäsenvaltioille annetaan mahdollisuus nostaa pienyritysten liikevaihdon ja taseen loppusumman raja-arvot puolitoistakertaisiksi. Pienyrityksen raja-arvot taseen loppusumman osalta tulee täten olla 4–6 miljoonaa euroa ja liikevaihdon 8–12 miljoonaa euroa. Konsernit jaetaan kokonsa puolesta pienkonserneiksi, keskisuuriksi konserneiksi ja suurkonserneiksi. Niiden kokoluokan raja-arvot ovat samat kuin vastaavan kokoisilla pienyrityksillä, keskisuurilla yrityksillä ja suuryrityksillä. (Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of the European Union, 20, 28.)

Taulukko 2. Tilinpäätösdirektiivissä määritellyt yritysten kokoluokat (Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of the European Union, 28)

Yritysten kokoluokat	Taseen loppusumma (MEUR)	Liikevaihto (MEUR)	Henkilöstön lukumäärä
Mikroyritys	0,35	0,7	10
Pienyritys ja pienkonserni	4–6	8–12	50
Keskisuuri yritys ja keskisuuri konserni	20	40	250
Suuryritys ja suurkonserni	20	40	250

Jos mikroyrityksiä koskevia erityissääntöjä ei ole voimassa, niin niihin sovelletaan pienyrityksiä koskevia sääntöjä. Mikroyrityksillä on rajalliset resurssit vaativien sääntelyvaatimusten noudattamiseksi. Siksi pienyrityksiä koskevien sääntöjen soveltaminen aiheuttaa

niille hallinnollisia rasitteita, jotka eivät ole oikeassa suhteessa niiden kokoon nähden. Samojen sääntöjen noudattaminen on siten suhteellisesti raskaampaa mikroyritykselle kuin pienyritykselle. Jotta mikroyrityksiin ei kohdistuisi liiallisia hallinnollisia rasitteita, niin direktiivissä on jätetty jäsenvaltioille mahdollisuus vapauttaa mikroyritykset tietyistä pienyrityksiä koskevista velvoitteista. (Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of the European Union, 21.)

Tilinpäätösdirektiivi mahdollistaa mikroyrityksille todella yksinkertaisen tuloslaskelman ja taseen sekä liitetietojen esittämisen. Myös pienyritysten tilinpäätösten laadintaa on yksinkertaistettu vähentämällä ja rajoittamalla tilinpäätöksen liitetiedoissa esitettäviä tietoja. (Žárová 2013, 5.) Tilinpäätösten käyttäjät eivät usein tarvitse paljon lisätietoja pienyritysten tilinpäätökseltä, joiden kokoaminen olisi kallista. Jäsenvaltioiden sallitaan vaativan vain muutamia ylimääräisiä liitetietoja direktiivissä esitettyjen pakollisten tietojen lisäksi, jotta pienyrityksille ei aiheudu turhaa hallinnollista taakkaa. Yritysten vuositilinpäätöksiä hyödynnetään eri tarkoituksia varten ja ne palvelevat useita eri käyttäjiä. Tästä syystä unionin tilinpäätöslainsäädännössä tulee olla tasapainossa tilinpäätöksen vastaanottajien ja yrityksen omat edut. (Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of the European Union, 20, 22.)

Direktiivi velvoittaa jäsenvaltioita vapauttamaan pienkonsernit konsernitilinpäätöksen laatimisesta. Helpotusta perustellaan samoilla kustannus-hyötyperusteilla kuin pienyritysten tilinpäätöstä koskevien lisätietojen kohdalla. Lisäksi direktiivi sallii jäsenvaltioita vapauttamaan pienyritykset toimintakertomuksen laatimisesta, jos kyseiset yritykset esittävät tilinpäätöksen liitetiedoissa tiedot omien osakkeiden hankkimisesta. (Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of the European Union, 22–23.)

3 Suomen kirjanpitolainsäädännön uudistus 2016

Tässä luvussa käsitellään vuoden 2016 Suomen kirjanpitolain uudistuksen yhteydessä lainsäädäntöön tehtyjä keskeisimpiä muutoksia. Luvun alussa tarkastellaan lyhyesti Suomen kirjanpitolainsäädännössä tapahtuneita aikaisempia muutoksia ja lakia koskevia muutostarpeita. Lisäksi luvun alussa esitellään lyhyesti lainsäädäntöhankkeen etenemistä ja siihen liittyvää lainsäädäntövalmistelua. Tämän jälkeen luvussa käsitellään kirjanpitolakiin tehdyt keskeisimmät muutokset, joiden tarkastelussa keskitytään pien- ja mikroyritysten kirjanpitoa ja tilinpäätöksen laadintaa koskeviin helpotuksiin. Luvun lopussa käsitellään kirjanpitolain uudistuksen johdosta annettua valtioneuvoston asetusta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista.

Kirjanpitolakiin tehtyjen muutosten esittelyssä hyödynnetään lainsäädännön valmisteluun osallistuneiden sidosryhmien lausuntoja. Tässä työssä käsitellään Elinkeinoelämän keskusliiton, Taloushallintoliiton, Suomen Yrittäjien, Verohallinnon, tilintarkastuslautakunnan ja valtiovaranministeriön lausuntojen sisältöä. Tarkastelun kohteeksi valittiin tarkoituksella kirjanpitolainsäädännön uudistukseen liittyvistä muutoksista eriäviä mielipiteitä omaavia sidosryhmiä. Tällä tavoin kirjanpitolakiin tehdyistä muutoksista sekä niiden vaikutuksista saadaan kokonaisvaltaisempi käsitys.

3.1 Kirjanpitolainsäädännön nykytila ja muutostarpeet

Kirjanpitolaki kirjoitettiin kokonaan uudelleen vuonna 1997, jolloin laista pyrittiin tekemään mahdollisimman lukijaystävällinen ja helppokäyttöinen. Lain uudelleen kirjoittamisen yhteydessä kirjanpitolaki ja kirjanpitoasetus saivat oman sisältönsä. Kirjanpitolakiin sisällytettiin kirjanpidon ja tilinpäätöksen asiasisältöön liittyvät vaatimukset. Kirjanpitoasetukseen sisällytettiin tilinpäätökseen liittyvät muodolliset vaatimukset sekä toimintakertomukseen, liitetietoihin ja tilinpäätöksen erittelyihin liittyvät sisältövaatimukset. (Rekola-Nieminen 2016a, 16.)

Kirjanpitolakia ja siihen liittyvää muuta lainsäädäntöä ei ole vuoden 1997 kirjanpitolain asettamisen jälkeen tarkasteltu kokonaisuutena. Merkittävin lakiuudistus tapahtui vuonna 2004, jolloin Suomen kirjanpitolainsäädäntöä tarkistettiin vastaamaan kansainvälistä kehitystä tilinpäätöskäytäntöihin liittyen. Samassa yhteydessä kirjanpitolakiin tehtiin muutoksia, joilla korjattiin vuonna 1997 kirjanpitolakiin ja asetukseen jääneitä puutteita sekä tehtiin muutoksia myös useiden pykälien sisältöön. Kansallinen liikkumavara esimerkiksi pienyrityshelpotusten säätämiseksi on ollut jäsenvaltioissa rajallista. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 2–3; Rekola-Nieminen 2016a, 16.)

EU:n antaman uuden tilinpäätösdirektiivin johdosta kirjanpitolainsäädännön uudistamiselle oli selkeä tarve. Merkittävä osa aikaisempien tilinpäätös- ja konsernitilinpäätösdirektiivien sisällöstä siirtyi muuttumattomina uuteen direktiiviin. Aikaisempi direktiivi pohjautui suuryritysten tukemiseen, mutta uudessa direktiivissä lähestymistapa muuttui pk-yrityksiä tukevaksi mm. hallinnollisia rasitteita vähentämällä. Uudessa tilinpäätösdirektiivissä tätä lähestymistapaa kutsutaan ”pienet ensin” -periaatteeksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 3–4.)

3.2 Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen valmistelu

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 7.8.2013 Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän selvittämään, miten EU:n uusi tilinpäätösdirektiivi implementoidaan Suomen lainsäädäntöön. Työryhmän tehtävänä oli selvittää kirjanpitolain ja siihen liittyvän sektorilainsäädännön muutostarpeet sekä ehdottaa muita toimia, joilla kirjanpitokäsittelyä voidaan yksinkertaistaa. Työryhmän yhtenä tavoitteena oli yksinkertaistaa kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntöitä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 18.) Työryhmän tuli Ihalaisen & Timosen (2013, 2) mukaan huomioida ehdotuksessaan seuraavat osa-alueet:

- Kirjanpitolainsäädännön rakenne
- Direktiivin pakottavien muutosten täytäntöönpano
- Pieniä yrityksiä ja niihin osajoukkona kuuluvia mikroyrityksiä koskeva säännöstö
- Direktiivin vaikutukset yleisiin tilinpäätösperiaatteisiin
- Liitetietojen sisältö
- Maakohtainen raportointi
- Ei-taloudellisten tietojen raportointi

Uudessa tilinpäätösdirektiivissä on esitetty kolme pääyritysluokkaa: pienet yritykset, keski-suuret yritykset ja suuret yritykset. Tämän lisäksi direktiivissä on esitetty pienten yritysten luokkaan kuuluva erillinen mikroyritysten kokoluokka. Uudessa tilinpäätösdirektiivissä jäsenvaltioille on annettu mahdollisuus säätää erityisiä helpotuksia kaikista pienempien yritysten tilinpäätösvelvoitteiden osalta. Siten työryhmän tehtävänä oli arvioida kyseisten helpotuksien käyttökelpoisuutta ja esittää tarvittavat toimenpide-ehdotukset, joilla kyseisten pienyritysten kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadintaa voitaisiin helpottaa. (Ihalainen & Timonen 2013, 3.)

Kirjanpitolain muutokset -työryhmä luovutti mietintönsä työ- ja elinkeinoministeriölle 14.10.2014. Työ- ja elinkeinoministeriö lähetti lausuntopyyntön työryhmän antamasta mietinnöstä yhteensä 48 sidosryhmälle 27.10.2014. Sidosryhmien tuli antaa vastauksensa lausuntopyyntöön tammikuun 2015 loppuun mennessä. (Timonen & Björklund 2014, 1.) Ministeriö vastaanotti yhteensä 28 lausuntoa eri sidosryhmiltä, jotka julkaistiin ministeriön verkkosivuilla maaliskuussa 2015 (Hallituksen lakiesitys 89/2015, 21).

Hallituksen esitystä valmisteltiin työ- ja elinkeinoministeriössä lausuntokierroksen jälkeen kevään ja kesän 2015 aikana. Jatkovalmisteluissa huomioitiin sidosryhmien lausunnoissa esittämät kannanotot työryhmän mietintöön liittyen, joiden perusteella ehdotuksen sisältöön tehtiin muutoksia. Sääntelyn selkeyttämisen parantamiseksi ehdotukseen tehtiin teknisiä muutoksia ja siinä esitetyjä perusteluita täydennettiin. (Hallituksen lakiesitys 89/2015, 22.)

Valtioneuvosto antoi hallituksen esityksen HE 89/2015 eduskunnalle lokakuussa 2015, jonka eduskunta hyväksyi talousvaliokunnan mietinnössä esitettyjen muutosten mukaisesti 14.12.2015 (Suomen Tilintarkastajat ry 2015; Suomen Taloushallintoliitto ry 2015). Tasavallan presidentti vahvisti lain kirjanpitolain muuttamisesta 30.12.2015. Uudistettu kirjanpitolaki astui voimaan 1.1.2016 ja kirjanpitovelvollisten on pitänyt soveltaa sitä 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. Uudistettua lakia on saanut soveltaa myös ennen 1.1.2016 alkaneiden tilikausien tilinpäätöksiin, mikäli tilinpäätös on laadittu lain voimaantulon jälkeen. (Laki kirjanpitolain muuttamisesta 1620/2015.)

3.3 Lainsäädännön rakenne

Elinkeinoelämän keskusliiton lausunnon mukaan Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän ehdotukset kirjanpitolain rakenteen muuttamiseksi ja selkeyttämiseksi ovat onnistuneita. Esitettyjen muutosten perusteella erikokoiset yritykset saavat selkeämmän kuvan tilinpäätöksen sisällöltä vaadituista seikoista. (Ylänen 2015, 1.) Myös Taloushallintoliitto pitää pien- ja mikroyritysten sääntelyehdotuksia kokonaisuuden kannalta onnistuneina. Työryhmä on onnistunut ehdotuksessaan rakentamaan yhtenäisen perusrungon pien- ja mikroyritysten kirjanpito- ja tilinpäätössäännöille. Taloushallintoliitto kannattaa työryhmän ehdotusta, jossa pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävät tiedot kootaan omaksi asetukseksi. (Ojala 2015, 3, 10.)

Tilintarkastuslautakunta pitää perusteltuna työryhmän esitystä säätää eri asetuksilla eri kirjanpitovelvollisten kirjanpidosta ja tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista. Uusi pien- ja mikroyrityksiä koskeva asetusta selkeyttää tilinpäätöksen laadintaa yhdistämällä kaikki kyseisten yritysten tilinpäätökseltä edellytetyt seikat samaan asetukseen. Myös vanhojen kirjanpidon tekemistä ohjaavien ministeriöpäätöksien kumoaminen on perusteltua. (Heikinheimo & Horsmanheimo 2015, 1.)

3.4 Yritysten kokoluokat

Työryhmä ehdottaa mietinnössään direktiivien mahdollistamien pienyrityshelpotusten käyttöönottoa mahdollisimman laajasti. Näin ollen kansallisessa lainsäädännössä otetaan

käyttöön direktiivissä säädetyt pienyrityksen määrittävät kokorajat enimmäismääräisinä. Lisäksi kansallisessa lainsäädännössä hyödynnetään direktiivin mahdollistamia mikroyrityksiä koskevia erityisiä helpotuksia. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 8.) Tilintarkastuslautakunnan mielestä työryhmä on mietinnössään esittänyt asianmukaiset perustelut pienyritysten raja-arvojen nostamiselle (Heikinheimo & Horsmanheimo 2015, 1). Myös Elinkeinoelämän keskusliitto kannattaa omassa lausunnossaan työryhmän ehdotusta nostaa pienyritysten raja-arvot direktiivin salliman ylärajan mukaisiksi (Ylänen 2015, 1).

Kirjanpitolain 1 luvun 4 a–c pykälien mukaan kirjanpitovelvolliset jaetaan kolmeen eri kokoluokkaan (taulukko 3), johon vaikuttavat taseen loppusumma, liikevaihto ja henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana. Mikroyritykseksi lasketaan kirjanpitovelvollinen, jolla sekä päättyneellä että välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy korkeintaan yksi asetetuista raja-arvoista tilinpäätöshetkellä. Pienyrityksellä saa niin ikään ylittyä ainoastaan yksi sille asetetuista raja-arvoista. Suuryritykseksi lasketaan kirjanpitovelvollinen, jolla kaksi kolmesta raja-arvoista täyttyy tilinpäätöspäivänä. (Kirjanpitolaki.)

Taulukko 3. Suomen kirjanpitolaissa määritellyt yritysten kokoluokat (Kirjanpitolaki)

Kokoluokka	Taseen loppusumma (MEUR)	Liikevaihto (MEUR)	Työntekijöiden keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana
Mikroyritys	0,35	0,7	10
Pienyritys	6	12	50
Suuryritys	20	40	250

Kirjanpitolain 1 luvun uudessa 6 a pykälässä säädetään pien- ja suurkonsernien raja-arvoista. Raja-arvot ovat yhtenevät laissa säädettyjen pien- ja suuryrityksien määrittävien raja-arvojen kanssa (taulukko 3). Konsernin raja-arvojen laskennassa huomioidaan kaikkien erillistilinpäätöksien luvut ennen eliminoiteja. (Rekola-Nieminen 2016a, 42.)

3.5 Pien- ja mikroyrityksiä koskevat helpotukset

Aikaisempi ajattelutapa koki merkittävän muutoksen, kun kirjanpitovelvolliset jaetaan lakiuudistuksen myötä kahteen eri ryhmään, oikeushenkilöihin ja luonnollisiin henkilöihin. Ratkaisun tarkoituksena on eriyttää oikeushenkilöitä ja luonnollisia henkilöitä koskevat säännökset kirjanpitovelvollisuuden suhteen. Rakenteellisen muutoksen tavoitteena on keventää ammatin- ja liikkeenharjoittajien kirjanpitoon liittyviä rasitteita. (Rekola-Nieminen 2016a, 19, 24.)

Suomen Yrittäjät kannattavat työryhmän esittämien tilinpäätösdirektiivin mahdollistamien joustojen ja poikkeuksien laajaa käyttöönottoa pien- ja mikroyrityksillä. Onnistuneena ehdotuksessa pidetään myös mikroyrityksiä koskevan kansallisen option käyttöönottoa, joka mahdollistaa erityisten helpotusten hyödyntämisen mikroyritysten tilinpäätösten laadinnassa. (Järventaus & Grekin 2015, 1.) Elinkeinoelämän keskusliiton mukaan työryhmä on onnistunut esityksessään huomioimaan direktiivin pienet ensin -periaatteen. Työryhmän ehdotukset lisäävät yritysten, varsinkin pien- ja mikroyritysten, valinnanvapautta kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadinnan suhteen. Uudistukset mahdollistavat kustannusten vähenemisen ja sitä kautta hallinnollisen taakan keventymisen yrityksillä. (Ylänen 2015, 1.)

Elinkeinoelämän keskusliitto kannattaa työryhmän ratkaisua olla vaatimatta pienyrityksiltä direktiivin mahdollistamia laajempia liitetietoja sekä mikroyrityksen tuloslaskelmaan, taseeseen ja liitetietoihin esitettyjä huojennuksia. Kannatettavana huojennuksena pidetään myös mikroyritysten mahdollisuutta olla antamatta tilinpäätöksessä lisätietoja suojasatamasäännöksen perusteella. Työryhmän ehdotus antaa mikroyrityksille valinnanvapauden taloudellisen raportoinnin järjestämisessä. (Ylänen 2015, 1–2.)

Mikroyrityksiä koskeva suppea tasekaava sekä niin sanottu suojasatamasäännös mahdollistavat melko suppean tilinpäätösraportoinnin, joka ei välttämättä tuota riittävää tietoa kaikille tilinpäätösinformaatiota käyttäville sidosryhmille. Tämän takia on esitetty, että mikroyrityksien tulisi käyttää pienyritykselle tarkoitettuja tuloslaskelma- ja tasekaavoja. (Ylänen 2015, 2.) Valtiovarainministeriö ei pidä hyvänä asiana pien- ja mikroyrityksille ehdotettua lyhennettyä tuloslaskelma- ja tasekaavaa, joka saattaisi vaikeuttaa viranomaisvalvonnan kohdentamista. (Hetemäki & Järvinen 2015, 2.)

Elinkeinoelämän keskusliiton mukaan kaikki mikroyritykset eivät kuitenkaan ole tilanteessa, jossa ulkopuoliset tahot vaatisivat niiltä laajempia tilinpäätöstietoja esimerkiksi rahoitusta varten. Siksi automaattisesti laajempien tuloslaskelma- ja tasetietojen vaatiminen mikroyritykseltä ei ole perusteltua, vaan heillä tulee olla valinnanvapaus millä tarkkuudella yrityksen tilinpäätöstiedot raportoidaan. Elinkeinoelämän keskusliitto huomauttaa, että vastuullinen yrittäjä osaa huomioida rahoittajien ja muiden sidosryhmien vaatimukset taloudellisen raportoinnin osalta. Näin ollen mikroyritykset eivät tule automaattisesti ottamaan käyttöön kaikkia tuloslaskelmaa ja tasetta koskevia huojennuksia vain koska se on niille mahdollista. (Ylänen 2015, 2.)

Mikroyrityksiä koskevat huojennukset eivät saanet kannatusta Verohallinnolta. Lausunnon mukaan kyseiset huojennukset eivät toisi merkittäviä kustannussäästöjä, koska mikroyri-

tysten tulisi kuitenkin laatia juokseva kirjanpito nykyisen käytännön mukaisesti. Verohallinnon näkemyksen mukaan huojennukset heikentäisivät myös harmaan talouden torjuntaa. (Ruuhonen & Aaltonen 2015, 1.) Valtiovarainministeriön mukaan pien- ja mikroyrityshelpotuksien avulla tavoiteltava hallinnollisen taakan keventyminen on perusteltua. Toisaalta helpotukset eivät kuitenkaan saisi vaikeuttaa viranomaisten tiedonsaantimahdollisuuksia eivätkä heikentää harmaan talouden torjunnan edellytyksiä. (Hetemäki & Järvinen 2015, 1–2.)

Suomen Yrittäjät kannattavat työryhmän ehdotusta maksuperusteisen tilinpäätöksen soveltamismahdollisuudesta. Helpotus täydentäisi Suomen Yrittäjien ajamaa maksuperusteisen arvonlisäveron kohdistamismahdollisuutta pienyrityksille, jota koskeva selvitys on saatu valmiiksi valtiovarainministeriössä. Kirjanpitolakiin ja arvonlisäverolakiin tehtävät muutokset yhdessä helpottaisivat selvästi pienyritysten maksuvalmiutta ja hallinnollista taakkaa. (Järventaus & Grekin 2015, 4.) Tilintarkastuslautakunnan mukaan työryhmän ehdotuksen mukaisen maksuperusteisen tilinpäätöksen hahmottaminen on vaikeaa sekä teoriassa että käytännössä. Ehdotusta pitäisi kehittää konkreettisemmaksi, jotta sen toteuttamiskelpoisuutta voidaan arvioida tarkemmin. Työryhmän mietinnössä ei ole käsitelty, miten maksuperusteinen tilinpäätös toteutuisi ammatin- ja liikkeenharjoittajien taseessa. (Heikinheimo & Horsmanheimo 2015, 2.)

Valtiovarainministeriön mukaan osa kirjanpitolainsäädäntöön ehdotetuista muutoksista eivät välttämättä keventäisi täysimääräisesti yritysten hallinnollista taakkaa, koska sääntely poikkeaisi verolainsäädännön kanssa. Maksuperusteisuuden laajentaminen koskemaan liikkeenharjoittajia toimii hyvänä esimerkkinä kirjanpitolainsäädännön ja verolainsäädännön ristiriitaisuudesta. Elinkeinotulon verottamista koskeva laki edellyttää suoriteperiaatteen noudattamista ja maksuperusteisuuden noudattaminen sallitaan verotuksessa ainoastaan vähäisten tulo- ja menoerien kohdalla. Näin ollen maksuperusteisuutta noudattavien kirjanpitovelvollisten hallinnollinen taakka voi ennemminkin lisääntyä sääntelyn erilaisuudesta johtuen. (Hetemäki & Järvinen 2015, 2.) Taloushallintoliitto korostaa niin ikään omassa lausunnossaan, että tuloverotusta varten maksuperusteisen kirjanpidon pitäminen ei ole riittävää. Näin ollen kirjaukset on oikaistava jatkossakin suoriteperusteiseksi merkitykseltään vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. (Ojala 2015, 4.)

3.5.1 Yhdenkertainen kirjanpito

Kahdenkertaisen kirjanpidon noudattaminen kuuluu kirjanpidon pääsääntöihin. Uudistuksessa laissa kyseinen pääsääntö ei kuitenkaan koske luonnollisen henkilön ammatin- ja

liikkeenharjoittamista, vaan tiettyjen edellytyksien täytyessä he voivat pitää yhdenkertaista kirjanpitoa. Yhdenkertainen kirjanpito on kuitenkin järjestettävä siten, että kirjanpidosta saadaan verovelvollisuuden täyttämiseksi tarvittavat tiedot. Lisäksi yhdenkertaista kirjanpidosta pitää pystyä selvittämään jatkuvasti ostovelkojen ja myyntisaamisten määrä. (Lydman 2016, 31–32.) Aikaisemmin vain ammatinharjoittajilla on ollut mahdollisuus pitää yhdenkertaista kirjanpitoa, mutta lakimuutoksen myötä liikkeenharjoittajille on annettu sama mahdollisuus (Hallituksen lakiesitys 89/2015, 26).

Kahdenkertaistessa kirjanpidossa kaikki liiketapahtumat tiliöidään kahdelle tilille. Toinen tili kertoo rahan käytön ja toinen rahan lähteen. Yhdenkertaista kirjanpitoa noudattaessa liike- tai ammattitoiminnasta saadut tulot ja maksetut menot kirjataan yhdelle kirjanpidon tilille. Yhdenkertaistessa kirjanpidossa kirjaukset tehdään maksuperusteisesti, eli sille päivälle jolloin maksu tapahtuu. Kirjanpidosta ei tällöin lähtökohtaisesti käy ilmi kirjanpitovelvollisen saamiset ja velat. (Lindblad 2017, 19.) Yhdenkertaisen kirjanpidon laatimiseen soveltuvia kirjanpito-ohjelmia ei käytännössä ole, jonka takia valtaosa ammatin- ja liikkeenharjoittajista soveltavat kahdenkertaista kirjanpitoa (Rekola-Nieminen 2016a, 27).

Kirjanpitolain 1 luvun 1 a pykälän mukaan liikkeen- ja ammatinharjoittaja saa pitää yhdenkertaista kirjanpitoa, jos sekä päätyneenä että sitä edeltävänä tilikautena on täytynyt korkeintaan yksi seuraavista raja-arvoista:

- 1) taseen loppusumma ylittää 100 000
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa; tai
- 3) henkilöstön määrä on keskimäärin yli kolme henkilöä

Taloushallintoliiton mukaan yhdenkertaisen kirjanpidon soveltaminen voisi soveltua korkeintaan hyvin pienimuotoista toimintaa harjoittavalle yrittäjälle, jonka liiketapahtumat muodostuvat pääsääntöisesti käteismaksusuorituksista. Laajempaa toimintaa harjoittavien kirjanpidossa osto- ja myyntitapahtumien sekä niitä vastaavien suoritusten ajantasainen seuranta vaativat järjestelmällisyyttä, joka onnistuu kahdenkertaisen kirjanpidon avulla. Myös veroilmoituksen täyttäminen edellyttää liikkeenharjoittajalta kahdenkertaisen kirjanpidon soveltamista, jonka takia muutokselle ei ole asianmukaisia perusteluja. (Ojala 2015, 5.)

Tilintarkastuslautakunta ja Taloushallintoliitto eivät näe yhdenkertaisen kirjanpidon soveltamista hallinnollista taakkaa vähentävänä helpotuksena. Nykypäivän digitaalisten taloushallinnon järjestelmien ansiosta kahdenkertainen kirjanpito syntyy lähes automaattisesti. Nykyaikaisilla taloushallinnon ohjelmistoilla yhdenkertaisen kirjanpidon tekeminen on harvoin edes mahdollista. Kahdenkertaisen kirjanpidon soveltaminen ennemminkin tehostaa

taloushallintoa kuin aiheuttaa lisäkustannuksia. (Heikinheimo & Horsmanheimo 2015, 2; Ojala 2015, 2–3, 5.)

3.5.2 Mikrokokoisten ammatin- ja liikkeenharjoittajien tilinpäätös

Nykyinen kirjanpitolaki ei velvoita ammatinharjoittajaa tilinpäätöksen laatimiseen. Ammattiin harjoittavan luonnollisen henkilön tavoin myös liikettään harjoittava luonnollinen henkilö vastaa liiketoimintaan liittyvistä sitoumuksista koko henkilökohtaisella omaisuudellaan. Siten työryhmän mukaan on perusteltua, että ammatinharjoittajien kanssa saman oikeudellisen aseman omaavilta liikkeenharjoittajilta ei myöskään vaadita tilinpäätöksen laatimista. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 9.)

Kirjanpitolain 1 luvun 1 a pykälän 3 momentin mukaan ammatin- ja liikkeenharjoittajat eivät ole velvollisia laatimaan tilinpäätöstä, jos ne kuuluvat mikroyritysluokkaan. Lydmanin (2016, 15, 32) mukaan vero- ja muilla viranomaisilmoituksilla annettujen tietojen tulee olla johdettavissa kirjanpitovelvollisen kirjanpidosta aukottomasti, eli niin sanotun kirjausketjun periaatteen mukaisesti, vaikka tilinpäätösvelvollisuutta ei olisi.

Tilinpäätöksen laatimatta jättämistä tulee kuitenkin harkita tarkoin. Rahoituksen myöntäjät edellyttävät usein suoriteperusteista tilinpäätöstä. Tämän lisäksi kansaneläkelaitoksen yksityistalouteen myöntämien tukien edellytyksenä on tilinpäätöstietojen toimittaminen. (Rekola-Nieminen 2016a, 25.) Vanhan kirjanpitolain 7 luku kumotaan tarpeettomana, koska ammatinharjoittajan kirjanpitovelvollisuutta koskeva säännöstö on sisällytetty uudistetun lain 1 luvun uuteen 1 a pykälään (Hallituksen lakiesitys 89/2015, 129).

Verohallinto korostaa lausunnossaan, että tilinpäätös antaa kuvan yrityksen liiketoiminnan laajuudesta, taloudellisesta tuloksesta ja kannattavuudesta sekä varallisuudesta ja veloista. Tilinpäätöstiedot ovat tärkeitä valvontaviranomaiselle, tilintarkastajalle ja yrittäjälle itselleen. Verohallinnon mukaan tilinpäätöksen laatimatta jättäminen heikentää harmaan talouden torjuntaa ja yritystoiminnan läpinäkyvyyttä. (Ruuhonen & Aaltonen 2015, 2.) Valtiovarainministeriö jakaa Verohallinnon kanssa yhtenevän mielipiteen, että liikkeenharjoittajien mahdollisuus jättää tilinpäätös laatimatta heikentää harmaan talouden torjunnan edellytyksiä. (Hetemäki & Järvinen 2015, 2.)

Verohallinto huomauttaa lausunnossaan, että se on oikeutettu pyytämään kirjanpitovelvollisilta tarvitsemansa tiedot verovelvollisuuden täyttämiseksi, vaikka tilinpäätöstä ei laaditaisi. Näin ollen muutoksella ei tulisi todennäköisesti olemaan hallinnollista taakkaa pie-

nantävää vaikutusta. (Ruuhonen & Aaltonen 2015, 2.) Taloushallintoliitto jakaa Verohallinnon kanssa yhtenevän näkemyksen ammatin- ja liikkeenharjoittajien tilinpäätösvelvollisyyteen liittyen. Lainsäädäntöä olisi pitänyt tarkastella kokonaisuutena, jolloin tilinpäätöksen laadintaan liittyvät velvoitteet olisi poistettu myös muusta lainsäädännöstä. (Ojala 2015, 2.)

Tilinpäätöksen laatimisesta ei enää tänä päivänä aiheudu pienellekään kirjanpitovelvolliselle hallinnollista taakkaa taloudellisen raportoinnin digitalisoitumisen johdosta. Tilintarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tilinpäätöksen tai jonkin sen osan tekemättä jättäminen ei välttämättä tuo tavoiteltuja kustannussäästöjä liikkeenharjoittajille. Liikkeenharjoittajat joutuisivat joka tapauksessa tuottamaan tilinpäätöstä vastaavaa talousinformaatiota ulkopuolisille sidosryhmille. (Heikinheimo & Horsmanheimo 2015, 2, 4.) Myös Taloushallintoliiton mukaan tilinpäätöksen laatimisella ei pitäisi enää tänä päivänä olla liikkeenharjoittajille merkittävää hallinnollista takkaa lisäävää vaikutusta digitaalisen taloushallinnon myötä (Ojala 2015, 2).

Suomen Yrittäjät kannattaa työryhmän ehdotusta vapauttaa ammatin- ja liikkeenharjoittajat tilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta. Vaikka useat sidosryhmät vaatisivat muutoksen johdosta tilinpäätöstä omiin tarpeisiinsa, ei sen pitäisi olla syynä velvollisuuden sisällyttämisestä lainsäädäntöön. Tilinpäätösvelvollisuuden poistaminen toisi joustavuutta lainsäädäntöön. (Järventaus & Grekin 2015, 4.) Elinkeinoelämän keskusliiton mukaan työryhmän ehdotus liikkeenharjoittajien tilinpäätösvelvollisuuden poistamisesta on linjassa direktiivin pienet ensin -periaatteen kanssa. Lisäksi huojennus tukee tavoitetta hallinnollisen taakan keventämisestä. (Ylänen 2015, 2.)

3.5.3 Rahoituslaskelma

Kirjanpitolain kolmannessa luvussa säädetään tilinpäätöksen sisällöstä, laatimista koskevista laadullisista ja muodollisista vaatimuksista sekä tilinpäätöksen allekirjoittamiseen ja rekisteröintiin liittyvistä määräyksistä. Lisäksi luvussa käsitellään toimintakertomuksen ja rahoituslaskelman laatimista. Vaikka kirjanpitolain kolmanteen lukuun tehtiin uudistuksen yhteydessä lukuisia muutoksia, niin luvun pääasiallinen sisältö säilyi ennallaan. (Rekola-Nieminen 2016a, 75.)

Tilinpäätösdirektiivissä ei ole määräyksiä rahoituslaskelmaan liittyen, mutta Suomella on artiklan 4.1 nojalla oikeus velvoittaa pienyritystä suuremmat yritykset sen laatimiseen (Hallituksen lakiesitys 89/2015, 51). Rahoituslaskelman laatimisvelvollisuus on siten täysin

kansallinen normi ja tästä syystä vaatimus ei saa kohdistua pien- ja mikroyrityksiin. Rahoituslaskelman laatimisvelvollisuus koskee ainoastaan suuryrityksiä ja yleisen edun kannalta merkittäviä yhteisöjä. (Rekola-Nieminen 2016a, 78.)

Rahoituslaskelman laatimisvelvollisuuteen liittyvien raja-arvojen nostamista voidaan pitää uudistetun kirjanpitolain yhtenä keskeisimmistä helpotuksista pienyrityksille. Aikaisemman sääntelyn perusteella rahoituslaskelman laatiminen oli pakollista muille kuin ns. pienille kirjanpitovelvollisille. Rahoituslaskelman laatiminen oli pakollista jos seuraavista raja-arvoista vähintään kaksi täyttyi tilinpäätöspäivänä ja sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella: taseen loppusumma 3,65 miljoonaa euroa, liikevaihto 7,3 miljoonaa euroa ja henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana 50 henkilöä. Muutoksen jälkeen vastaavat raja-arvot määräytyvät suuryrityksen raja-arvojen mukaan ja ovat: taseen loppusumma 20 miljoonaa euroa, liikevaihto 40 miljoonaa euroa ja henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana 250 henkilöä. Pienten ja keskisuurten yritysten taloudellisesta asemasta johtuen rahoituslaskelman sisällyttäminen vapaaehtoisesti tilinpäätökseen voi kuitenkin olla tarkoituksenmukaista. Lisäksi yritysten eri sidosryhmät voivat muutoksista huolimatta edellyttää rahoituslaskelman laatimista. (Rönkkö & Lampila 2016.)

3.6 Kirjanpidon menetelmät, aineistot ja säilytys

Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmä ehdotti mietinnössään aikaisempien kirjanpiloteknologisia ratkaisuja koskevien ministeriöasetuksien kumoamista ja niissä esiintyneiden tarpeellisten vaatimusten siirtämistä päivitettyinä kirjanpitolakiin. Työryhmä ehdotti myös luopumista kirjanpitoaineistojen käsittelyyn ja säilytykseen liittyvistä teknisistä velvoitteista. Lakimuutoksen jälkeen kirjanpitoaineistoja olisi mahdollista säilyttää myös Suomen ulkopuolella. Kirjanpitoaineistoja on muutoksesta huolimatta pystyttävä tarkastelemaan Suomesta käsin ilman aiheetonta viivettä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 11.)

Tilintarkastuslautakunta kannattaa työryhmän kantaa, jonka mukaan kirjanpidon pitämisessä on sallittua vaihtoehtoisten teknisten ratkaisujen hyödyntäminen. Lausunnon mukaan onnistuneena linjauksena pidetään myös luopumista kirjanpitoaineistojen maantieteellistä säilyttämistä koskevista rajoituksista. (Heikinheimo & Horsmanheimo 2015, 2.) Verohallinnon mukaan työryhmä ei kuitenkaan ole tuonut esityksessään esille kirjanpitoaineistojen tuottamista ja säilyttämistä koskevia tehostavia menettelyjä. Sääntelemättömyyden puutteesta aiheutuu kirjanpitovelvollisille ylimääräistä työtä ja kustannuksia tietojen säilyttämisen aikana. (Ruuhonen & Aaltonen 2015, 6.)

Työryhmän lakiehdotus mahdollistaisi kirjanpitoaineistojen säilyttämisen palvelimella sähköisessä muodossa myös ulkomailla. Aineiston tarkasteltavuus saattaa muodostua ongelmaksi esimerkiksi yrityksen konkurssitilanteessa, koska Suomen lainsäädäntö ei velvoita ulkomaista säilytyspalvelun tarjoajaa aineiston luovuttamiseen. (Ojala 2015, 7.) Verohallinto säilyttäisi nykyisen vaatimuksen kirjanpitoaineistojen säilyttämisestä kahdella eri tietovälineellä, jonka tarkoituksena on turvata aineiston saatavuus viranomaistarpeisiin. Aineiston saatavuutta ei pitäisi jättää ulkomaisen palveluntarjoajan varaan. (Ruuhonen & Aaltonen 2015, 7.)

Uudistetussa kirjanpitolaissa toisen luvun normit on pyritty kirjoittamaan sellaiseen muotoon, että niiden noudattaminen onnistuu kirjanpitojärjestelmän rakenteesta ja teknologiasta riippumatta. Kirjanpitolain toiseen lukuun tehdyillä muutoksilla on selkeä hallinnollista taakkaa vähentävä ja harmaan talouden torjuntaa edesauttava vaikutus. Vaikutuksien voidaan olettaa realisoituvan vasta tulevaisuudessa, kun uusien säädösten myötä taloushallinnon järjestelmiä ja viranomaisten tietojärjestelmiä voidaan kehittää paremmiksi. (Hallituksen lakiesitys 89/2015, 37–38.)

Kirjanpitoaineistoon liittyviä määräyksiä on tarkennettu ja lain rakennetta muutettu vastamaan nykyajan kirjanpidon teknistä toteutustapaa. Kirjanpitoaineiston tekniseen säilyttämiseen liittyvät rajoitteet on poistettu. Uudistetun lain muodon mukaan kirjanpitoaineistoa on kuitenkin pystyttävä tarkastelemaan selväkielisessä muodossa. (Hallituksen lakiesitys 89/2015, 45.) Kirjanpitoaineiston teknisen esitys- ja säilytysmuodon muuttaminen on sallittua sekä kesken tilikauden että tilinpäätöksen laatimisen jälkeen. Tällöin on kuitenkin varmistettava sisällön ja kirjausketjun säilyminen. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 69.)

Kirjanpitoaineistojen säilyttämiseen liittyvään 2 luvun 9 pykälään tehtiin merkittäviä muutoksia. Kirjanpitoaineistojen maantieteelliseen säilyttämiseen liittyvät rajoitteet poistettiin kokonaan. Aineistoja voidaan siten säilyttää pysyvästi ulkomailla ilman erillistä lupaa. Paperisten kirjanpitoaineistojen säilyttäminen ulkomailla ei käytännössä ole kuitenkaan mahdollista, koska pykälän mukaan kirjanpitoaineistojen tarkastelun tulee onnistua Suomesta käsin ilman aiheetonta viivettä. Konekielisiä aineistoja ei uudistetun lainmuodon mukaan tarvitse enää säilyttää kahdessa eri paikassa. (Rekola-Nieminen 2016a, 71.) Tietotekniikan kehitys mahdollistaa tänä päivänä aineistojen luotettavan säilyttämisen ja tarkastelun ja siksi aikaisemmille rajoitteille ja ministeriö päätösten vaatimuksille ei ole asianmukaisia perusteluita. Kirjanpitoaineistojen tarkasteluun liittyvät vaatimukset koskevat sekä tilikauden aikana että sen jälkeen säilytettäviä aineistoja. (Hallituksen lakiesitys 89/2015, 47.)

Kirjanpitoaineiston säilytysaikaa koskeviin määräyksiin ei tullut muutoksia. Ainoastaan pykälän terminologiaa on päivitetty lain uudistamisen yhteydessä. Tilinpäätös, toimintakertomus, tililuettelot ja luettelo kirjanpidoista ja aineistoista on edelleen säilytettävä 10 vuotta tilikauden päättymisestä. Tilikauden tositteet, liiketapahtumiin liittyvä kirjeenvaihto sekä muu kirjanpitoaineisto on säilytettävä 6 vuotta sen vuoden lopusta, jonka aikana tilikausi päättyy. (Rekola-Nieminen 2016a, 72.)

3.7 Kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaiset menettelyt

Kirjanpitolain 5 luku sisältää keskeisimmät arvostus- ja jaksotussäännökset tilinpäätöksen laadintaan liittyen. Kirjanpitolain uudistuksen yhteydessä lähes jokaiseen pykälään tehtiin muutoksia. Osa muutoksista liittyy terminologian päivittämiseen, jolla ei ole vaikutusta lain soveltamiseen. (Rekola-Nieminen 2016a, 131.)

Kirjanpitolain 5 luvun uudistetun 2 a §:n ja uuden 2 b §:n mukaan kirjanpitovelvollinen voi halutessaan merkitä johdannais sopimukset ja muut rahoitusvälineet sekä sijoituskiinteistöt käypään arvoon tilinpäätöksessä. Menettelytapa vastaa kansainvälistä tilinpäätösstandardia ja siksi kirjanpitovelvollisen sovellettavaksi tulevat IAS-asetuksen mukaiset IAS 39–41, IFRS 7 ja IFRS 13-standardit. Mikroyrityssäännöstöä noudattava yritys ei direktiivin mukaan saa soveltaa pykälöiden mukaista menettelyä sijoituskiinteistöjen ja rahoitusvälineiden arvostamisessa. Tästä johtuen kyseinen kieltä on kirjattu myös lakiin. (Kirjanpitolaki; Hallituksen lakiesitys 89/2015, 78, 82–84.)

Vuokrasopimus tulkitaan rahoitusleasingisopimukseksi, jos vuokrauksen kohteeseen perustuvat riskit ja edut siirtyvät suurimmaksi osin vuokralle ottajalle sopimuksen alkaessa. Muita rahoitusleasingisopimuksen tunnusmerkkejä ovat vuokrauksen kohteena olevan hyödykkeen omistusoikeuden siirtyminen vuokralle ottajalle sopimuskauden päättyessä tai mahdollisuus hyödykkeen lunastamiseen selvästi alle käyvän arvon. (Rönkkö & Lampila 2016.) Kirjanpitolain 5 luvun uuden 5 b pykälän mukaan kirjanpitovelvollinen voi merkitä rahoitusleasingisopimuksella hankitun omaisuuden taseeseen. Vuokralle antaja käsittelee vuokrauksen kirjanpidossaan siten kuin se olisi myyty ja vastaavasti vuokralle ottaja kuin se oli ostettu. Kirjanpitovelvollisen on tällöin sovellettava samaa menettelytapaa kaikkiin rahoitusleasingisopimuksiin. Rahoitusleasingisopimuksella hankitun omaisuuden merkitsemisestä ja esittämisestä tilinpäätöksessä tulee noudattaa IAS-asetuksen mukaisia tilinpäätösstandardeja. (Kirjanpitolaki.)

Uudessa 5 c pykälässä säädetään pääomallain merkitsemisestä taseeseen. Olettaman mukaan pääomallain merkitään vieraaseen pääomaan. Pääomallain saadaan olettamasta poiketen merkitä omaan pääomaan, jos se on oman pääoman luontoinen. Vaikka pääomallain olisi oman pääoman ehtoinen, se voidaan kuitenkin aina merkitä vieraaseen pääomaan. Pääomallain luonteen arvioinnista vastuussa on aina kirjanpitovelvollinen itse. (Hallituksen lakiesitys 89/2015, 87–88; Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 226.)

3.8 Pienkonsernia koskevat helpotukset

Kirjanpitolain kuudennessa luvussa säädetään konsernitilinpäätöksen laatimisesta. Lukuun on tehty tilinpäätösdirektiivistä johtuvia pääsääntöisesti teknisluonteisia muutoksia. Peruseriaatteena on eliminoida konserniyritysten keskinäisten liiketoimien vaikutukset konsernitilinpäätöksessä. Eliminointien avulla konsernitilinpäätökseen jäävät tulot ja saamiset sekä menot ja velat konsernin ulkopuolisten tahojen kanssa tapahtuneista liiketoimista. Myös konsernin sisäiset omistukset eliminoidaan taseesta konsernitilinpäätöksessä. Eliminointien avulla konsernia on mahdollista tarkastella yhtenä taloudellisena kokonaisuutena. Konsernitilinpäätöksen avulla erilaisten yrityskokonaisuuksien vertailu on siten helpompaa. (Hallituksen lakiesitys 89/2015, 100.)

Merkittävin muutos koskee konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden liittyvien raja-arvojen nostamista. Pienkonsernit ovat lakimuutoksen myötä vapautettuja konsernitilinpäätöksen laatimisesta. Kokoluokan määrittämisessä otetaan huomioon kaikkien konsernin yritysten yhteenlaskettu liikevaihto, taseen loppusumma ja henkilöstömäärä ennen eliminointeja. Pienkonsernin raja-arvot ovat samat kuin kirjanpitolain 1 luvun 4 a §:ssä määritellyllä pienyrityksellä. (Rekola-Nieminen 2016a, 179.) Helpotuksesta poiketen pienkonsernin on laadittava konsernitilinpäätös, jos jokin konserniin kuuluvista yrityksistä on yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 264).

Tilinpäätösdirektiivin määräys pienkonsernin vapauttamisesta konsernitilinpäätöksen laatimisesta on pakottava. Kyseinen vapautus ei yksinomaan toteudu kirjanpitolakiin tehdyillä muutoksilla, koska esimerkiksi osakeyhtiölaki on aiemmin velvoittanut laatimaan konsernitilinpäätöksen aina kun emoyhtiö jakaa varoja. Kyseisestä velvoitteesta johtuen monet hyvin pienetkin konsernit ovat joutuneet laatimaan konsernitilinpäätöksen, vaikka ne olisivat olleet kirjanpitolain nojalla vapautettuja sen laatimisesta. (Rönkkö & Lampila 2016; Rekola-Nieminen 2016a, 179.) Direktiivin edellyttämän pienkonsernihelpotuksen toteuttamiseksi osakeyhtiölain (624/2006) 8 luvun 9 pykälän 2 momenttia ja osuuskuntalain

(421/2013) 8 luvun 9 pykälän 2 momenttia on päivitetty siten, että ne vapauttavat pienkonsernit konsernitilinpäätöksen laatimisesta varojenjaosta huolimatta (osakeyhtiölaki 21.7.2016/624; osuuskuntalaki 14.6.2013/421).

3.9 Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävät tiedot

Kirjanpitolainsäädännön uudistusprosessin yksi keskeisimmistä muutoksista on kirjanpitoasetuksen jakaminen kahteen eri asetukseen. Uudessa valtioneuvoston asetuksessa pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista (jäljempänä PMA) säädetään pien- ja mikroyrityksen tuloslaskelma- ja tasekaavoista sekä liitetietoina esitettävistä sei-koista. Uuden asetuksen tarkoituksena on antaa pien- ja mikroyrityksille tyhjentyvät tiedot tilinpäätöksessä esitettävistä asioista. Asetusta sovelletaan tilikausilla, jotka alkavat 1.1.2016 tai sen jälkeen. Pienyritystä suurempien kirjanpitovelvollisten tulee jatkossakin noudattaa kirjanpitoasetusta, josta poistettiin uuteen asetukseen siirretyt pienyritystä koskevat säännökset ja helpotukset. Tilinpäätöksestä on käytävä ilmi onko laadintaperusteena noudatettu pien- vai mikroyrityssäännöstöä. Pieni kirjanpitovelvollinen voi noudatettavasta säännöstöstä huolimatta antaa valikoiduista tilinpäätöstiedoista kattavammat tiedot kirjanpitoasetusta soveltamalla. Kirjanpitoasetuksen osittainen soveltaminen ei kuitenkaan edellytä, että pienen kirjanpitovelvollisen tulisi noudattaa koko tilinpäätöksen laatimisessa kirjanpitoasetusta. Uusi asetus ei sisällä säännöksiä konsernitilinpäätöksen laatimisesta, koska pienyritykset ovat vapautettuja konsernitilinpäätöksen laatimisesta kirjanpitolain nojalla. Jos pien- tai mikroyritys päättää laatia konsernitilinpäätöksen vapaaehtoisesti, niin tällöin heidän tulee hakea ohjeistusta kirjanpitoasetuksesta. (Lydman 2016, 15, 83; Rekola-Nieminen 2016a, 229–230; Leppiniemi & Kaisanlahti 2016b, 8, 13.)

3.9.1 Yleiset säännökset

PMA:n 1 luvun 2 pykälän mukaan pien- tai mikroyrityskokoluokkaan kuuluvalta osakeyhtiöltä, avoimelta yhtiöltä tai kommandiittiyhtiöltä, jonka vastuunalaisena yhtiömiehenä on osakeyhtiö tai edellä mainitun kaltainen henkilöyhtiö, voidaan ainoastaan verotusta koskevan lain perusteella vaatia esittämään asetuksen ylittäviä tietoja. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1753/2015.) Muilta yhteisömuodoilta voidaan vaatia tilinpäätöksessä esitettävän muun lainsäädännön edellyttämiä tietoja. Näin ollen esimerkiksi PMA:ta noudattavan avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön tulee tilinpäätöksessään esittää niiden yhteisölakinsa ja muun lainsäädännön vaatimat tiedot. (Haaramo ym. 2018, 96.)

Niin sanotun suojasatamasäännöksen mukaan mikroyrityksen tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan, jos se on laatinut tilinpäätöksensä uuden PMA:n 1 ja 4 luvun mikroyrityshelpotusten mukaisesti. Mikroyrityksen ei tarvitse oikean ja riittävän kuvan aikaansaamiseksi pohtia muita seikkoja, joita tilinpäätöksen liitetiedoissa tulisi kertoa. PMA:ssa lueteltujen pakollisten liitetietojen esittäminen täyttää siten mikroyrityksen liitetiedoilta edellytetyt vaatimukset. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 132–133; Lilja & Rönkkö 2018) Suojasatamasäännöstä ei voida soveltaa pienyrityksissä. Pienyrityksen tulee aina tarvittaessa antaa PMA:n ylittäviä liitetietoja, jotta tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan tilinpäätöksen lukijalle. (Rekola-Nieminen 2016a, 233.)

3.9.2 Pienyrityksen tuloslaskelma- ja tasekaavat

PMA:n toisessa luvussa säädetään pienyrityksen tuloslaskelma- ja tasekaavoista, joihin ei tullut merkittäviä muutoksia. Merkittävimpänä muutoksena voidaan pitää satunnaisten tuottojen ja kulujen poistumista. Peruskaavoista valittavissa ovat edelleen kululajikohtainen tuloslaskelma ja toimintokohtainen tuloslaskelma. Kirjanpitovelvollinen voi joutua käyttämään sen yhtiömuodosta tai toiminnan luonteesta johtuen edellä mainituista vaihtoehdoista poiketen joko kiinteistökaavaa tai yhdistys- ja säätiökaavaa. Ammatinharjoittajalle ei ole enää erillistä tuloslaskelmakaavaa. (Rekola-Nieminen 2016a, 234–235; Rekola-Nieminen 2016b, 61.)

Liikevaihdon määritelmä koki merkittävän muutoksen kirjanpitolain uudistuksen yhteydessä. Uuden määritelmän mukaan liikevaihdolla tarkoitetaan tuotteiden ja palveluiden myynnistä saatuja tuottoja. Ennen uudistusta liikevaihdossa tuli huomioida varsinaisen toiminnan myyntituotot. (Rekola-Nieminen 2016a, 113.)

Pienyritys saa esittää tuloslaskelmansa lyhennettynä, jolloin ensimmäinen tuloslaskelmassa esitettävä summa on bruttotulos. Kululajikohtaisessa tuloslaskelmassa bruttotulos saadaan laskemalla yhteen rivit 1–5, eli liikevaihdosta ulkopuolisiin palveluihin. (Rekola-Nieminen 2016a, 235.) Rivien yhdistelemisen ansiosta pienyrityksen ei tarvitse esittää myyntikatteensa muodostumista. Bruttotuloksen jälkeen pienyritys esittää loput tuloslaskelman erät PMA:n varsinaisen tuloslaskelmakaavan mukaisesti. Lyhennetyn tuloslaskelman esittävästä pienyrityksistä monet joutuvat laatimaan myös liikevaihdosta alkavan tuloslaskelman, koska rahoittajille ei lyhennetty tuloslaskelma yleensä riitä. (Rekola-Nieminen 2016b, 62.)

Pienyritys saa tuloslaskelman tavoin esittää taseen lyhennytyssä muodossa. PMA:n mukainen pienyrityksen minimitasevaatimus on huomattavasti laajempi kuin mitä direktiivi

olisi edellyttänyt. Direktiivin lyhennettyyn taseeseen verrattuna Suomessa on taseessa eriteltävä saamiset ja vieraan pääoman erät. Tämän lisäksi oma pääoma tulee esittää rahastoittain. (Rekola-Nieminen 2016a, 238.)

Pienyrityksen tulee laatia taseensa PMA:n liitteenä olevan pienyrityksen tasekaavan mukaisesti. Kaavasta poiketen pienyrityksen ei tarvitse eritellä kaavan mukaisia nimikkeiden alakohtia. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016b, 43.) PMA:n 2 luvun 4 pykälän mukaan lyhennyksessä taseessa tulee siten eritellä pysyvissä vastaavissa aineettomat hyödykkeet, aineelliset hyödykkeet ja sijoitukset. Vaihtuvissa vastaavissa tulee esittää erikseen vaihto-omaisuus, saamiset, rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Vastattavaa puolen omassa pääomassa tulee eritellä osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma, ylikurssi-rahasto, arvonkorotusrahasto, muut rahastot yhteensä sekä edellisten tilikausien tulos ja tilikauden tulos. Lisäksi vastattavaa puolella tulee esittää erikseen tilinpäätössiirtojen keräytymä, pakollisten varausten yhteismäärä sekä vieras pääoma. Saamisista ja vieraasta pääomasta on esitettävä erikseen pitkäaikainen ja lyhytaikainen osuus tilinpäätöshetkellä. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista.)

3.9.3 Pienyrityksen liitetiedot

PMA:ssa säädetyt liitetiedot voidaan jakaa kahteen ryhmään. Pien- ja mikroyrityksen tulee antaa tilinpäätöksen laadintaan liittyvät liitetiedot ainoastaan, jos ne poikkeavat ns. kansallisista olettamista. Muut asetuksessa vaaditut liitetiedot tulee antaa aina, jos pien- tai mikroyrityksellä niihin perustuvia seikkoja tilinpäätöksessä esiintyy. (Rekola-Nieminen 2016b, 62.) Asetuksen 3 luku käsittelee pienyrityksen liitetietoja. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteita koskevista olettamista säädetään luvun 1 §:ssä. Pykälän toisen momentin 1–6 olettamia voi noudattaa myös pienyritystä suurempi kirjanpitovelvollinen. Kolmannen momentin 1–6 kohdat koskevat pysyvien vastaavien hyödykkeitä ja kyseisten olettamien noudattaminen on sallittua ainoastaan pien- ja mikroyrityksille. Viimeksi mainittujen olettamien lähtökohdana on, että kirjanpitovelvollisen ei tarvitse antaa liitetietoa, jos se noudattaa verotuksen kanssa yhteensopivaa tai yksinkertaisinta käytettävissä olevaa menettelyä. (Rekola-Nieminen 2016a, 241, 243.)

Liitetietoa ei tarvitse antaa, jos kirjanpitovelvollinen noudattaa esimerkiksi vaihto-omaisuuden arvostamisessa FIFO-perusteisuutta, jossa hyödykkeet käytetään niiden hankinnan mukaisessa järjestyksessä. Aineettomien oikeuksien kuluksi kirjaaminen 10 vuodessa sekä kehittämismenojen, liikearvon ja muiden pitkävaikutteisten menojen välittömästi kuluksi kirjaaminen ovat myös olettamien mukaisia menettelytapoja. Liitetietoa ei myöskään tarvitse antaa jos pysyvien vastaavien hyödykkeiden hankintameno on laskettu vain

valmistuksesta ja hankinnasta aiheutuneet välittömät menot ja jos aineellisten hyödykkeiden suunnitelmapoistoissa noudatetaan verotuksessa hyväksyttävä enimmäispoistoja. Olettamien mukaan saadut avustukset kirjataan hankintamenon vähennykseksi ja rahoitusleasingsopimuksin hankittua omaisuutta ei merkitä taseeseen. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016b, 58, 61–63; Rekola-Nieminen 2016b, 62–63.)

Satunnaiset erät poistuivat uudistuneesta kirjanpitolaista ja jatkossa ne tulee esittää tuloslaskelman liiketoiminnan muissa tuotoissa tai kuluissa. Esittämistavan muutos antaa vääristyneen kuvan yrityksen liikevoitosta, jollei edellä mainitun kaltaisista eristä anneta lisätietoja tilinpäätöksessä. Tästä johtuen PMA:n kolmannen luvun 2 §:n mukaan liitetietona on esitettävä poikkeukselliset tuotto- ja kuluerät, jotka ovat pienyritykselle olennaisia. (Rekola-Nieminen 2016a, 244.)

Pienyrityksen tulee jatkossakin luvun 3 §:n mukaan esittää tilinpäätöksessään tilikauden jälkeiset olennaiset tapahtumat ja niiden taloudelliset vaikutukset. Tilikauden jälkeisenä olennaisena tapahtumana voidaan pitää esimerkiksi kirjanpitovelvollisen asettamista selvitystilaan yhtiön purkamista varten. (Rekola-Nieminen 2016a, 245.) Tiedonantovelvoite koskee tapahtumia, jotka ovat ajallisesti tapahtuneet tilinpäätöspäivän jälkeen, mutta ennen tilinpäätöksen allekirjoittamista (Leppiniemi & Kaisanlahti 2018, 79). Arvopapereihin ja maa-alueisiin tehtyjen arvonorotuksien osalta liitetietovaatimukset ovat laajentuneet. Aikaisempien vaatimusten lisäksi pienyrityksen on annettava myös tieto arvonorotusrahaston muutoksista tilikauden aikana. (Rekola-Nieminen 2016b, 63.)

Pienyrityksen tulee antaa liitetietona 5 §:n edellyttämät tiedot, jos se arvostaa tilinpäätöksessään rahoitusvälineet tai sijoituskiinteistöt käypään arvoon. Käyvän arvon menettelyn soveltaminen edellyttää kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamista. Lisäksi noudatettavaksi tulevat elinkeinoverolain säännökset käypään arvoon arvostamisesta. Laajoista vaatimuksista johtuen hyvin harva pienyritys soveltaa käyvän arvon menettelyä tilinpäätöksessään. (Rekola-Nieminen 2016a, 246–247.)

Pienyrityksen tulee luvun 6 §:n mukaan ilmoittaa liitetietona tilinpäätöshetkestä yli viiden vuoden päästä erääntyvien lainojen yhteismäärä. Liitetietona ilmoitetaan ainoastaan kyseisistä lainoista viiden vuoden päästä jäljellä oleva määrä eikä koko lainan määrää. (Rekola-Nieminen 2016b, 63.) Poikkeuksellisissa tilanteissa pienyritys voi kuitenkin joutua erittelemään pitkäaikaisten lainojen määrät, jos tiedolla on tilinpäätöksen antaman oikean ja riittävän kuvan kannalta olennainen merkitys (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016b, 69–70). Mikroyritystä kyseinen velvoite ei koske suojasatamasäännöksen perusteella (Leppiniemi & Kaisanlahti 2018, 95).

Luvun 7 §:ssä säädetään annetuista vakuuksista ja taseen ulkopuolisista sitoumuksista ja järjestelyistä sekä eläkevastuista. Pienyritykselle asetetut vaatimukset ovat hyvin pitkälti samankaltaiset kuin ennen kirjanpitolain uudistusta. Esineoikeudellisten vakuuksien ilmoittamiseen liittyviä vaatimuksia on tarkennettu. Myös muut kuin pykälän ensimmäisessä momentissa nimetyt esineoikeudelliset vakuudet tulee jatkossa yksilöidä liitetiedoissa. Jos vakuuden määrä on pienempi kuin siihen liittyvä velka, vakuus ilmoitetaan enintään annetun vakuuden määräisenä. Vastaavasti jos velan määrä on pienempi kuin vakuuden arvo, niin vakuus ilmoitetaan enintään velan määräisenä. Toisen kirjanpitovelvollisen puolesta annettujen vakuuksien liitetietovaatimuksia on laajennettu. Konserniyritysten lisäksi pienyrityksen on ilmoitettava jatkossa myös osakkuusyrityksien puolesta annetut vakuudet. Taseen ulkopuolisiin sitoumuksiin liittyvät liitetietovaatimukset ovat säilyneet muuttumattomina. Sitoumuksia ei ole tarpeen yksilöidä ja siten ne on sallittua ilmoittaa yhteismääräisenä. Liitetietona on kuitenkin ilmoitettava sellaiset pienyrityksen liiketoimintaan liittyvät järjestelyt, joihin liittyvät riskit ja hyödyt ovat olennaisia tilinpäätöksen antaman oikean ja riittävän kuvan kannalta. (Rekola-Nieminen 2016a, 248–249.)

Pienyrityksen on annettava 8 §:n mukaiset tiedot sen lähimmästä emoyhtiöstä, jonka konserniliinpäätökseen pienyhtiön erillistilinpäätös yhdistetään. Aikaisemmin pienyrityksen tuli antaa tiedot myös sen konsernin ylimmästä emoyhtiöstä, jos konsernirakenne oli moniportainen. (Rekola-Nieminen 2016a, 250.)

Pienyrityksen on jatkossakin annettava liitetieto 9 §:n mukaan, mikäli se on myöntänyt lainaa toimitusjohtajalle ja hallintoelimiin kuuluville henkilöille. Liitetietovaatimus koskee myös edellä mainittujen puolesta annettuja vakuuksia ja vastuusitoumuksia. Pykälästä on poistettu viittaukset toimitusjohtajan sijaisesta ja johtoryhmästä, joiden osalta pykälän mukaista liitetietoa ei tarvitse enää antaa. (Rekola-Nieminen 2016a, 250.)

Pienyrityksen ja sen intressitahojen välisistä liiketoimista edellytettävistä liitetiedoista säädetään luvun 10 pykälässä. Intressitahon määritelmä on täysin uusi käsite suomalaisessa kirjanpitolainsäädännössä. Ennen lakiuudistusta pienen kirjanpitovelvollisen ei tarvinnut ilmoittaa intressitahojen kanssa käytyjä liiketoimia tilinpäätöksessään. Intressitahon määritelmä poikkeaa kirjanpitoasetuksessa mainitusta lähipiirin määritelmästä ja siksi näitä kahta termiä ei tule sekoittaa keskenään. Intressitahot on tarkoin määritelty PMA:ssa, kun taas lähipiirin määritelmä on laajempi ja se perustuu kansainvälisiin IFRS-tilinpäätösstandardeihin. (Rekola-Nieminen 2016a, 252; Leppiniemi & Kaisanlahti 2016b, 87.)

PMA:n yhteydessä intressitaholla tarkoitetaan toimitusjohtajaa, hallituksen jäseniä ja varajäseniä sekä vastaavissa toimielimissä toimivia henkilöitä. Lisäksi intressitahoiksi lasketaan pienyrityksen kanssa määräysvaltasuhteessa tai osakkuusyrittysuhteessa olevat oikeushenkilöt. Pienyrityksen tulee antaa intressitahojen kanssa käydyistä liiketoimista liitetiedot ainoastaan, jos ne ovat olennaisia ja niitä ei ole toteutettu tavanomaisin kaupallisin ehdoin. (Haaramo ym. 2018, 93–94.) Toisaalta liitetietona on ilmoitettava tavanomaisin kaupallisinkin ehdoin toteutuneet liiketoimet intressitahojen kanssa, jos toimilla on merkitystä tilinpäätöksen antaman oikean ja riittävän kuvan kannalta (Rekola-Nieminen 2016a, 252).

Pykälässä 11 säädettävää henkilöstöä koskevaa liitetietovaatimusta on supistettu aikaisempaan verrattuna. Pienyrityksen tulee edelleenkin ilmoittaa henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana, mutta aikaisempaan verrattuna henkilöstöä ei tarvitse eritellä ryhmittäin. (Rekola-Nieminen 2016a, 252.) Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä lasketaan vakiintuneen kirjanpitokäytännön mukaan laskemalla yhteen työntekijöiden määrä kuukausittain ja saatu lopputulos jaetaan tilikauden kuukausien määrällä (Leppiniemi & Kisanlahti 2018, 117).

Tilinpäätösdirektiivi edellyttää kansallisesti toimintakertomuksesta vapautettujen pienyritysten ilmoittavan omien osakkeiden ja osuuksien hankinnat ja luovutukset liitetietona. Osakeyhtiölaki on tähänkin saakka velvoittanut näiden seikkojen esittämistä liitetietoina jos toimintakertomusta ei laadita. Pykälän 12 säännös vastaa siten pitkälti osakeyhtiölaissa säädettyjä liitetietovaatimuksia toimintakertomuksesta vapautetulle osakeyhtiölle sen omien osakkeiden ja osuuksien hankintaan sekä luovutukseen liittyen. (Rekola-Nieminen 2016a, 252; Leppiniemi & Kisanlahti 2016b, 93.)

Tilinpäätösdirektiivi kieltää toimintakertomuksen vaatimisen kansallisesti pien- ja mikroyrityksiltä. Toimintakertomuksen laatimisvelvollisuus koskee siten vain julkisia osakeyhtiöitä, osuuskuntia ja yksityisiä osakeyhtiöitä, jotka eivät ole mikro- tai pienyrityksiä tai yleisen edun kannalta merkittäviä yhteisöjä. (Rekola-Nieminen 2016a, 81–82.) Toimintakertomuksen laatimisesta on vapautettu myös pien- ja mikrohenkilöyhtiöt, joissa kaikki vastuunalaiset yhtiömiehet ovat osakeyhtiöitä. Suomessa on lisäksi kansallisella tasolla säädetty, että liike- tai ammattitoimintaa harjoittava luonnollinen henkilö on vapautettu toimintakertomuksen laatimisesta. Toisaalta toimintakertomuksen laatimiseen voi velvoittaa myös muu lainsäädäntö. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016a, 119.) Vaatimus tilinpäätöksen antamasta oikeasta ja riittävästä kuvasta saattaa kuitenkin edellyttää toimintakertomusta vastaavien tietojen ilmoittamista liitetietona. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016b, 94.) Pienyrityksen tulee

antaa liitetietona kirjanpitolain 3 luvun 1 a §:n toimintakertomusta vastaavat tiedot, jos pykälässä mainituilla tiedoilla on merkitystä tilinpäätöksen antaman oikean ja riittävän kuvan kannalta. (Rekola-Nieminen 2016a, 254.)

3.9.4 Mikroyrityksen tuloslaskelma ja tase sekä liitetiedot

Mikroyritys tulkitaan aina samalla myös pienyritykseksi, joten mikroyritykseltä ei voida vaatia laajempia tilinpäätösinformaatioita kuin pienyritykseltä. Suomessa mikroyritykseltä päädyttiin kuitenkin vaatimaan lähes samat tiedot kuin pienyritykseltä, vaikka direktiivi olisi mahdollistanut mikroyritykselle suppeammat vaatimukset tilinpäätöstietoihin liittyen. Mikroyritystä koskevista poikkeuksista ja lisähelputuksista säädetään PMA:n neljännessä luvussa. (Rekola-Nieminen 2016a, 254.)

Asetuksessa ei ole säädetty erillisiä tuloslaskelmakaavoja mikroyritykselle, vaan sen tulee noudattaa samoja kaavoja kuin pienyrityksen (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016b, 95). Mikroyritys saa siten pienyrityksen tavoin esittää lyhennetyn tuloslaskelman, jossa ensimmäinen esitettävä summa on bruttotulos. Lisähelputuksena mikroyrityksen ei tarvitse erikseen esittää tuloslaskelmakaavojen I ja II kirjaimin merkittyjä rivejä. (Rekola-Nieminen 2016a, 255.)

PMA:n 4 luvun 2 pykälän mukaan mikroyrityksen tulee tuloslaskelman tavoin käyttää samaa tasekaavaa kuin pienyrityksen. Pienyrityksen taseeseen verrattuna, mikroyrityksen ei tarvitse eritellä saamia pitkäaikaiseen ja lyhytaikaiseen osuuteen. Omassa pääomassa mikroyrityksen tulee esittää edellisten tilikausien tulos ja tilikauden tulos. Näiden lisäksi omassa pääomassa tulee esittää ne erät, joista säädetään kyseistä mikroyritystä koskevassa laissa. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista.)

Tilinpäätösdirektiivissä asetettiin mikrokokoisille yrityksille kahdeksan kohdan luettelo pakollisista tilinpäätöksessä esitettävistä liitetiedoista. EU:n jäsenvaltioille annettiin mahdollisuus täydentää pakollisia liitetietovaatimuksia viidellä kohdalla, joista Suomessa otettiin käyttöön muutama tilinpäätösinformaatiota täydentävä liitetietovaatimus. Niin sanotun suojasatamasäännöksen mukaan mikroyrityksen tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan, kun tilinpäätöksessä on esitetty siltä erikseen edellytetyt liitetiedot. (Haaramo ym. 2018, 87.)

Mikroyrityssäännöstöä noudattava mikroyritys ei saa soveltaa käypään arvoon arvostamista tilinpäätöksessään. Tästä johtuen siltä ei luonnollisesti vaadita kyseiseen menettelyyn liittyviä liitetietojakaan. Jos mikroyritys haluaa soveltaa käyvän arvon menettelyä, sen tulee laatia tilinpäätöksensä pienyrityssäännösten mukaisesti. Muilta osin mikroyritykseltä edellytetään samat liitetiedot kuin pienyritykseltä. (Rekola-Nieminen 2016a, 257.) Mikroyrityksen ei myöskään ole pakko antaa toimintakertomusta vastaavia tietoja oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. Mikroyritys voi kuitenkin vapaaehtoisesti esittää täydentävänä liitetietona toimintakertomusta vastaavia tietoja. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2018, 126.)

4 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen toteutus. Luvun alussa tarkastellaan tutkimuksen tavoitetta ja kohderyhmää sekä tutkimusmenetelmän valintaan vaikuttaneita seikkoja. Lisäksi luvussa esitellään kyselytutkimuksen vaiheet ja käytetyt analysointitavat

4.1 Tutkimuksen tavoite ja kohderyhmä

Tutkimuksen onnistumisen kannalta oikean kohderyhmän ja tutkimusmenetelmien valinta on tärkeää. Tutkimuksen tavoite ja sen pohjalta määritelty tutkimusongelma ratkaisevat, mikä tutkimusmenetelmä sopii parhaiten kussakin tapauksessa. Tutkimusongelmalla tarkoitetaan kysymysmuotoon asetettua tarkasteltavaa asiaa, johon tutkimuksella pyritään saamaan ratkaisu. (Heikkilä 2014, 12.) Ratkaisun saamiseksi tutkimusongelma muunnetaan tutkimuskysymyksiä. Tutkimusongelma saadaan ratkaistuksi, kun tutkimuksen avulla saadaan vastaukset tutkimuskysymyksiin. (Kananen 2015, 55.)

Opinnäytetyön pääongelmana oli selvittää, onko kirjanpitolainsäädännön uudistus keventänyt pien- ja mikroyritysten hallinnollista taakkaa. Pääongelma muunnettiin tutkimuskysymyksiä: mitä keskeisiä hallinnollista taakkaa keventäviä muutoksia kirjanpitolainsäädäntöön tehtiin, kuinka laajasti kirjanpitolaian mahdollistamia helpotuksia on hyödynnetty pien- ja mikroyritysten taloushallinnossa ja millaisia vaikutuksia muutoksilla on ollut pien- ja mikroyritysten taloushallinnosta aiheutuviin kustannuksiin.

Tutkimuksen perusjoukon valinnassa pohdittiin, kenellä on laajin tietämys kirjanpitolainsäädännön uudistuksen vaikutuksista pien- ja mikroyritysten hallinnolliseen takkaan. Useat Suomessa toimivat pien- ja mikroyritykset ovat ulkoistaneet joko kokonaan tai osittain taloushallintopalveluiden tuottamisen tilitoimiston vastuulle. Tilitoimistoilla voidaan olettaa olevan kattavin tietämys siitä, kuinka laajasti kyseiset yritykset ovat lakiuudistuksen mahdollistamia helpotuksia hyödyntäneet. Näin ollen tutkimuksen perusjoukoksi valittiin Suomessa toimivat tilitoimistot. Tutkimuksessa haluttiin myös selvittää pien- ja mikroyritysten näkemys kirjanpitolaian uudistuksen vaikutuksista. Siksi tutkimuksen toiseksi perusjoukoksi valittiin Suomessa toimivat pien- ja mikroyritykset. Perusjoukkojen valinnassa ei käytetty maantieteellistä rajoitusta, koska kirjanpilolaki on sama kaikille Suomessa toimiville kirjanpitovelvollisille.

4.2 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimuksessa voidaan käyttää joko kvantitatiivista tai kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen avulla selvitetään lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä asioita. Menetelmän käyttö edellyttää tarpeeksi suurta otoskokoä tutkittavasta perusjoukosta, koska saatuja tuloksia pyritään yleistämään tilastollisen päättelyn avulla otosta laajempaan joukkoon. Aineiston hankkiminen tapahtuu yleensä standardoitujen tutkimuslomakkeiden avulla, joissa vastaajille on vastausvaihtoehdot annettu valmiiksi. Saatuja tuloksia kuvataan numeerisin arvojn ja niitä tyypillisesti havainnollistetaan taulukoiden ja kuvioiden avulla. (Heikkilä 2014, 14–15.)

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään syvällisesti tutkittavaa kohdetta ja kuvailemaan käyttäytymiseen ja päätösten tekoon liittyviä syitä. Tutkimuksen avulla ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan kohdejoukko valitaan harkinnanvaraisesti ja otoskoko on yleensä pieni. (Heikkilä 2014, 15.) Tutkijan tavoitteena on paljastaa tutkittavasta asiasta tai ilmiöstä odottamattomia seikkoja. Aineiston hankinnassa suositetaan metodeja, jossa tutkittavien näkökulma pääsee esille. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tyypillisesti käytettyjä metodeja ovat mm. teema- ja ryhmähaastattelut sekä osallistuva havainnointi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.)

Opinnäytetyössä päädyttiin käyttämään kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusotetta ja tutkimusmenetelmäksi valittiin kyselytutkimus. Kvantitatiivisen tutkimusotteen valintaa puolsi tutkimuksen pääongelma ja tavoite, jonka perusteella pyrittiin saamaan mahdollisimman kattava käsitys uudistetun kirjanpitolain vaikutuksista. Kirjanpitolainsäädäntöön tehtiin useita muutoksia sekä pien- ja mikroyrityksiä koskevia helpotuksia. Kvantitatiivisen tutkimusotteen avulla pystyttiin selvittämään, kuinka suuri osa pien- ja mikroyrityksistä ovat hyödyntäneet kirjanpitolain mahdollistamia helpotuksia. Kyselytutkimuksen avulla oli mahdollista kysyä eri aiheisiin liittyviä kysymyksiä ja sen avulla tavoitettiin suurempi vastaajamäärä. Tutkimuksen perusjoukkojen maantieteellinen sijainti sekä aikataululliset syyt vaikuttivat myös tutkimusmenetelmän valintaan.

4.3 Tutkimuksen vaiheet

Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin määrittelemällä alustava tutkimusongelma, jonka jälkeen perehdyttiin aiheetta koskevaan teoriaan ja aikaisempiin tutkimuksiin. Tämän jälkeen opinnäytetyön kirjanpitolain uudistusta koskeva teoriaosuus kirjoitettiin valmiiksi. Tällä tavalla saatiin tarkka käsitys kirjanpitolain uudistuksen keskeisimmistä tavoitteista ja laissa tapahtuneista muutoksista. Teoriaosuuden valmistuttua opinnäytetyön tutkimusongelmaa

ja sen pohjalta määriteltyjä tutkimuskysymyksiä täsmennettiin, joihin kyselytutkimuksella tavoiteltiin vastauksia.

Kyselylomakkeiden kysymykset määriteltiin tutkimusongelmasta johdettujen tutkimuskysymyksien sekä teoreettisen viitekehyksen pohjalta. Tällä tavoin pyrittiin varmistamaan, että kyselylomakkeilla kysyttiin tutkimuksen aiheen kannalta oikeita asioita ja tutkimuksen pääongelma saadaan ratkaistuksi.

Kyselytutkimukset toteutettiin verkkokyselyinä Webropol-kyselytutkimustyökalun avulla. Kyselyhin osallistuminen pyrittiin tekemään mahdollisimman helpoksi ja tästä johtuen kyselyt toteutettiin verkkokyselyinä. Molemmissa kyselylomakkeissa vastaajille informoitiin lyhyesti kirjanpitolain uudistukseen liittyvistä seikoista. Vastaamista pyrittiin myös helpottamaan ja nopeuttamaan sisällyttämällä kysymyksien yhteyteen lyhyet yhteenvedot lainsäädännössä tapahtuneista uudistuksista.

Tutkimuksen perusjoukoille laadittiin omat kyselylomakkeet. Tilitoimistoille ja pien- ja mikroyrityksille esitetyt kysymykset poikkesivat osittain toisistaan. Molempien kyselylomakkeiden kysymykset pohjautuivat tutkimuksen pääongelmasta johdettuihin tutkimuskysymyksiin.

Tilitoimistoille suunnattu kyselylomake (liite 1) sisälsi yhteensä 33 kysymystä. Taustakysymyksiä oli 3 kappaletta ja varsinaisia kysymyksiä oli 28 kappaletta. Kysymyksessä 32 tiedusteltiin vastaajien halukkuutta vastaanottaa yhteenvedon tutkimustuloksista ja kysymyksessä 33 vastaajat saivat antaa vapaan palautteen kyselyyn liittyen. Kirjanpitolain uudistukseen liittyvät kysymykset olivat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta valintakysymyksiä, joissa vastaajan piti valita yksi valmiiksi annetuista vastausvaihtoehdoista. Kysymyksissä vastaajille annettiin viisi vastausvaihtoehtoa ja joissakin kysymyksissä vastaajille annettiin mahdollisuus vastata ”en osaa sanoa” tai ”ei kokemusta asiasta”. Monivalintakysymyksiä lomakkeella oli 2 kappaletta, joissa vastaaja sai valita useamman vastausvaihtoehdon. Monivalintakysymyksissä vastausvaihtoehdoista kolme oli määritelty valmiiksi ja neljäs oli varattu avoimelle vastaukselle.

Pien- ja mikroyrityksille suunnatun kyselylomakkeen (liite 2) alussa vastaajille esitettiin 4 taustakysymystä. Neljännen taustakysymyksen tarkoituksena oli selvittää, onko yritys ulkoistanut joko osittain tai kokonaan kirjanpidon ja tilinpäätöksen tekemisen tilitoimiston hoidettavaksi. Kirjanpidon ja tilinpäätöksen täysin itsenäisesti tekeville pien- ja mikroyrityksille esitettiin osittain eri kysymykset kuin nämä palvelut tilitoimistoille ulkoistaneille pien- ja mikroyrityksille.

Kyselylomakkeen kysymykset 7 ja 11 esitettiin kaikille kyselyyn vastanneille. Lomakkeen kysymykset 5–6 ja 8–10 esitettiin ainoastaan kirjanpidon ja tilinpäätöksen tilitoimistoille ulkoistaneille pien- ja mikroyrityksille, kun taas kysymyksiin 12–14 vastasivat kirjanpidon ja tilinpäätöksen itsenäisesti tekevät yritykset. Kysymyksessä 15 kaikilta vastaajilta tiedusteltiin halukkuutta vastaanottaa yhteenvedon tutkimuksen tuloksista ja viimeisessä kysymyksessä vastaajilla oli mahdollisuus antaa palautetta kyselyyn liittyen. Kirjanpitolaisten uudistukseen liittyvät kysymykset olivat kaikki valintakysymyksiä. Muutamassa kysymyksessä käytettiin kyllä tai ei vastausvaihtoehtoja ja loppuissa kysymyksissä vastaajien piti valita viidestä annetusta vastausvaihtoehdosta. Osaan kysymyksistä vastaajille annettiin mahdollisuus vastata ”en osaa sanoa”.

Molempia kyselylomakkeita testattiin ennen niiden lähetystä. Tilitoimistoille suunnatun kyselylomakkeen toimivuutta testattiin opinnäytetyön toimeksiantajalla. Kyselyn testiversio lähetettiin tilitoimiston toimitusjohtajalle, joka antoi palautteen kyselylomakkeen toimivuudesta ja antoi kehitysehdotuksia muutamien kysymyksien osalta. Saadun palautteen perusteella kyselylomakkeen kysymyksiin ja niiden vastausvaihtoehtoihin tehtiin tarkennuksia. Pien- ja mikroyrityksille suunnatun kyselylomakkeen toimivuutta testattiin kahdessa mikroyrityksessä. Kyselylomakkeen testiversio lähetettiin molempien yritysten omistajille, joiden toimenkuvaan kuului samalla myös yrityksen talouden järjestäminen. Testauksen avulla haluttiin varmistaa kyselyn ymmärrettävyys ja saadun palautteen perusteella muutamia kysymyksiä yksinkertaistettiin.

Tutkimuksen perusjoukoista ei ollut saatavilla rekisteriä, joka olisi sisältänyt jokaisen Suomessa toimivan tilitoimiston ja pien- ja mikroyrityksen yhteystiedot. Satunnaisotoksen muodostaminen perusjoukoista ei tästä syystä ollut mahdollista ja siksi tutkimuksessa päädyttiin käyttämään harkinnanvaraista näytettä. Kirjanpitolaisten uudistuksessa tapahtuneet muutokset koskettavat kaikkia Suomessa toimivia yrityksiä ja siksi näytteeseen valittiin havaintoyksikköjä molemmista perusjoukoista koko Suomen alueelta. Kyselytutkimukseen valituille tilitoimistoille ei asetettu minkäänlaisia rajoitteita, jolloin näytteeseen valikoitui kaiken kokoisia ja eri yhtiömuotoisia tilitoimistoja. Pien- ja mikroyrityksille ainoaksi rajaavaksi tekijäksi asetettiin kirjanpitolaissa säädetyt yrityksen kokoluokan määrittävät rajat.

Pien- ja mikroyritysten yhteystietojen hankkiminen osoittautui hankalaksi. Yhteystietojen hakeminen yritystietopalveluista ei ollut mahdollista liikevaihdon, taseen loppusumman ja henkilöstömäärän mukaisilla tarkoilla kriteereillä. Myöskään kyseisiä kriteereitä täyttävää valmista rekisteriä ei ollut saatavilla. Tästä johtuen yhteystietojen hankkimisessa päädyttiin käyttämään ulkopuoliselta taholta hankittuja rekistereitä.

Kyselytutkimuksien lähettämiseen tarvittavat sähköpostiosoitteet hankittiin Suomen Asiakastieto Oy:n toimittamilta rekistereiltä. Rekisterit sisälsivät noin 1150 tilitoimiston ja noin 3500 pien- ja mikroyrityksen sähköpostiosoitteet. Suomen Asiakastieto Oy on yksi maan johtavista digitaalisten yritystietopalveluiden toimittajista. Yritys hyödyntää tietokantansa muodostamisessa useita eri tietolähteitä, jonka ansiosta yritys pystyy tarjoamaan ajantasaista tietoa yrityksistä. Keskeisimpinä ulkoisina tietolähteinään yritys käyttää mm. kaupparekisteriä, yritys- ja yhteisötietojärjestelmää, tilastokeskusta sekä veroviranomaisilta saatuja tietoja. (Suomen Asiakastieto Oy 2019a; Suomen Asiakastieto Oy 2019b.)

Tilitoimistoille suunnattu kysely julkaistiin Webropol-ohjelmalla joulukuussa 2018 ja vastausaikaa annettiin 9 päivää. Linkki kyselyyn ja saatekirje (liite 3) lähetettiin vastaanottajien sähköpostiosoitteeseen. Saatekirjeessä vastaanottajille kerrottiin opinnäytetyön tarkoituksesta ja millä tavalla kyselyssä saatuja vastauksia tullaan hyödyntämään. Kyselyn vastausprosenttia pyrittiin nostamaan lähettämällä kyselyn muistutusviesti (liite 4) 5 päivän päästä kyselyn julkaisusta. Ennen muistutusviestin lähettämistä, kyselyyn oli vastannut 61 tilitoimistoa. Muistutusviestin lähettämisen jälkeen vastauksia saatiin lisää 54 kappaletta ja näin ollen vastauksia saatiin yhteensä 115 kappaletta. Saatekirjeessä kaikille halukkaille kyselyyn osallistuneille luvattiin yhteenveto tutkimuksen tuloksista. Vastaajista hieman yli puolet (52 %) ilmoitti haluavansa yhteenvedon tutkimuksen tuloksista.

Pien- ja mikroyrityksille suunnattu kysely julkaistiin Webropol-ohjelmalla tammikuun 2019 alussa ja vastausaikaa annettiin 10 päivää. Kyselyn linkki ja saatekirje (liite 5) lähetettiin vastaanottajien sähköpostiosoitteeseen. Saatekirjeessä vastaanottajia informoitiin tutkittavasta aiheesta ja millä tavoin kyselyn avulla hankittuja vastauksia tullaan hyödyntämään opinnäytetyössä. Vastaanottajille lähetettiin muistutusviesti (liite 6) 6 päivää kyselyn julkaisun jälkeen. Ennen muistutusviestin lähettämistä kyselyyn vastasi 156 pien- ja mikroyritystä. Muistutusviestin lähettämisen jälkeen kyselyyn saatiin 135 vastausta lisää. Kyselyyn saatiin näin ollen yhteensä 291 vastausta. Saatekirjeen yhteydessä kaikille halukkaille kyselyyn osallistuneille luvattiin yhteenveto tutkimuksen tuloksista ja noin 34 prosenttia vastaajista halusi yhteenvedon tutkimuksen tuloksista.

4.4 Käytetyt analysointitavat

Kyselytutkimuksilla saatujen tulosten analysointi suoritettiin Microsoft Excel taulukkolaskentaohjelmalla, johon aineisto siirrettiin Webropol-kyselytutkimustyökalusta. Tutkimustuloksia havainnollistavien taulukoiden ja kuvioiden tekeminen suoritettiin myös taulukkolaskentaohjelman avulla. Aluksi saatuja tuloksia analysoitiin kysymyskohtaisesti. Tulokinn

selkeyttämiseksi jokaisesta kysymyksestä tehtiin frekvenssitaulukot, joissa tarkasteltiin vastausten jakautumista lukumääriin ja prosenttiosuuksiin perustuen.

Kysymyskohtaisen analysoinnin jälkeen vertailtiin eri ryhmien välisten vastausten jakautumista. Ristiintaulukoinnin avulla pyrittiin selvittämään, onko kirjanpitolain uudistuksella ollut eri vaikutus pienyrityksiin kuin mikroyrityksiin. Lisäksi analysoitiin eroavatko lakisääteisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen itsenäisesti tekevien ja kyseiset palvelut tilitoimistoille ulkoistaneiden pien- ja mikroyritysten vastaukset toisistaan. Avoimet kysymykset käsiteltiin tekstinkäsittelyohjelmalla.

5 Tutkimustulokset

Tässä luvussa esitetään tutkimuksen tulokset, jotka perustuvat kahteen kyselytutkimukseen. Luvun alussa tarkastellaan kyselyiden vastaajien taustatietoja. Pien- ja mikroyrityksille sekä tilitoimistoille esitettiin samoihin aiheisiin liittyviä kysymyksiä. Tuloksia tarkastellaan aihealueittain, jolloin molempien kyselytutkimusten tulokset esitetään samassa aihealueella koskevat alaluvussa. Saatuja tutkimustuloksia havainnollistetaan kuvioiden tai taulukoiden avulla. Samassa yhteydessä taulukoiden ja kuvioiden sisältö selitetään myös sanallisin tulkinnoin. Tilitoimistojen vastauksia on kuvioissa ja taulukoissa havainnollistettu sinisellä ja vihreällä värillä. Oranssi väri puolestaan kertoo, että kuvio tai taulukko koskee pien- ja mikroyrityksien kyselyssä antamia vastauksia.

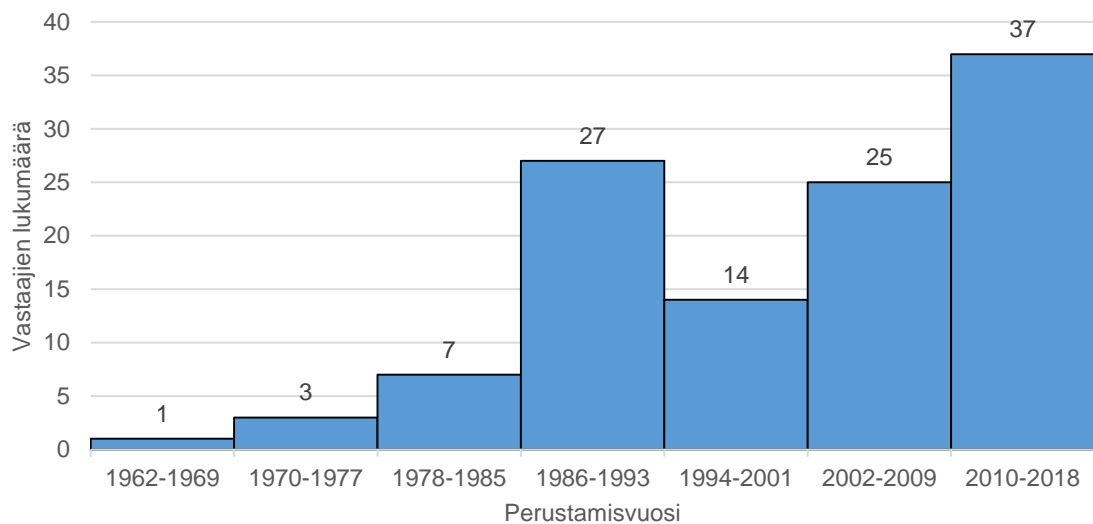
Tilitoimistoille suunnattu kysely lähetettiin 1147 vastaanottajan sähköpostiosoitteeseen. Näistä sähköpostiosoitteista neljä ei ollut enää toiminnassa tai jostain muusta syystä kyselyn lähettäminen epäonnistui. Näin ollen kysely saavutti lopulta yhteensä 1143 vastaanottajaa, joista kyselyyn vastasi yhteensä 115 yritystä. Yhden vastaajan lomake hylättiin, sillä vastaaja ei ollut vastannut yhteenkään lomakkeella esitettyyn kysymykseen. Näin ollen lopullinen vastaajamäärä oli 114 yritystä, jolloin vastausprosentiksi saatiin noin 10 prosenttia. Kyselyn ajankohta oli tilitoimistojen näkökulmasta haasteellinen. Tunnetusti tilitoimistoilla alkavat tilinpäätöskiireet vuoden vaihteen jälkeen, jonka takia kysely oli tarkoituksenmukaista toteuttaa joulukuun 2018 alkupuolella. Toisaalta vuoden 2019 alusta käyttöön otettu tulorekisteri aiheutti ylimääräistä työtä tilitoimistoissa joulukuussa 2018. Vastausprosenttia voidaan pitää kohtalaisena, ottaen huomioon kyselyn haasteellinen ajankohta tilitoimistojen näkökulmasta.

Pien- ja mikroyrityksille suunnattu kysely lähetettiin yhteensä 3484 vastaanottajan sähköpostiosoitteeseen. Lähetetyistä kyselyistä 6 kappaletta ei syystä tai toisesta saavuttanut vastaanottajaa, joten kysely tavoitti lopulta yhteensä 3478 yritystä. Kyselyyn saatiin yhteensä 291 vastausta, jolloin vastausprosentiksi saatiin noin 8 prosenttia. Vastausprosenttia voidaan pitää kohtalaisena. Osa pien- ja mikroyrittäjistä eivät välttämättä tunne kyselyn aiheita syvällisesti, mikä on osaltaan saattanut vaikuttaa alhaiseen vastausprosenttiin.

5.1 Tilitoimistojen taustatiedot

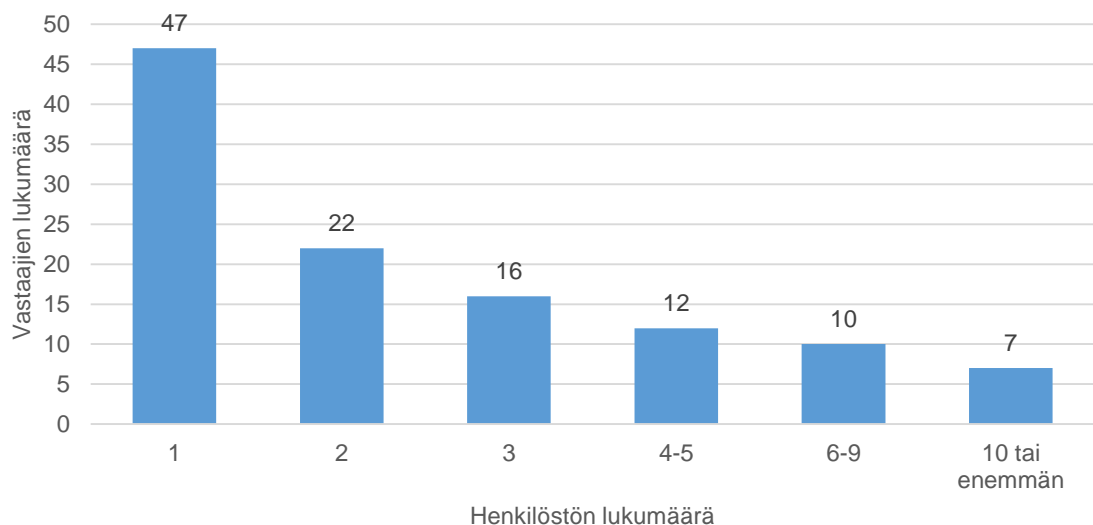
Kyselylomakkeen alussa tilitoimistoilta kysyttiin yrityksen perustamisvuotta, henkilöstömäärää sekä vastaajan kokemusta tilitoimistoalalta. Vanhin kyselyyn osallistunut tilitoimisto on perustettu vuonna 1962. Vuonna 2018 perustettuja tilitoimistoja oli yhteensä 3 kappaletta. Kyselyyn osallistuneista tilitoimistoista yli puolet (62) on perustettu vuonna

2002 tai sen jälkeen. Vuonna 2001 tai sitä aikaisemmin perustettuja tilitoimistoja oli vastaajien keskuudessa yhteensä 52 kappaletta. Kuviossa 2 on havainnollistettu kyselyyn osallistuneiden tilitoimistojen perustamisvuoden jakautumista.

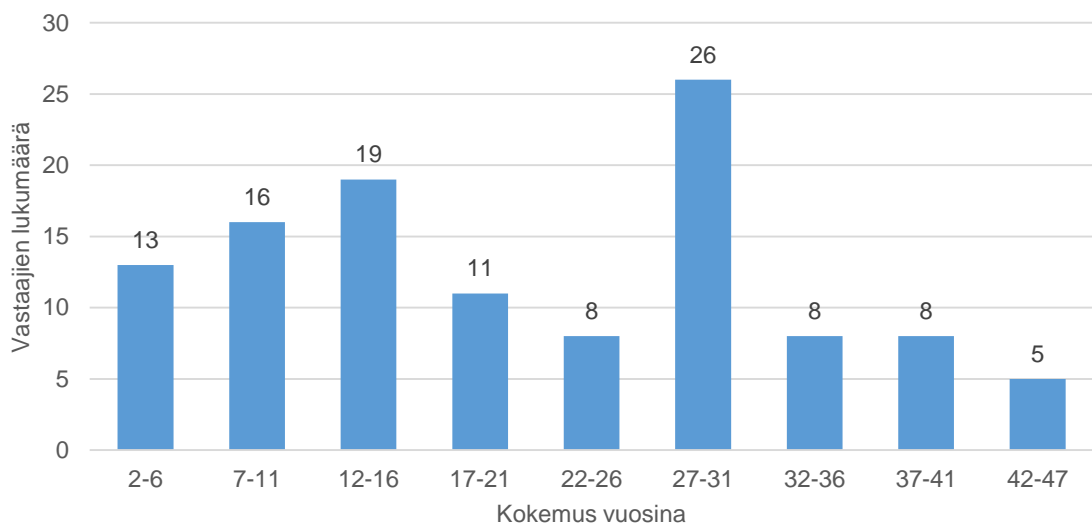
Kuvio 2. Tilitoimistojen perustamisvuosi

Kyselyyn osallistuneista tilitoimistoista 69 ilmoitti henkilöstömääräkseen 1–2 henkilöä. Kolme henkilöä tai enemmän työllistäviä tilitoimistoja oli vastaajien keskuudessa 45 kappaletta. Henkilöstömäärällä mitattuna suurin yksittäinen kyselyyn osallistunut tilitoimisto oli 80 henkilöä työllistävä yritys. Vastaajista suurimman ryhmän muodostavat tilitoimistot, joissa työskentelee vain yksi henkilö. Yhden henkilön työllistäviä tilitoimistoja oli vastaajien keskuudessa yhteensä 47 kappaletta. Kuviossa 3 on havainnollistettu kyselyyn osallistuneiden tilitoimistojen henkilöstömäärän jakautumista.

Kuvio 3. Tilitoimistojen henkilöstömäärä

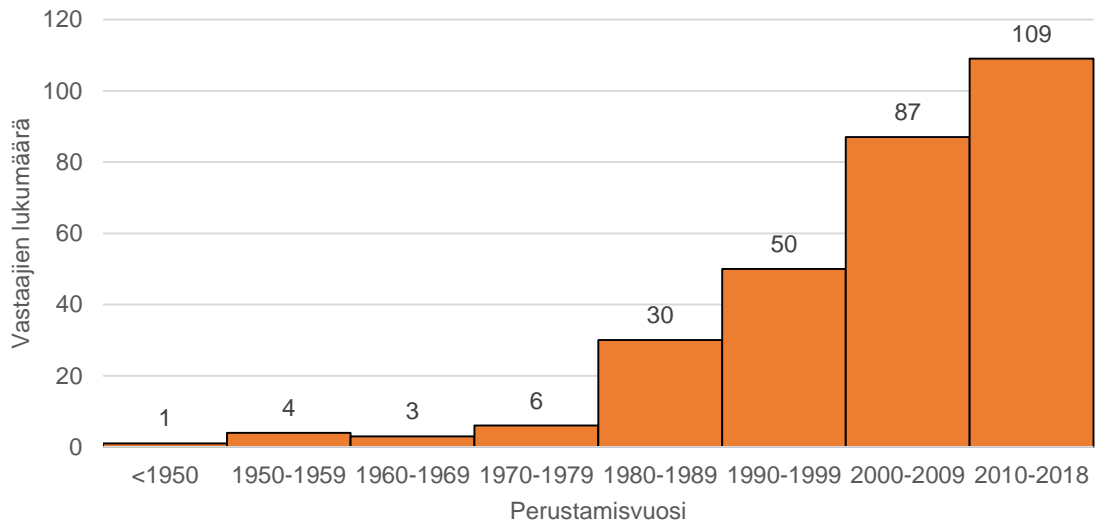
Tilitoimistoille suunnatussa kyselyssä vastaajilta kysyttiin, kuinka monta vuotta he ovat työskennelleet tilitoimistoalalla. Kuten kuvioista 4 havaitaan, vastaajien työkokemuksen määrä tilitoimistoalalta jakautui 2–47 vuoden välille. Suurimman ryhmän 26 vastauksella muodostivat vastaajat, joilla on 27–31 vuoden kokemus tilitoimistoalalta. Työkokemuksen määrällä mitattuna pienimmän ryhmän muodostivat henkilöt, joilla oli 2–6 vuoden kokemus tilitoimistoalalta. Näitä vastauksia saatiin yhteensä 13 kappaletta. Työkokemuksen määrä oli 22 vuotta tai enemmän 55 vastaajista. Vastaavasti työkokemuksen määrä oli 21 vuotta tai vähemmän 59 vastaajista. Vastausten perusteella voidaan todeta, että valtaosalla kyselyyn osallistuneista henkilöillä on vankka kokemus tilitoimistoalalta.

Kuvio 4. Vastaajien kokemus tilitoimistoalalta

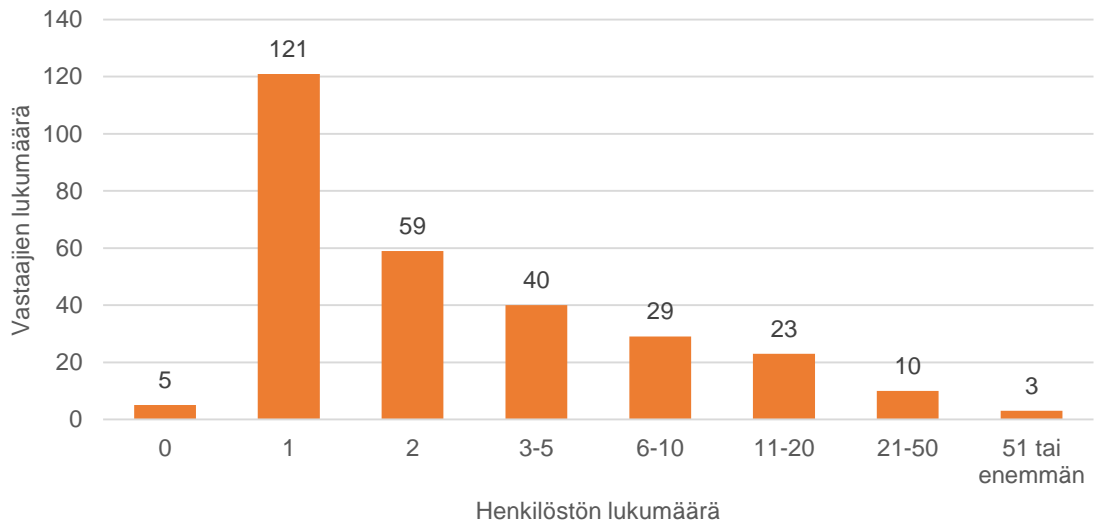
5.2 Pien- ja mikroyritysten taustatiedot

Kyselylomakkeen alussa pien- ja mikroyrityksiltä kysyttiin yrityksen perustamisvuotta, henkilöstömäärää sekä yhtiömuotoa. Vanhin kyselyyn osallistunut yritys on perustettu vuonna 1918. Enemmistö (109) kyselyyn osallistuneista yrityksistä on perustettu vuonna 2010 tai sen jälkeen. Kuviossa 5 kyselyyn vastanneet on jaettu ryhmiin yrityksen perustamisvuoden mukaan. Ryhmien välillä voidaan havaita, että vastaajien määrä nousee samassa suhteessa yrityksen perustamisvuoden mukaan.

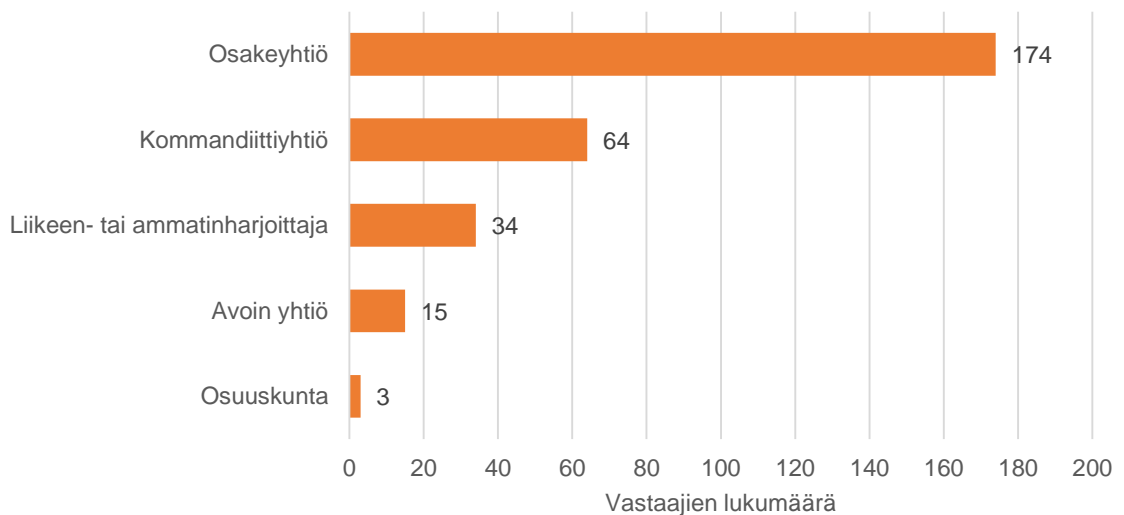
Kuvio 5. Yrityksen perustamisvuosi

Mikroyrityksen henkilöstömäärän raja-arvo kirjanpitolain mukaan on 10 henkilöä tilikaudella. Kyselyyn osallistuneista yrityksistä valtaosa (254) ilmoitti henkilöstömääräkseen 10 henkilöä tai vähemmän. Kirjanpitolain vastaava raja-arvo pienyrityksellä on 50 henkilöä. Vastaajista 33 ilmoitti yrityksen henkilöstömääräksi 11–50 työntekijää. Vastaajista ainoastaan kolmen yrityksen henkilöstömäärä ylitti pienyritykselle asetetun henkilöstömäärän raja-arvon. Näiden vastaajien osalta jäänee epäselväksi kuuluvatko yritykset pienyritysluokkaan vai eivät. Pienyrityksellä saa kirjanpitolain mukaan ylittyä korkeintaan yksi asetetuista raja-arvoista. Nämä vastaajat saattavat henkilöstömäärän raja-arvon ylittymisestä huolimatta kuulua pienyritysluokkaan, jos niillä ei ylitä pienyritykselle kirjanpitolaissa asetetut kaksi muuta raja-arvoa liikevaihdon ja taseen loppusumman osalta. Pien- ja mikroyrityksistä 5 ilmoitti, ettei heidän yrityksessään työskentele yhtään henkilöä. Tämä saattaa johtua siitä, että nämä yritykset eivät harjoita liiketoimintaa tai yrityksessä ei ole vastaus-hetkellä ollut yhtään työsuhteessa olevaa työntekijää. Pien- ja mikroyritysten henkilöstömäärän jakautumista on havainnollistettu kuviossa 6.

Kuvio 6. Yritysten henkilöstömäärä

Kyselyyn osallistuneista pien- ja mikroyrityksistä enemmistö (174) oli yhtiömuodoltaan osakeyhtiöitä. Seuraavaksi eniten vastaajista (64) oli kommandiittiyhtiöitä ja liikkeen- ja ammatinharjoittajia oli yhteensä 34 kappaletta. Kyselyyn ei osallistunut yhtään yhdistystä tai säätiötä ja yksi vastaaja jätti kokonaan vastaamatta kysymykseen. Kyselyyn osallistuneiden pien- ja mikroyritysten yhtiömuodon jakautumista on havainnollistettu kuviossa 7.

Kuvio 7. Vastaajien yhtiömuoto

Pien- ja mikroyrityksiltä kysyttiin, ovatko he ulkoistaneet kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadinnan tilitoimiston tai muun vastaavan tahon hoidettavaksi. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää ovatko yritykset ulkoistaneet kokonaan, ulkoistaneet osittain vai tekevätkö he itse lakisääteisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen. Kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadinnan osittain tai kokonaan ulkoistaneille esitettiin kyselyssä eri kysymykset kuin niille jotka vastasivat

tekevänsä kirjanpidon ja tilinpäätöksen itse. Taulukossa 4 on esitetty kysymyksen vastausten jakautuminen vastausvaihtoehtojen välillä. Kyselyyn osallistuneista pien- ja mikroyrityksistä 239 oli ulkoistanut joko kokonaan tai osittain kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadinnan tilitoimiston tai muun vastaavan tahon hoidettavaksi. Yrityksistä 52 ilmoitti tekevänsä itse lakisääteisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen.

Taulukko 4. Taloushallintopalveluiden ulkoistaminen

Lakisääteinen kirjanpito ja tilinpäätös	n	%
Ulkoistettu kokonaan	199	68 %
Ulkoistettu osittain	40	14 %
Ei ulkoistettu	52	18 %
Yhteensä	291	100 %

5.3 Lainsäädännön rakenne

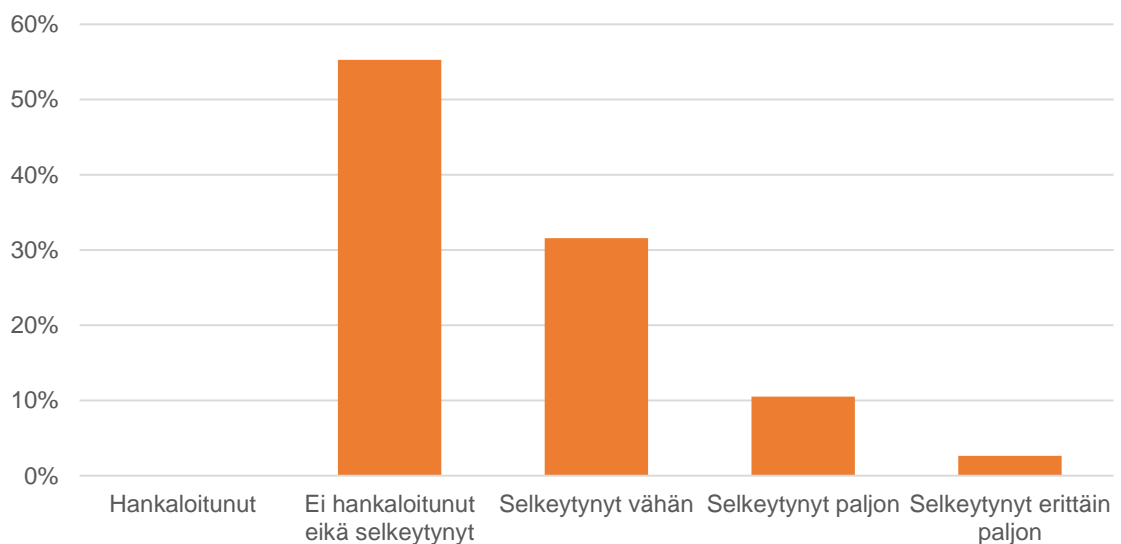
Tilitoimistoille suunnatussa kyselyssä lainsäädännön rakenteen selkeyttämiseksi asetettujen tavoitteiden onnistumista mitattiin kolmella eri väittämällä. Tilitoimistoja pyydettiin arvioimaan, ovatko he samaa vai eri mieltä esitettyjen väittämien kanssa. Vastausvaihtoehtoiksi annettiin asteikko 1–5, jossa 1 tarkoittaa täysin eri mieltä ja 5 täysin samaa mieltä. Kirjanpidon ja tilinpäätöksen itse tekeviä pien- ja mikroyrityksiä pyydettiin arvioimaan, onko kirjanpitolain rakenne selkeytynyt lakiuudistuksen johdosta.

Ensimmäisen tilitoimistoille esitetyn väittämän mukaan kirjanpitolain rakenne ja laissa käytetty terminologia on kirjanpitolain uudistuksen myötä selkeytynyt. Tuloksista voidaan havaita, että enemmistö (44 %) vastaajista on väittämän kanssa jokseenkin tai täysin samaa mieltä. Vastaavasti 34 prosenttia tilitoimistoista olivat jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän kanssa. Loput vastaajista (22 %) eivät olleet väittämän kanssa samaa eivätkä eri mieltä. Kuviossa 8 on havainnollistettu vastausten jakautumista tilitoimistoille esitetyn väittämän kohdalla.

Kuvio 8. Kirjanpitolain rakenne ja laissa käytetty terminologia on selkeytynyt (n = 114)

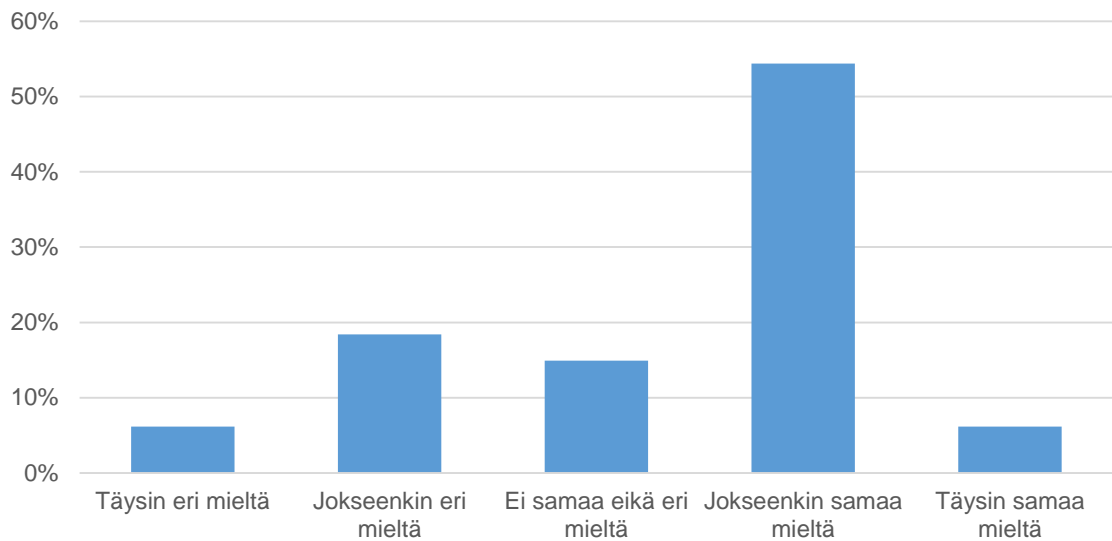
Lakisääteisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen itsenäisesti tekevistä pien- ja mikroyrityksistä enemmistön (55 %) mukaan kirjanpitolain rakenne ei ole hankaloitunut eikä selkeytynyt lakiuudistuksen myötä. Loput (45 %) vastaajista ovat kuitenkin sitä mieltä, että kirjanpitolain rakenne on selkeytynyt joko vähän, paljon tai erittäin paljon. Kysymykseen vastasi yhteensä 52 yritystä, joista 14 vastasi ”en osaa sanoa”. Kuviossa 9 on havainnollistettu kantaa ottaneiden vastausten jakautumista eri vastausvaihtoehtojen välillä.

Kuvio 9. Pien- ja mikroyritysten näkemys kirjanpitolain selkeyttämisestä (n = 38)

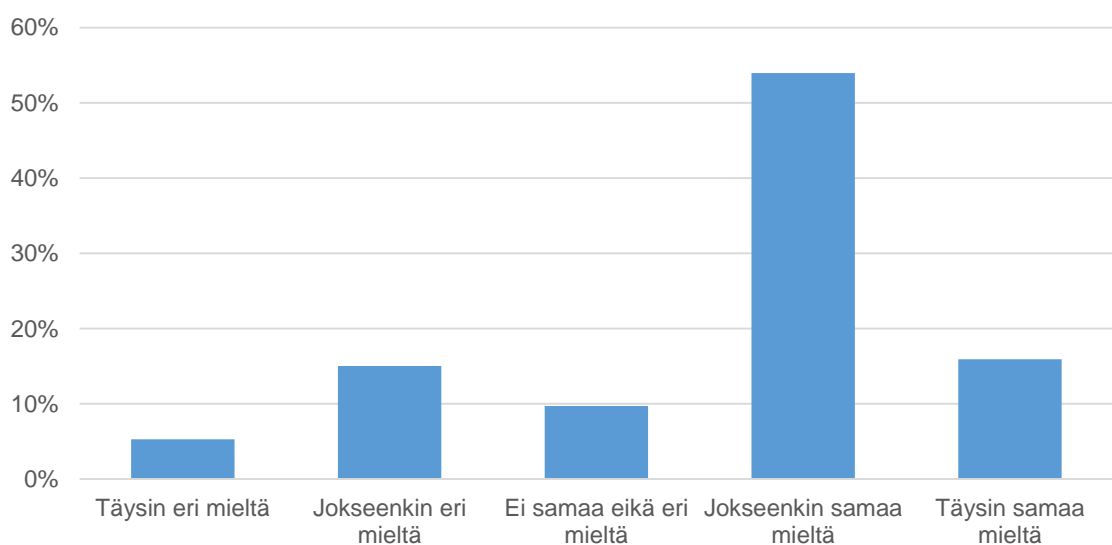
Toisen tilitoimistoille esitetyn väittämän mukaan pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävien tietojen eriyttäminen erilliseksi asetukseksi on selkeyttänyt lain rakennetta. Kuten kuviossa 10 havaitaan, tilitoimistoista 60 prosenttia oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin samaa mieltä. Neljännes (25 %) vastaajista oli väittämän kanssa jokseenkin tai

täysin eri mieltä. Neutraalin kannan väittämään antoi 15 prosenttia tilioimistoista. Kuviosta 10 nähdään, kuinka samaa tai eri mieltä vastaajat olivat esitetyn väittämän kanssa.

Kuvio 10. Pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja koskeva asetus on selkeyttänyt lain rakennetta (n = 114)

Kolmannen tilioimistoille esitetyn väittämän mukaan pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja koskeva asetus on helpottanut pien- ja mikroyritysten tilinpäätösten laadintaa. Tuloksista voidaan havaita, että tilioimistoista 70 prosenttia oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin samaa mieltä (kuvio 11). Viidesosa (20 %) vastaajista olivat jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän kanssa. Loput tilioimistoista (10 %) eivät olleet väittämän kanssa samaa eivätkä eri mieltä.

Kuvio 11. Pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja koskeva asetus on helpottanut pien- ja mikroyritysten tilinpäätösten laadintaa (n = 113)

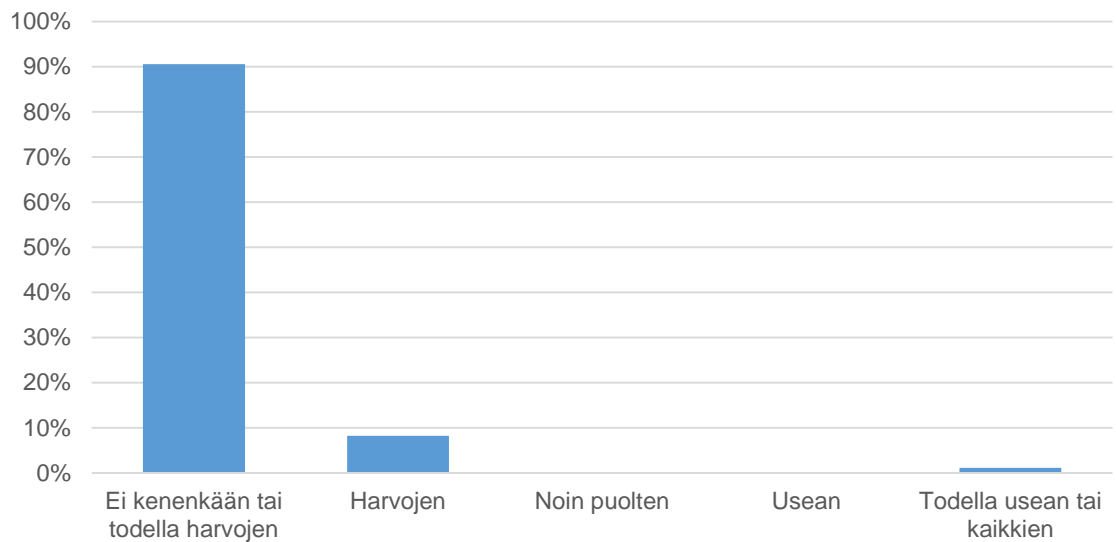
5.4 Kirjanpitoaineistojen säilyttäminen

Tiltoimistoilta kysyttiin, kuinka paljon kirjanpitoaineistojen tekniseen säilyttämiseen liittyvien rajoitteiden poistaminen on keventänyt pien- ja mikroyritysten hallinnollista taakkaa. Noin joka kolmas (30 %) tiltoimistoista oli sitä mieltä, että rajoitteiden poistamisella ei ole ollut ollenkaan vaikutusta pien- ja mikroyritysten hallinnolliseen taakkaan (kuvio 12). Vastaajista 56 prosentin mielestä rajoitteiden poistamisella on ollut vähän tai jonkin verran vaikutusta. Tiltoimistoista 14 prosentin mukaan kirjanpitoaineistojen tekniseen säilyttämiseen liittyvien rajoitteiden poistaminen on keventänyt paljon tai erittäin paljon pien- ja mikroyritysten hallinnollista taakkaa.

Kuvio 12. Kirjanpitoaineistojen tekniseen säilyttämiseen liittyvien rajoitteiden poistamisen vaikutus pien- ja mikroyritysten hallinnolliseen taakkaan (n = 113)

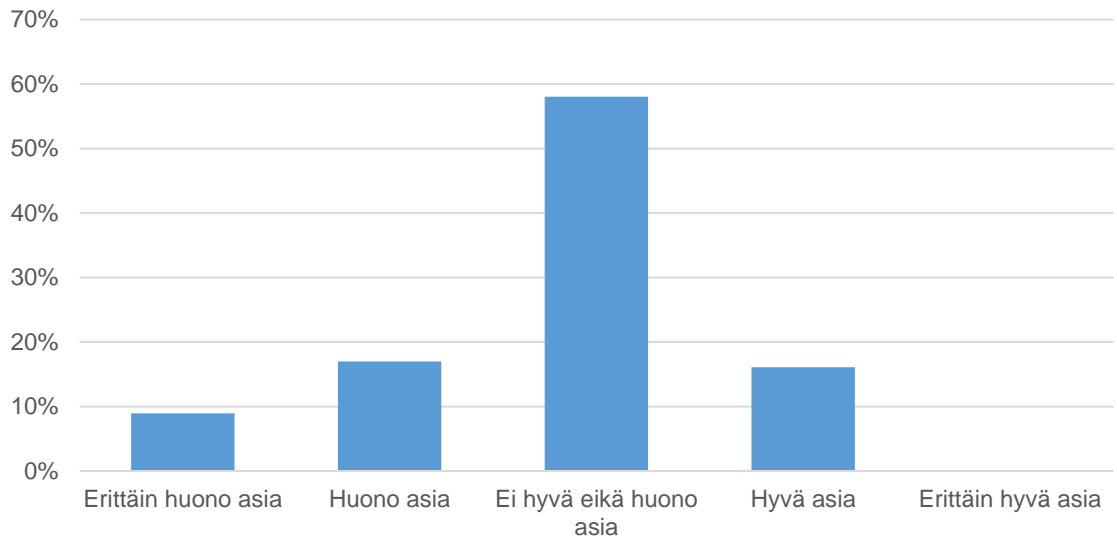
Tiltoimistoilta kysyttiin, kuinka monen pien- tai mikroyrityksiasiakkaan kirjanpitoaineistojen säilyttämien on siirretty ulkomaille lakimuutoksen jälkeen. Enemmistö tiltoimistoista (91 %) vastasi, ettei kenenkään tai vain todella harvojen asiakasyritysten kirjanpitoaineistojen säilyttäminen on siirretty ulkomaille lakiuudistuksen jälkeen. Vastaajista 8 prosentin mukaan harvojen ja 1 prosentin mukaan todella usean tai kaikkien pien- ja mikroyritysten kirjanpitoaineistojen säilyttäminen on siirretty ulkomaille. Kysymykseen saatiin yhteensä 113 vastausta, joista 28 vastaajaa ilmoitti, ettei heillä ole kokemusta asiasta. Kuviossa 13 on havainnollistettu kysymykseen kantaa ottaneiden vastausten jakautumista.

Kuvio 13. Kirjanpitoaineistojen säilyttäminen ulkomailla lakiuudistuksen jälkeen (n = 85)

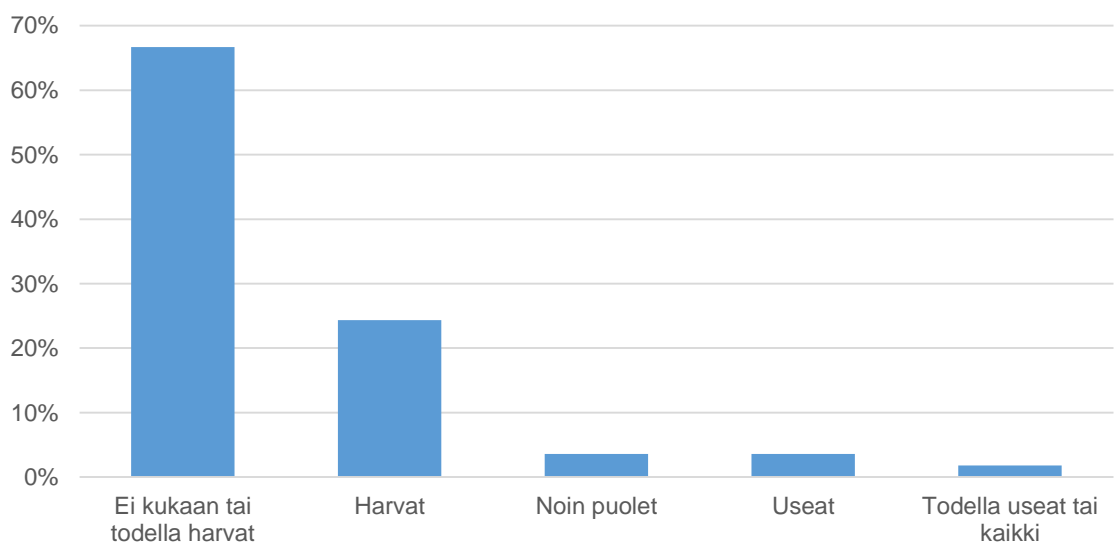
5.5 Kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaiset menettelyt tilinpäätöksessä

Kyselyssä tiedusteltiin tilitoimistojen yleistä mielipidettä kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamismahdollisuudesta Suomen kirjanpitolain mukaan tehtävissä tilinpäätöksissä. Tilitoimistojen tuli arvioida kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamismahdollisuutta asteikolla erittäin huono asia, huono asia, ei hyvä eikä huono asia, hyvä asia tai erittäin hyvä asia. Kaksi ensimmäistä vastausvaihtoehtoa edustivat negatiivista ja kaksi viimeistä positiivista suhtautumista asiaan. Vastausvaihtoehdoista ei hyvä eikä huono asia edusti neutraalia kantaa asiaan liittyen. Enemmistö vastaajista (58 %) suhtautuivat asiaan neutraalisti (kuvio 14). Muista vastauksista voidaan havaita, että tilitoimistojen mielestä kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamismahdollisuus on enemmän huono asia kuin hyvä asia. Tilitoimistoista noin 26 prosentin mielestä kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamismahdollisuus on erittäin huono tai huono asia. Vastaajista 16 prosentin näkemyksen mukaan soveltamismahdollisuudet ovat hyvä asia. Huomion arvoista on, että erittäin hyvänä asiana soveltamismahdollisuuksia ei pitänyt yksikään tilitoimisto.

Kuvio 14. Tilitoimistojen näkemys kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamismahdollisuudesta (n = 112)

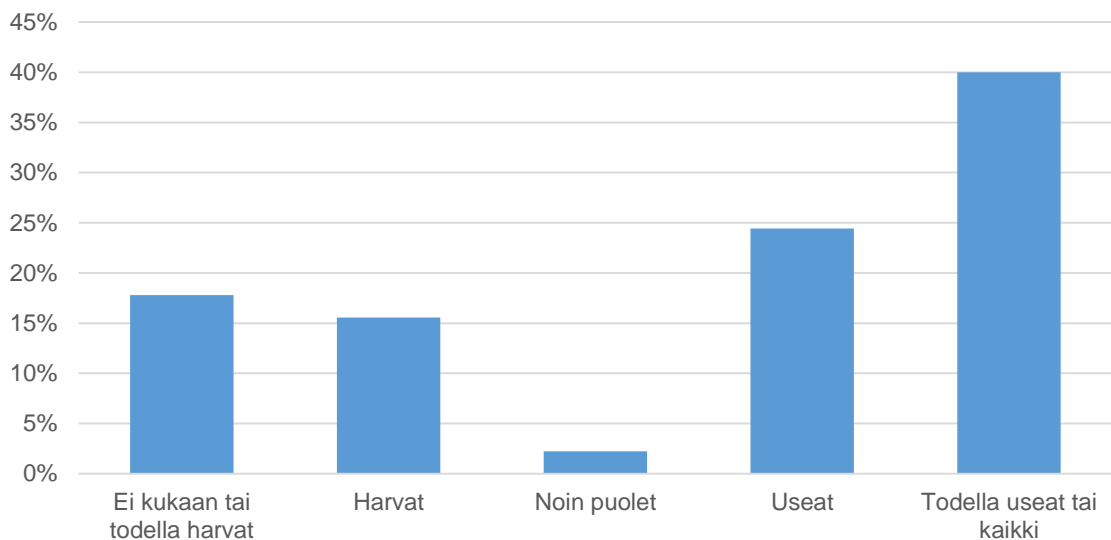
Tilitoimistoilta kysyttiin, kuinka suuri osa pien- ja mikroyrityksistä ovat soveltaneet uudistetun kirjanpitolain mahdollistamia kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisia menettelyjä tilinpäätöksessä. Tuloksista voidaan havaita, että pien- ja mikroyritykset eivät ole juurikaan hyödyntäneet kyseisiä menettelyjä tilinpäätöksessä (kuvio 15). Tilitoimistoista 67 prosenttia vastasi, että ei kukaan tai vain todella harvat ovat soveltaneet kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisia menettelyjä tilinpäätöksessä. Vastaajista noin neljänneksen (24 %) mukaan harvat pien- ja mikroyritykset ovat soveltaneet joitain näistä menetelmistä. Tilitoimistoista noin 5 prosentin mukaan useat, todella useat tai kaikki pien- ja mikroyritykset ovat soveltaneet kyseisiä menettelyjä tilinpäätöksessään.

Kuvio 15. Kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisten menettelyiden soveltaminen tilinpäätöksessä (n = 111)

5.6 Pienkonsernia koskevat helpotukset

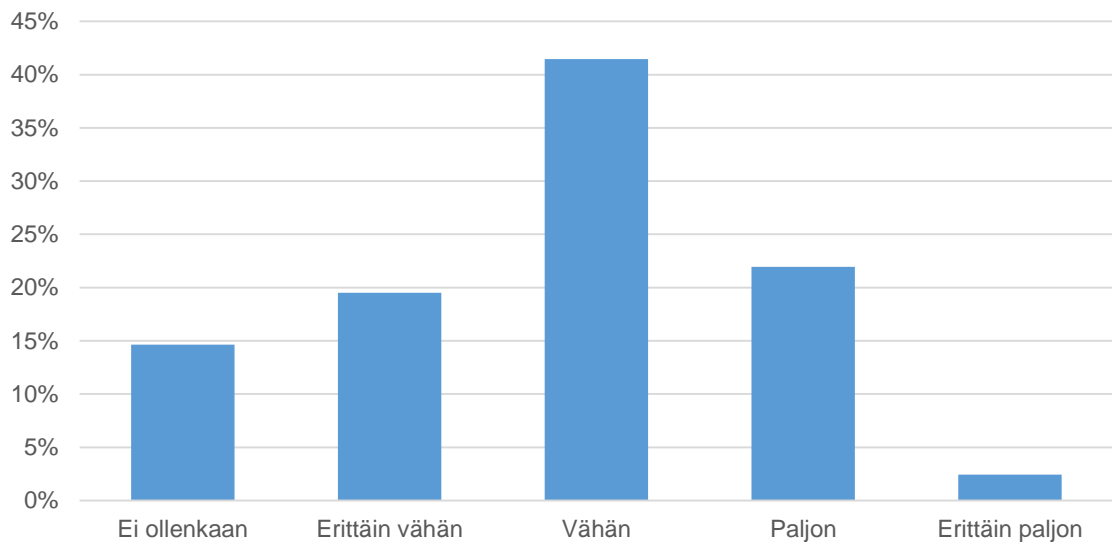
Kyselyssä tilitoimistoilta kysyttiin, kuinka suuri osa pienkonserneista ovat jättäneet konsernitilinpäätöksen laatimatta. Kysymykseen saatiin yhteensä 114 vastausta, joista 69 tilitoimistoa vastasivat, että heillä ei ole kokemusta asiasta. Tämä voi johtua siitä, että monella tilitoimistolla ei ole asiakkaina pienkonserneja. Jotta pienkonsernihelpotuksen hyödyntämisestä saadaan realistinen käsitys, on vastausten jakautumisesta jätetty huomioimatta niiden tilitoimistojen vastaukset, joilla ei ole kokemusta asiasta. Kantaa ottavia vastauksia saatiin yhteensä 45 kappaletta. Näistä vastauksista 64 prosentin mukaan useat, todella useat tai kaikki pienkonsernit ovat jättäneet konsernitilinpäätöksen laatimatta. Tilitoimistoista 34 prosenttia vastasi, ettei kukaan, vain todella harvat tai harvat pienkonsernit ovat jättäneet konsernitilinpäätöksen laatimatta. Tilitoimistoista 2 prosenttia arvioi noin joka toisen pienkonsernin jättäneen konsernitilinpäätöksen laatimatta lakimuutoksen johdosta. Kuviossa 16 on havainnollistettu kysymykseen kantaa ottaneiden tilitoimistojen vastausten jakautumista.

Kuvio 16. Konsernitilinpäätös jätetty laatimatta pienkonserneissa lakiuudistuksen jälkeen (n = 45)

Tilitoimistoilta kysyttiin, kuinka paljon konsernitilinpäätöksen laatimatta jättäminen on alentanut siihen aikaisemmin velvoitettujen konsernien hallinnollisia kustannuksia. Kysymykseen saatiin yhteensä 114 vastausta, joista 73 tilitoimistoa vastasi, että heillä ei ole kokemusta asiasta. Kantaa ottavia vastauksia saatiin yhteensä 41 kappaletta, joista 61 prosentin mukaan konsernitilinpäätöksen tekemättä jättäminen on alentanut sen laatimiseen aikaisemmin velvoitettujen konsernien hallinnollisia kustannuksia erittäin vähän tai vähän (kuvio 17). Kyselyyn osallistuneista tilitoimistoista 24 prosentin mukaan hallinnolliset kustannukset ovat alentuneet paljon tai erittäin paljon. Huomion arvoista on, että vastaajista

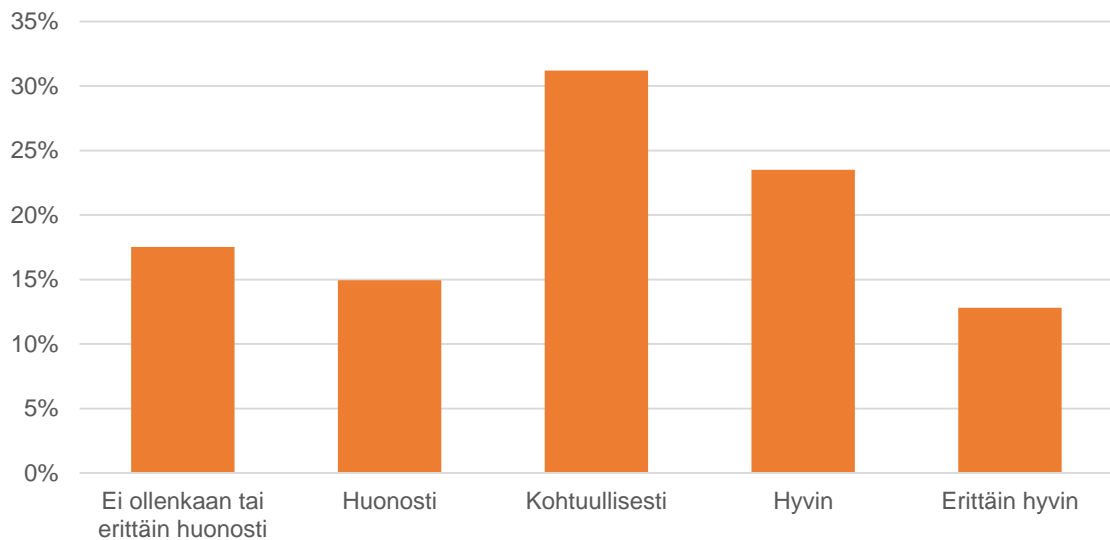
15 prosentin mukaan konsernien hallinnolliset kustannukset eivät ole laskeneet lainkaan, vaikka konsernitilinpäätöksestä on luovuttu.

Kuvio 17. Konsernitilinpäätöksen poistumisen vaikutus konsernien hallinnollisiin kustannuksiin (n = 41)

5.7 Pien- ja mikroyrityksiä koskevat helpotukset

Kirjanpito- ja tilinpäätöspalveluiden tuottamisen tilitoimistoille ulkoistaneilta pien- ja mikroyrityksiltä kysyttiin, kuinka hyvin tilitoimisto on informoinut yritystä vuoden 2016 alusta voimaan tulleesta kirjanpitolain uudistuksesta. Kuten kuviosta 18 havaitaan, tilitoimistot ovat informoineet vaihtelevasti pien- ja mikroyrityksiä lakiuudistuksesta. Lähes joka kolmas (31 %) pien- ja mikroyrityksistä oli sitä mieltä, että tilitoimisto on informoinut kirjanpitolain uudistuksesta kohtuullisesti. Vastaajista noin 36 prosentin mukaan tilitoimisto on informoinut kirjanpitolain uudistuksesta hyvin tai erittäin hyvin. Pien- ja mikroyrityksistä 33 prosentin mukaan tilitoimisto on informoinut yritystä huonosti, erittäin huonosti tai ei ollenkaan kirjanpitolain uudistuksesta.

Kuvio 18. Pien- ja mikroyritysten näkemys kuinka hyvin tilitoimistot ovat informoineet lakiuudistuksesta (n = 234)

Pien- ja mikroyrityksiltä kysyttiin, ovatko tilitoimistot suositelleet heille uudistetun kirjanpitolain mahdollistamien helpotuksien käyttöönottoa. Kysymykseen vastanneista 64 prosentin mukaan tilitoimisto ei ole suositellut ja 36 prosentin mukaan tilitoimisto on suositellut uudistetun kirjanpitolain mahdollistamien helpotuksien käyttöönottoa (taulukko 5).

Taulukko 5. Pienyrityshelpotusten käyttöönoton suositukset

Onko tilitoimisto suositellut helpotuksien käyttöönottoa?	n	%
Ei	151	64 %
Kyllä	84	36 %
Yhteensä	235	100 %

Kyselyssä pien- ja mikroyrityksiltä tiedusteltiin, onko uudistetun kirjanpitolain mahdollistamia helpotuksia otettu käyttöön yrityksen taloushallinnossa. Suurin osa (56 %) yrityksistä ei osannut sanoa, onko helpotuksia otettu käyttöön (taulukko 6). Kaikista vastaajista noin 29 prosentin mukaan helpotuksia ei ole otettu käyttöön ja noin 16 prosenttia vastasi, että helpotuksia on otettu käyttöön. Tuloksista voidaan havaita, että en osaa sanoa vastausten määrä on selkeästi suurempi taloushallintopalvelut tilitoimistolle ulkoistaneilla (63 %) pien- ja mikroyrityksillä kuin ei ulkoistaneilla (23 %).

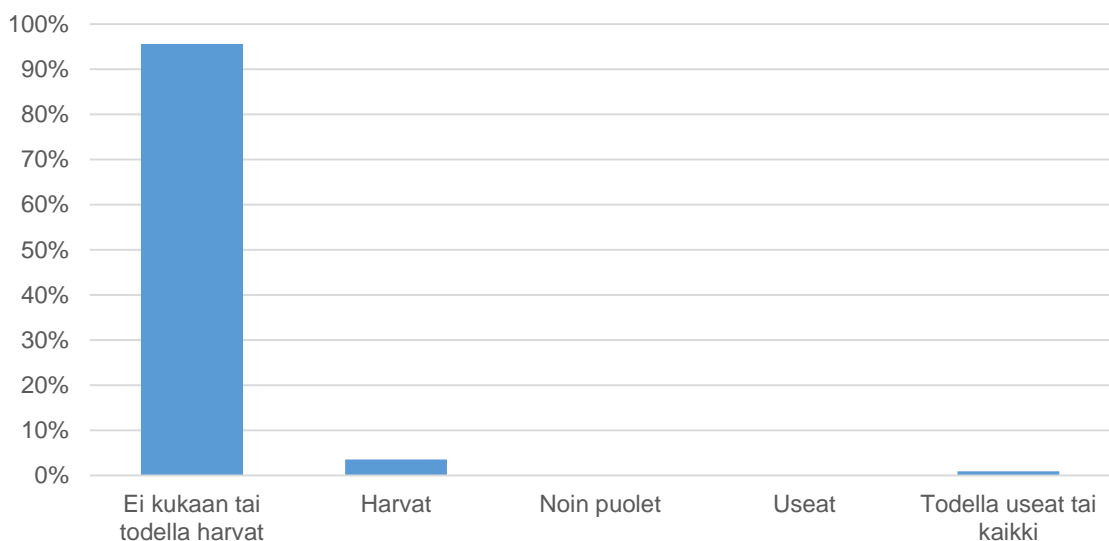
Taulukko 6. Helpotusten käyttöönotto pien- ja mikroyritysten taloushallinnossa

Onko helpotuksia otettu käyttöön?	Ulkoistaneet	Ei ulkoistaneet	Kaikki
Ei	27 %	38 %	29 %
Kyllä	11 %	38 %	16 %
En osaa sanoa	63 %	23 %	56 %
Yhteensä	100 % n=237	100 % n=52	100 % n=289

Kysymykseen kyllä vastanneita pien- ja mikroyrityksiä pyydettiin nimeämään helpotuksia, joita heidän taloushallinnossa on otettu käyttöön lakiuudistuksen johdosta. Monella pien- ja mikroyrityksellä on kirjanpidossa ryhdytty soveltamaan arvonlisäveron maksuperusteisuutta suoriteperusteisuuden sijasta. Tämä helpotus ei suoranaisesti liity vuoden 2016 kirjanpitolain uudistukseen, vaan 1.1.2017 voimaantulleeseen arvonlisäverolain muutokseen. Usean vastaajan mukaan tilinpäätöksen liitetietojen määrä on vähentynyt selkeästi lakiuudistuksen johdosta. Lisäksi osalla vastaajista on luovuttu toimintakertomuksen laatimisesta tai jätetty tilinpäätös jopa kokonaan laatimatta. Muita vastauksissa esiin nousseita pien- ja mikroyritysten taloushallinnossa hyödynnettyjä helpotuksia olivat tasekirjan säilytystavan muuttaminen sähköiseen muotoon ja konsernitilinpäätöksestä luopuminen.

5.7.1 Liikkeenharjoittajien yhdenkertainen kirjanpito

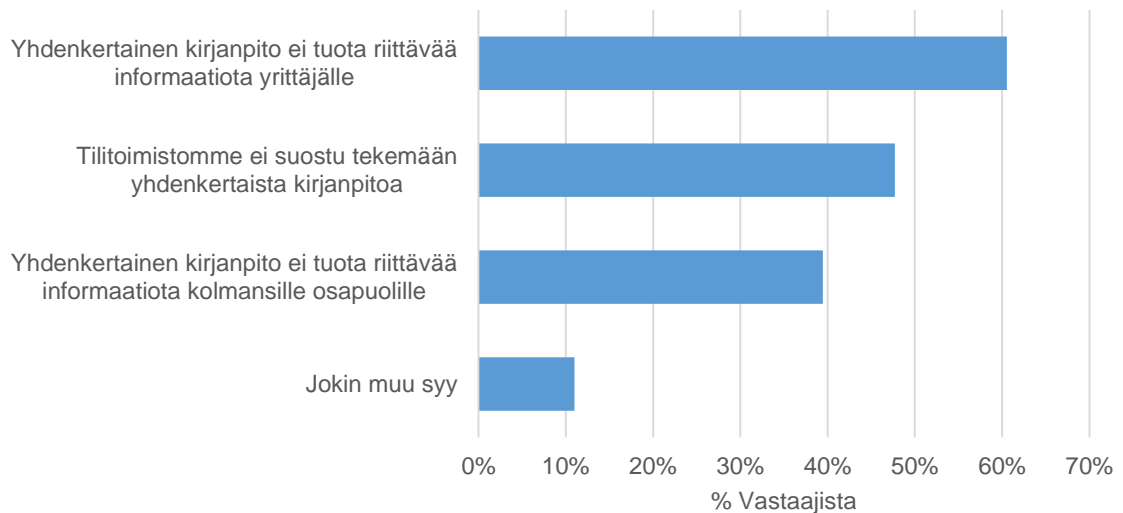
Kyselyssä tilitoimistoilta kysyttiin, kuinka moni liikkeenharjoittajista on siirtynyt käyttämään yhdenkertaista kirjanpitoa. Kuviosta 19 voidaan havaita, että lähes kaikkien (95,6 %) tilitoimistojen mukaan ei kukaan tai todella harvat liikkeenharjoittajista ovat siirtyneet käyttämään yhdenkertaista kirjanpitoa. Kysymykseen saatiin yhteensä 114 vastausta, joista yhdellä vastaajalla ei ollut kokemusta asiasta.

Kuvio 19. Yhdenkertaisen kirjanpidon soveltaminen lakiuudistuksen johdosta (n = 113)

Liikkeenharjoittajien yhdenkertaiseen kirjanpitoon liittyvään kysymykseen ”ei kukaan tai todella harvojen” vastauksen antaneilta tilitoimistoilta kysyttiin mahdollisia syitä, mistä kyseisen helpotuksen vähäinen hyödyntäminen johtuu. Monivalintakysymyksessä annettiin neljä vastausvaihtoehtoa, joista vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon. Kolme vastausvaihtoehtoa oli määritelty valmiiksi ja neljäs vastausvaihtoehto oli varattu avoi-

meksi vastaukseksi, jossa vastaajat saivat vapaasti esittää oman näkemyksensä. Kysymykseen vastasi yhteensä 109 tilitoimistoa, joista 61 prosentin mukaan yhdenkertainen kirjanpito ei tuota riittävää informaatiota yrittäjälle kuten kuviosta 20 havaitaan. Lähes puolet (48 %) vastaajista ilmoitti, että heidän tilitoimistonsa ei suostu tekemään yhdenkertaista kirjanpitoa, vaikka asiakas haluaisi. Tilitoimistoista 39 prosentin mukaan yhdenkertainen kirjanpito ei tuota riittävää informaatiota kolmansille osapuolille.

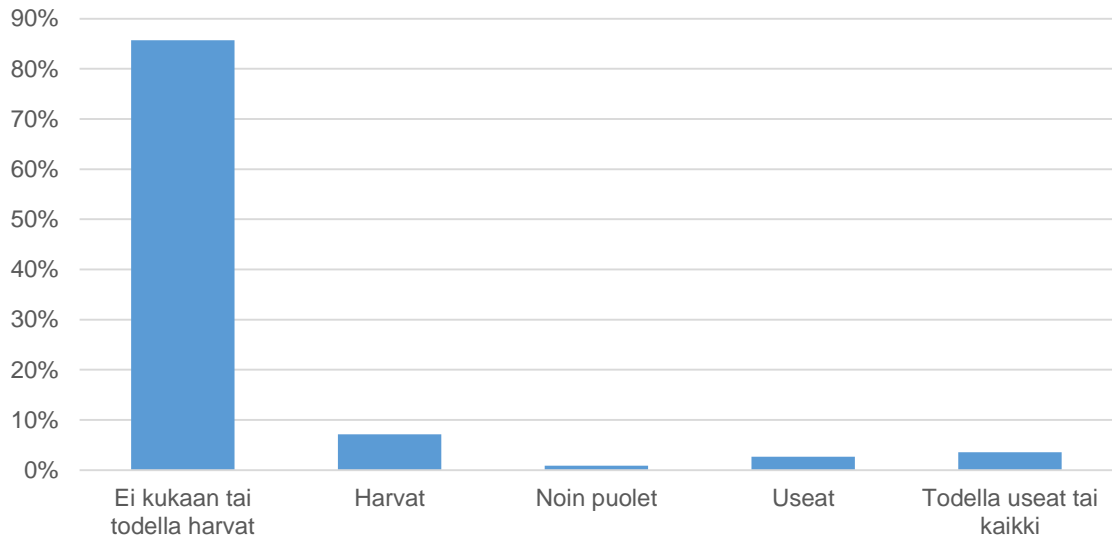
Kuvio 20. Tilitoimistojen perustelut yhdenkertaisen kirjanpidon vähäiselle hyödyntämiselle (n = 109)

Kysymykseen vastanneista 11 prosenttia esittivät muita syitä sille, miksi yhdenkertaista kirjanpitoa ei ole sovellettu. Monen vastaajan mukaan kirjanpito-ohjelmistot on rakennettu kahdenkertaisen kirjanpidon tekemistä varten ja siksi yhdenkertaisen kirjanpidon tekeminen olisi työläämpää. Tilitoimistojen näkemyksen mukaan kahdenkertaisen kirjanpidon soveltaminen parantaa veroilmoituksen luetettavuutta ja on varmempi tapa kirjausten tekemiselle, kun kirjaukset on mahdollista täsmäyttää pankkitilin saldoa vastaan. Yhdenkertaisen kirjanpidon tekemiseen liittyy siten suurempi riski virheiden tekemiselle. Tilitoimistojen mukaan liikkeenharjoittajat eivät ole vaatineet yhdenkertaisen kirjanpidon soveltamista, mutta toisaalta mahdollisuutta ei ole myöskään suositeltu heille.

5.7.2 Mikrokokoisten ammatin- ja liikkeenharjoittajien tilinpäätös

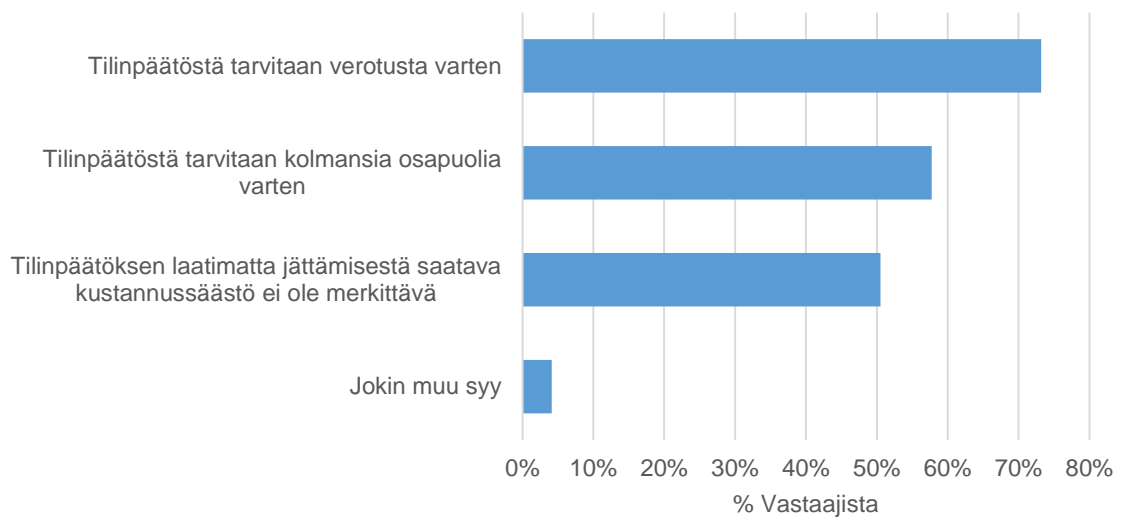
Tilitoimistoilta kysyttiin, kuinka suuri osa mikroyritysluokkaan kuuluvista liikkeen- ja ammatinharjoittajista ovat jättäneet tilinpäätöksen laatimatta. Vastaajista 86 prosenttia ilmoitti, ettei kukaan tai vain todella harvat ovat jättäneet tilinpäätöksen laatimatta. Tilitoimistoista 7 prosentin mukaan harvojen mikrokokoisten liikkeen- ja ammatinharjoittajien tilinpäätös on jätetty laatimatta lakiuudistuksen jälkeen. Noin 6 prosenttia tilitoimistoista vastasi, että

usean, todella usean tai kaikkien heidän pien- ja mikrokokoisten ammatin- ja liikkeenharjoittajien tilinpäätös on jätetty laatimatta lakimuutoksen jälkeen. Kaksi tilitoimistoa vastasi kysymykseen ”ei kokemusta asiasta”. Kuviossa 21 on havainnollistettu kysymykseen kantaa ottaneiden vastausten jakautumista.

Kuvio 21. Tilinpäätös on jätetty laatimatta lakiuudistuksen johdosta (n = 112)

Monivalintakysymyksen avulla tilitoimistoilta tiedusteltiin mahdollisia syitä sille, miksi kyseistä helpotusta ei ole hyödynnetty. Kysymykseen pyydettiin vastaamaan niitä tilitoimistoja, joiden asiakkaista todella harvat tai eivät ketkään ole jättäneet tilinpäätöstä laatimatta. Vastausvaihtoehtoista kolme oli määritelty valmiiksi ja neljäs oli varattu avoimille vastauksille. Vastajaat saivat valita annetuista vastausvaihtoehtoista useamman vaihtoehdon. Kysymykseen vastasi yhteensä 97 tilitoimistoa, joista 73 prosentin mukaan tilinpäätös on laadittu verotusta varten (kuvio 22). Vastajista 57 prosentin mukaan myös kolmannet osapuolet edellyttävät tilinpäätöstä mikrokokoisilta liikkeen- ja ammatinharjoittajilta. Yli puolet (51 %) kysymykseen vastanneista tilitoimistoista perustelivat tilinpäätöksen laatimista myös sillä, että sen laatimatta jättämisestä saatava kustannussäästö ei ole merkittävä liikkeen- ja ammatinharjoittajille.

Kuvio 22. Tilitoimistojen perustelut tilinpäätöksen laatimiselle (n = 97)

Kysymykseen vastanneista 4 prosenttia esittivät muita perusteluja sille, miksi ammatin- ja liikkeenharjoittajilla tilinpäätös on laadittu helpotuksesta huolimatta. Tilinpäätöksen laatimista perusteltiin sillä, että tilinpäätöstä vastaavat tiedot tarvitaan joka tapauksessa. Lisäksi vastaajien mielestä tilinpäätös on helpompi laatia ajantasaisesta kirjanpidosta kuin laatia erillisiä liitteitä esimerkiksi verotuksen toimittamista varten. Yhtenä perusteluna mainittiin myös, että tilinpäätöksen avulla veroilmoituksen luotettavuus paranee.

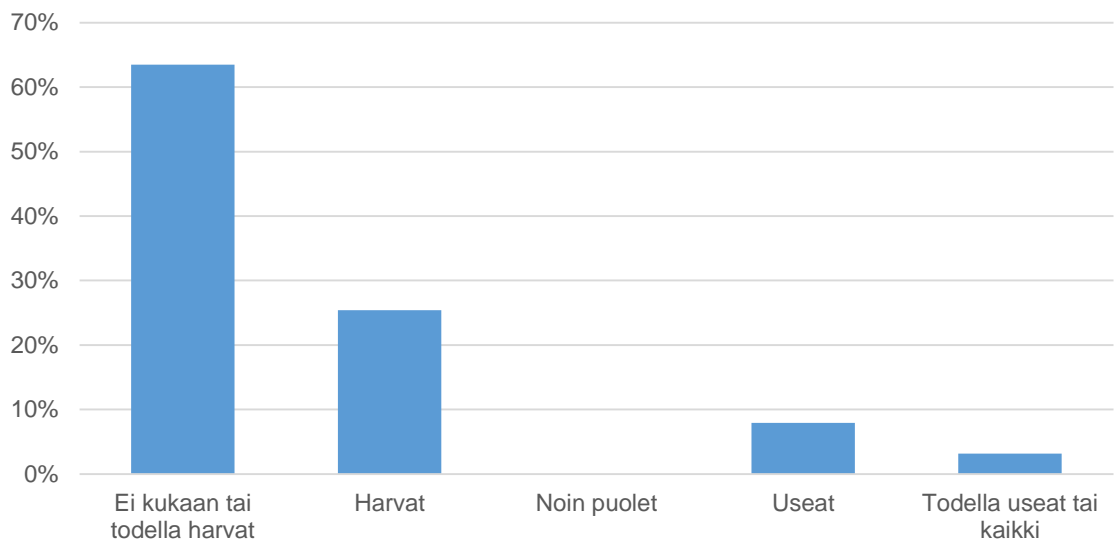
5.7.3 Yhdistysten ja säätiöiden maksuperusteinen tilinpäätös

Tässä opinnäytetyössä keskityttiin tarkastelemaan kirjanpitolain uudistuksen vaikutuksia pien- ja mikroyrityksiin. Yleisen mielenkiinnon ja muiden tutkimustulosten tukemiseksi tilitoimistoilta kysyttiin, kuinka laajasti mikrokokoiset yhdistykset ja säätiöt ovat soveltaneet maksuperusteista tilinpäätöstä lakiuudistuksen myötä. Kuten kuviosta 23 havaitaan, tilitoimistoista 55 prosentin mukaan ei kenenkään tai vain todella harvan ja 18 prosentin mukaan vain harvan yhdistyksen tilinpäätös on laadittu maksuperusteisesti lakiuudistuksen jälkeen.

Kuvio 23. Maksuperusteisen tilinpäätöksen soveltaminen mikrokokoisilla yhdistyksillä (n = 103)

Tilitoimistoista selkeä enemmistö (64 %) vastasi, että todella harvan tai ei kenenkään säätiön tilinpäätöksen laadinnassa ole noudatettu maksuperusteisuutta (kuvio 24). Vastaajista neljäsosan (25 %) mukaan harvan säätiön tilinpäätös on laadittu maksuperusteisesti lakiuudistuksen jälkeen.

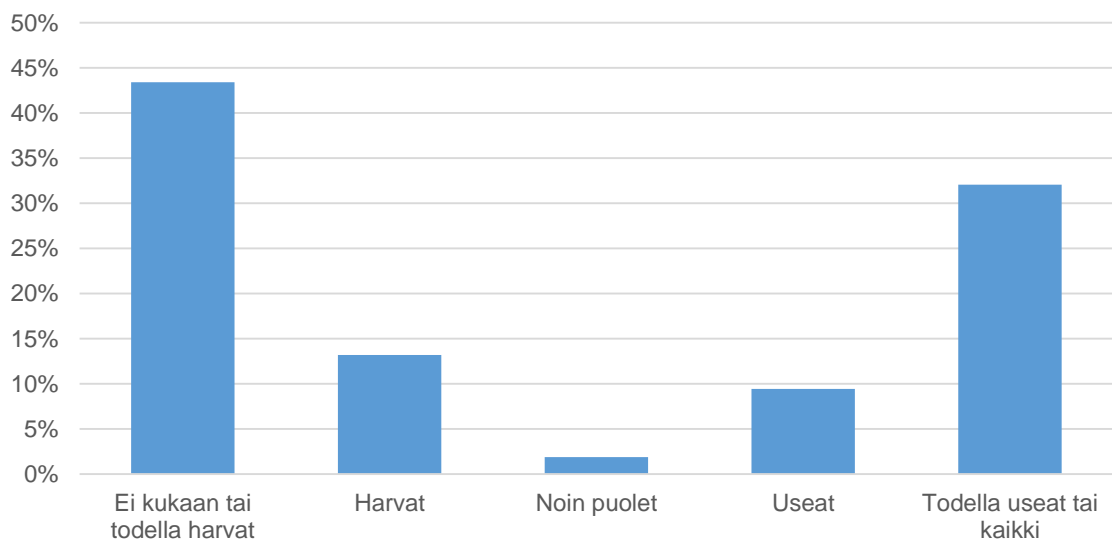

Kuvio 24. Maksuperusteisen tilinpäätöksen soveltaminen mikrokokoisilla säätiöillä (n = 63)

5.7.4 Rahoituslaskelma

Tilitoimistoilta kysyttiin, kuinka suuri osa aikaisemmin rahoituslaskelman laatimiseen velvoitettu pienyritys on jättänyt rahoituslaskelman laatimatta lakiuudistuksen jälkeen. Kysy-

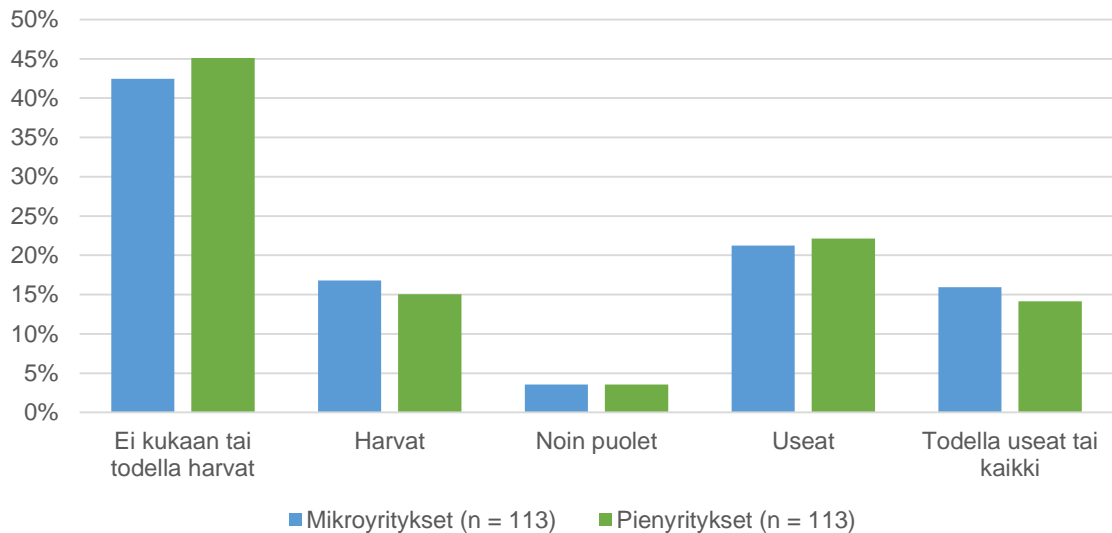
mykseen saatiin vastauksia yhteensä 112 kappaletta, joista 59 tilitoimistoa vastasi ”ei kokemusta asiasta”. Tämä voi johtua siitä, että monella kyselyyn osallistuneella tilitoimistolla ei ole rahoituslaskelman tekemiseen ennen lakiuudistusta velvoitettuja asiakasyrityksiä. Kantaa ottaneista vastauksista noin 57 prosenttia mukaan ei kukaan, todella harvat tai harvat ovat jättäneet rahoituslaskelman laatimatta lakiuudistuksen jälkeen. Tilitoimistoista noin 41 prosenttia vastasi, että rahoituslaskelma on jätetty tekemättä usean, todella usean tai kaikkien sen laatimiseen ennen lakiuudistusta velvoitetuilta asiakasyritykseltä. Tilitoimistoista 2 prosenttia arvioi, että rahoituslaskelma on jätetty laatimatta noin puolella asiakkaalla (kuviot 25).

Kuvio 25. Rahoituslaskelman laatimatta jättäminen pienyrityksissä (n = 53)

5.7.5 Lyhennetty tuloslaskelma ja tase

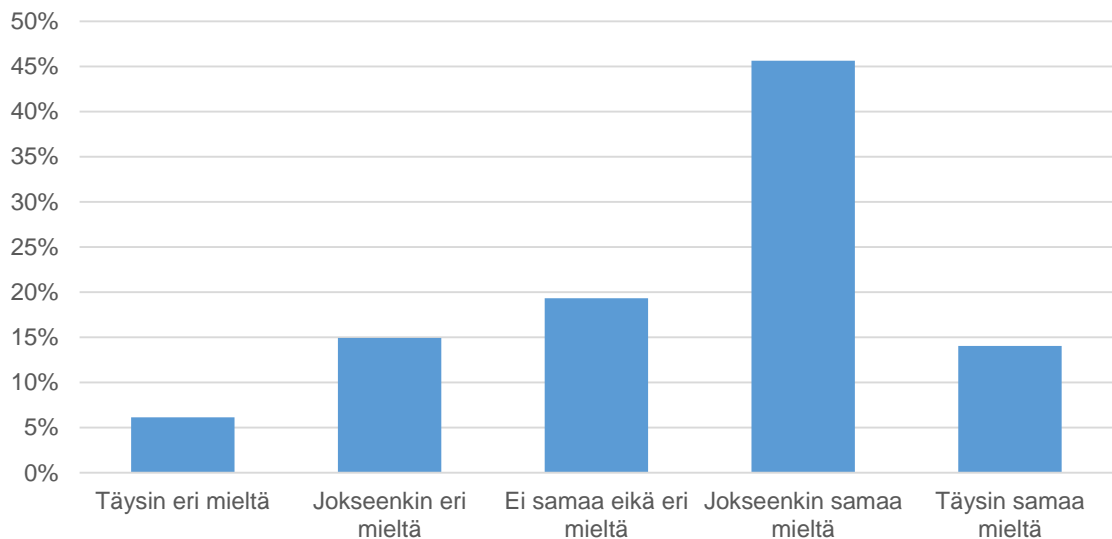
Tilitoimistoilta kysyttiin, kuinka moni heidän pien- ja mikroyritysassiakkistaan ovat esittäneet tuloslaskelman ja taseen PMA:n minimivaatimusten mukaisesti. Kuten kuviosta 26 havaitaan, tilitoimistojen vastaukset ovat jakautuneet pien- ja mikroyritysten välillä melko tasaisesti eri vastausvaihtoehtojen välillä. Tilitoimistoista 59 prosenttia vastasi, ettei kukaan, vain todella harvat tai harvat mikroyritykset ovat laatineet tuloslaskelman ja taseen pien- ja mikroyrityksasetuksen minimivaatimusten mukaisesti. Vastaava lukema pienyritysten kohdalla oli noin 60 prosenttia. Vastaajista noin 37 prosenttia mukaan useat, todella useat tai kaikki mikroyritykset ovat laatineet tuloslaskelman ja taseen minimivaatimusten mukaisesti. Pienyritysten kohdalla vastaava lukema oli noin 36 prosenttia. Tilitoimistoista 4 prosenttia arvioi, että noin puolet sekä mikro- että pienyrityksistä ovat laatineet tuloslaskelman ja taseen minimivaatimusten mukaisesti.

Kuvio 26. Lyhennetyt tuloslaskelman ja taseen esittäminen tilinpäätöksessä

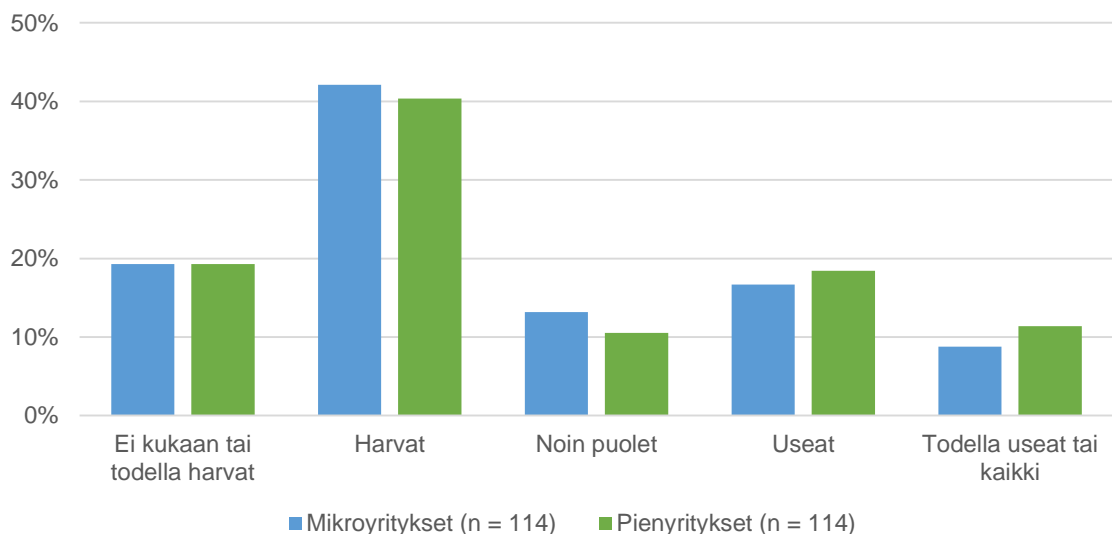
5.7.6 Pien- ja mikroyritysten liitetiedot tilinpäätöksessä

Tilitoimistoja pyydettiin ottamaan kantaa väittämään, jonka mukaan tilinpäätöksen laatimisperiaatteita koskevat kansalliset oletusäännökset ovat helpottaneet pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksen laadintaa. Noin 60 prosenttia tilitoimistoista olivat jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa (kuviot 27). Toisaalta 21 prosenttia vastaajista olivat väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä. Loput vastaajista (19 %) eivät olleet väittämän kanssa samaa eivätkä eri mieltä.

Kuvio 27. Oletusäännökset ovat helpottaneet pien- ja mikroyritysten liitetietojen laadintaa (n = 114)

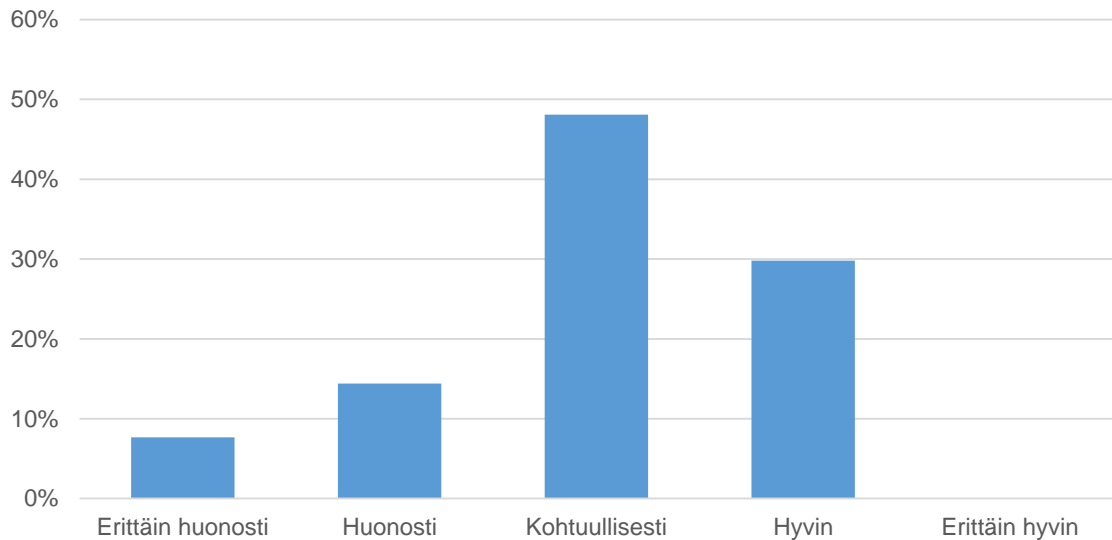
Tiltoimistoilta kysyttiin, kuinka suuri osa pien- ja mikroyrityksistä ovat esittäneet PMA:n minimivaatimuksien ylittäviä liitetietoja. Kuten kuvioista 28 havaitaan, tilitoimistojen vastaukset ovat jakautuneet pien- ja mikroyritysten välillä melko tasaisesti eri vastausvaihtoehtojen välillä. Tilitoimistoista noin 61 prosenttia vastasi, ettei kukaan, vain todella harvat tai harvat mikroyrityksistä ovat esittäneet tilinpäätöksessään PMA:n minimivaatimuksia laajempia liitetietoja. Vastaava lukema pienyritysten kohdalla oli noin 59 prosenttia. Vastaajista noin 26 prosentin mukaan useat, todella useat tai kaikki mikroyritykset ovat esittäneet minivaatimuksia laajempia liitetietoja. Pienyritysten kohdalla vastaava lukema oli noin 29 prosenttia.

Kuvio 28. Minimivaatimuksia laajempien liitetietojen esittäminen tilinpäätöksessä

5.7.7 Mikroyrityksen tilinpäätöksen antama oikea ja riittävä kuva

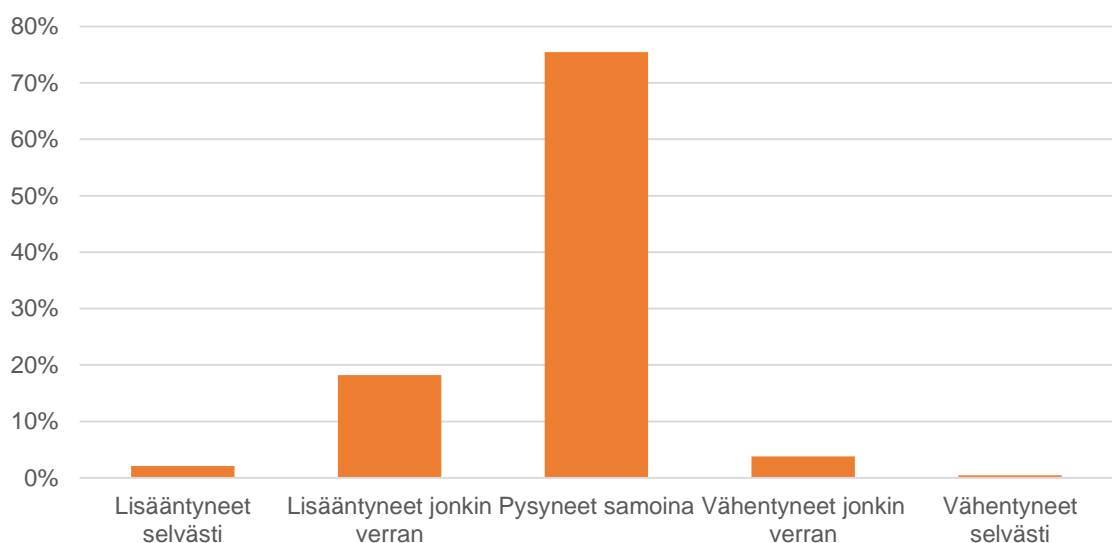
Tiltoimistoilta kysyttiin, kuinka hyvin heidän mielestään mikroyrityksen tilinpäätös, jossa on noudatettu täysimääräisesti asetuksen mahdollistamat helpotukset, kuvastaa yrityksen todellista taloudellista asemaa. Kysymykseen vastasi yhteensä 114 tilitoimistoa, joista 10 ei ottanut kantaa kysymykseen. Kantaa ottaneista tilitoimistoista lähes puolet (48 %) olivat sitä mieltä, että minimivaatimusten mukaan laadittu tilinpäätös kuvastaa kohtuullisesti mikroyrityksen todellista taloudellista asemaa. Vastaajista 30 prosentin mielestä tilinpäätös kuvastaa hyvin ja 14 prosentin mielestä huonosti mikroyrityksen taloudellista asemaa. Kuviossa 29 on havainnollistettu kysymykseen kantaa ottaneiden tilitoimistojen vastausten jakautumista.

Kuvio 29. Tilitoimistojen näkemys kuinka hyvin mikroyrityksen tilinpäätös kuvastaa yrityksen todellista taloudellista asemaa (n = 104)

5.8 Kirjanpitolain uudistuksen vaikutus hallinnolliseen taakkaan

Kirjanpito- ja tilinpäätöspalveluiden tuottamisen tilitoimistoille ulkoistaneilta pien- ja mikroyrityksiltä kysyttiin, onko tilitoimiston yrityksen kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadintaan liittyvissä informaatiovaatimuksissa tapahtunut muutosta kirjanpitolain uudistuksen myötä. Enemmistön (75 %) mukaan informaatiovaatimuksissa ei ole tapahtunut muutosta (kuvio 30). Vastaajista noin 20 prosentin mukaan informaatiovaatimukset ovat lisääntyneet jonkin verran tai lisääntyneet selvästi. Ainoastaan noin 5 prosenttia vastaajista arvioi, että informaatiovaatimukset ovat vähentyneet jonkin verran tai vähentyneet selvästi.

Kuvio 30. Tilitoimistojen informaatiovaatimukset lakiuudistuksen jälkeen (n = 236)

Kyselyssä pien- ja mikroyrityksiä pyydettiin arvioimaan, onko kirjanpitolain uudistuksella ollut vaikutusta yrityksen hallinnolliseen taakkaan. Kysymykseen vastasi yhteensä 239 taloushallintopalvelunsa tilitoimistoille ulkoistanutta pien- ja mikroyritystä, joista 37 ei osannut ottaa kantaa kysymykseen. Lakisääteisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen itse tekevästä yrityksistä kysymykseen vastasi yhteensä 52 yritystä, joista 6 ei osannut ottaa kantaa kysymykseen. Suurin osa (71 %) pien- ja mikroyrityksistä arvioi, että kirjanpitolain uudistuksella ei ole ollut vaikutusta yrityksen hallinnolliseen taakkaan (taulukko 7). Kaikista vastaajista noin 17 prosentin mukaan hallinnollinen taakka on lisääntynyt jonkin verran tai selvästi ja noin 13 prosentin mukaan vähentynyt jonkin verran tai selvästi. Vastauksissa on havaittavissa lievää eroa taloushallintopalvelunsa ulkoistaneiden ja ei ulkoistaneiden pien- ja mikroyritysten välillä. Ulkoistaneista suuremman osan mielestä hallinnollinen taakka on lisääntynyt jonkin verran tai selvästi (18 %) kuin vähentynyt jonkin verran tai selvästi (10 %). Ei ulkoistaneista useamman vastaajan mielestä hallinnollinen taakka on vähentynyt jonkin verran tai selvästi (19 %) kuin lisääntynyt jonkin verran tai selvästi (9 %).

Taulukko 7. Kirjanpitolain uudistuksen vaikutus hallinnolliseen taakkaan

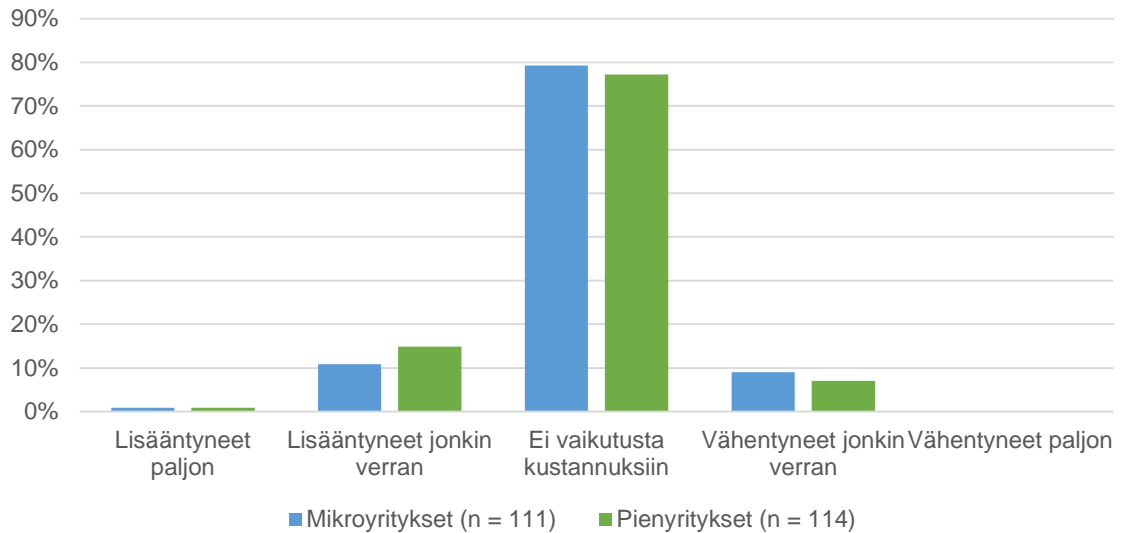
Hallinnollisen taakan muutos	Ulkoistaneet	Ei ulkoistaneet	Kaikki
Lisääntynyt selvästi	2 %	0 %	2 %
Lisääntynyt jonkin verran	16 %	9 %	15 %
Ei vaikutusta	70 %	72 %	71 %
Vähentynyt jonkin verran	10 %	17 %	12 %
Vähentynyt selvästi	0 %	2 %	1 %
Yhteensä	100 % n=202	100 % n=46	100 % n=248

5.8.1 Lainsäädäntöuudistuksen vaikutus tilikauden aikaisiin kustannuksiin

Kyselyiden avulla haluttiin selvittää, millaisia vaikutuksia muutoksilla on ollut pien- ja mikroyritysten taloushallinnosta aiheutuviin kustannuksiin. Tilitoimistoilta kysyttiin, millainen vaikutus kirjanpitolainsäädännön uudistuksella on ollut pien- ja mikroyritysten tilikauden aikaisesta kirjanpidosta ja siihen liittyvästä viranomaisraportoinnista aiheutuviin kustannuksiin. Kuten kuviosta 31 havaitaan, tilitoimistoista enemmistön mukaan kirjanpitolainsäädännön uudistuksella ei ole ollut vaikutusta pien- ja mikroyritysten tilikauden aikaisesta kirjanpidosta ja siihen liittyvästä viranomaisraportoinnista aiheutuneisiin kustannuksiin. Vastaajista 79 prosentin mukaan uudistuksilla ei ole ollut vaikutusta mikroyritysten tilikauden aikaisiin kustannuksiin. Vastaava lukema pienyritysten kohdalla oli 77 prosenttia.

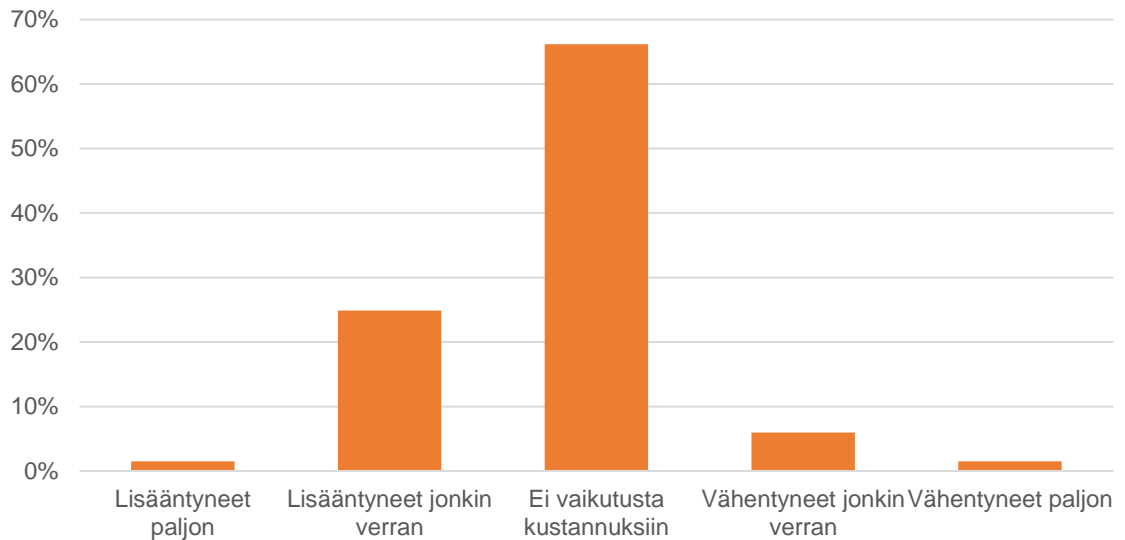
Kyselyyn osallistuneista tilitoimistoista kuitenkin useampi oli sitä mieltä, että pien- ja mikroyritysten tilikauden aikaiset kustannukset ovat lakiuudistuksen johdosta lisääntyneet kuin vähentyneet. Tilitoimistoista 11 prosentin mukaan mikroyritysten kustannukset ovat

lisääntyneet jonkin verran ja 9 prosentin mukaan kustannukset ovat vähentyneet jonkin verran. Tilioimistoista 15 prosentin mukaan pienyritysten tilikauden aikaisesta kirjanpidosta ja viranomaisraportoinnista aiheutuvat kustannukset ovat lisääntyneet jonkin verran ja 7 prosentin mukaan vähentyneet jonkin verran.

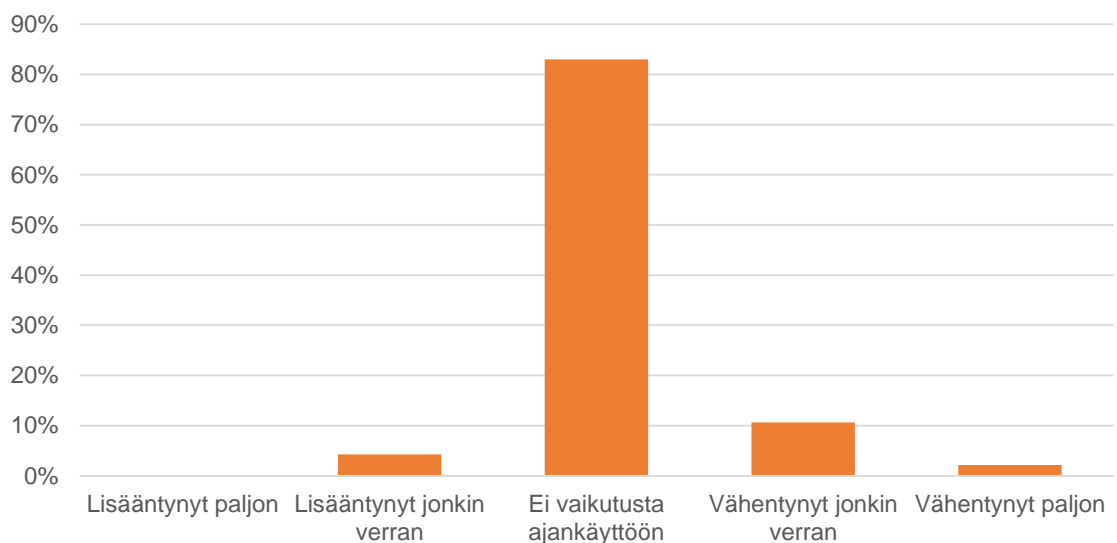
Kuvio 31. Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen vaikutus tilikauden aikaisiin kustannuksiin

Kirjanpito ja tilinpäätöspalvelut ulkoistaneita pien- ja mikroyrityksiä pyydettiin arvioimaan, millainen vaikutus kirjanpitolain uudistuksella on ollut tilikauden aikaisen kirjanpidon laatimisesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Kysymykseen saatiin yhteensä 239 vastausta, joista 38 vastaajaa ei osannut ottaa kantaa kysymykseen. Kantaa ottaneista pien- ja mikroyrityksistä enemmistö eli 66 prosenttia vastasi, että kirjanpitolain uudistuksella ei ole ollut vaikutusta tilikauden aikaisesta kirjanpidosta aiheutuneisiin kustannuksiin (kuvio 32). Vastajista suuremman osan mielestä kustannukset ovat lisääntyneet kuin vähentyneet lakiuudistuksen johdosta. Pien- ja mikroyrityksistä 26 prosentin mukaan kustannukset ovat lisääntyneet jonkin verran tai paljon. Ainoastaan noin 8 prosentin mielestä kustannukset ovat vähentyneet jonkin verran tai paljon lakiuudistuksen jälkeen.

Kuvio 32. Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen vaikutus tilikauden aikaisiin kustannuksiin (n = 201)

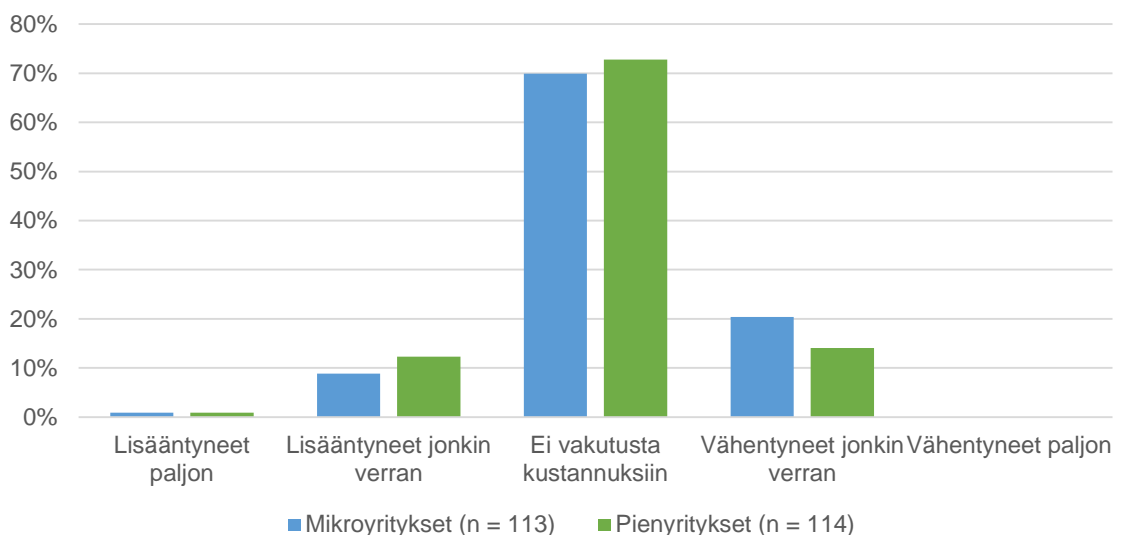
Lakisääteisen kirjanpidon itse tekemiltä pien- ja mikroyrityksiltä kysyttiin, onko kirjanpitolain uudistuksella ollut vaikutusta yrityksen tilikauden aikaisen kirjanpidon tekemiseen kuluvaan ajankäyttöön. Kysymykseen saatiin yhteensä 52 vastausta, joista 5 vastaajaa ei osannut ottaa kantaa kysymykseen. Kantaa ottaneista vastauksista selkeän enemmistön (83 %) mielestä kirjanpitolain uudistuksella ei ole ollut vaikutusta tilikauden aikaisen kirjanpidon tekemiseen kuluvaan ajankäyttöön (kuviokuva 33). Tuloksista voidaan havaita, että useamman vastaajan mukaan ajankäyttö on vähentynyt kuin lisääntynyt lakiuudistuksen jälkeen. Vastaajista 13 prosentin mukaan ajankäyttö on vähentynyt jonkin verran tai paljon ja ainoastaan 4 prosentin mukaan ajankäyttö on lisääntynyt jonkin verran. Vastaajista yhdenkään mielestä kirjanpidon laatimiseen kuluva ajankäyttö ei ole lisääntynyt paljon.

Kuvio 33. Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen vaikutus kirjanpidon ajankäyttöön (n = 47)

5.8.2 Lainsäädäntöuudistuksen vaikutus tilinpäätöksen kustannuksiin

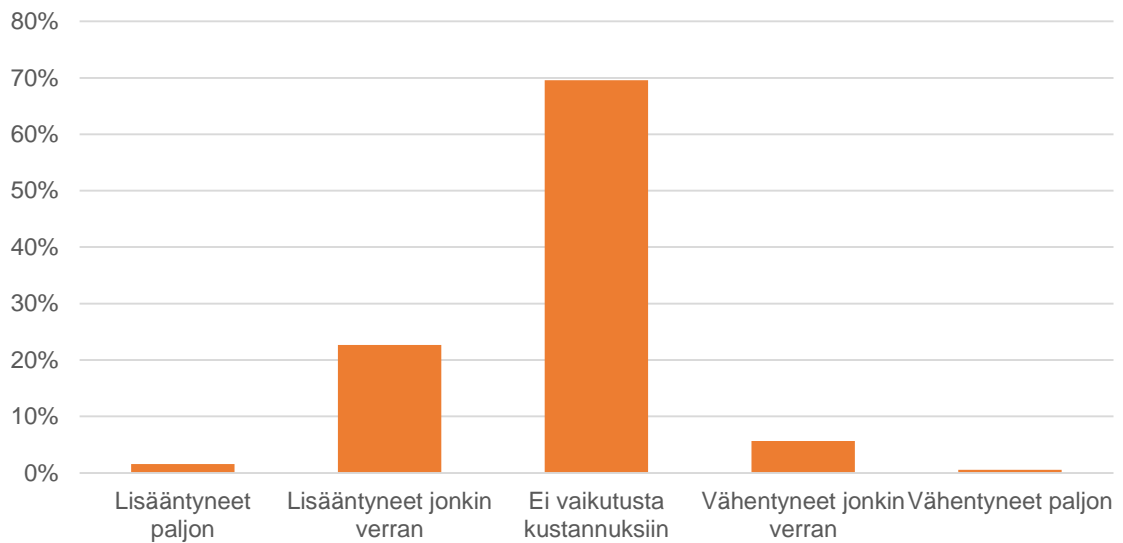
Kyselyssä tilitoimistoilta kysyttiin, millainen vaikutus kirjanpitolainsäädännön uudistuksella on ollut pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksen laadinnasta aiheutuneisiin kustannuksiin. Tilitoimistoista enemmistön mukaan kirjanpitolainsäädännön uudistuksella ei ole ollut vaikutusta pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksen laadinnasta aiheutuneisiin kustannuksiin, kuten kuviosta 34 havaitaan. Kysymykseen vastanneista tilitoimistoista 70 prosentin mukaan uudistuksella ei ole ollut vaikutusta mikroyrityksen tilinpäätöksen laadinnasta aiheutuneisiin kustannuksiin. Vastaava lukema pienyritysten kohdalla oli 73 prosenttia. Tuloksista voidaan havaita, että tilitoimistoista useamman mielestä mikroyritysten tilinpäätöksestä aiheutuvat kustannukset ovat vähentyneet jonkin verran (20 %) kuin lisääntyneet jonkin verran (9 %). Pienyritysten kohdalla vastaukset ovat jakautuneet tasaisemmin vastausvaihtoehtojen ”vähentyneet jonkin verran” ja ”lisääntyneet jonkin verran” välillä. Tilitoimistoista 14 prosentin mukaan pienyrityksen tilinpäätöksestä aiheutuneet kustannukset ovat vähentyneet jonkin verran ja 12 prosentin mukaan lisääntyneet jonkin verran.

Kuvio 34. Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen vaikutus tilinpäätöksen kustannuksiin

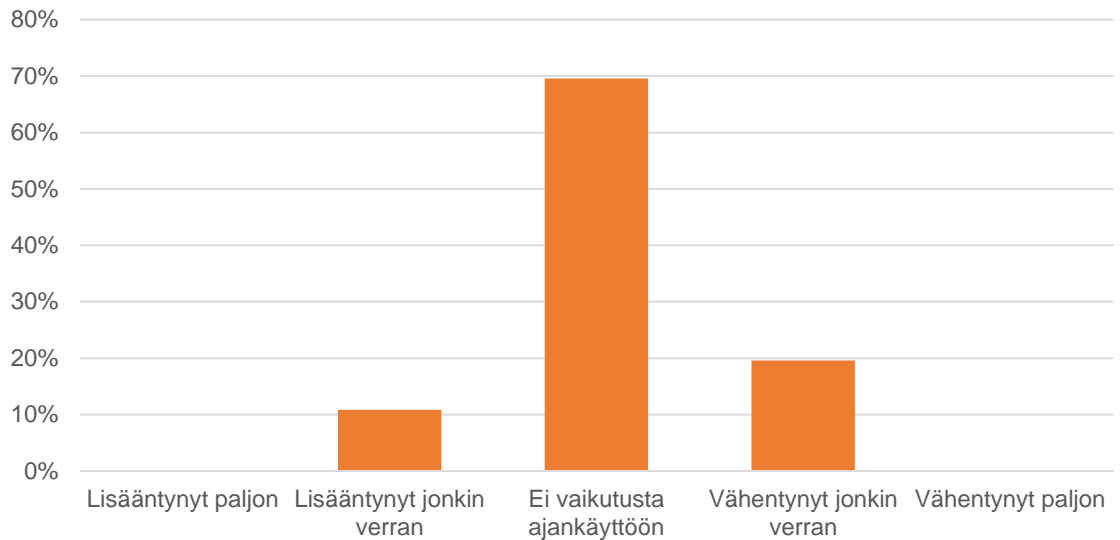
Kyselyyn osallistuneita taloushallintopalvelut tilitoimistoille ulkoistaneita pien- ja mikroyrityksiä pyydettiin arvioimaan, millainen vaikutus kirjanpitolain uudistuksella on ollut tilinpäätöksen laadinnasta aiheutuneisiin kustannuksiin. Kysymykseen vastanneista 238 pien- ja mikroyrityksestä 44 vastaajaa ei osannut ottaa kantaa kysymykseen. Kantaa ottaneista vastaajista 70 prosentin mukaan kirjanpitolainsäädännön uudistuksella ei ole ollut vaikutusta tilinpäätöksen laadinnasta aiheutuneisiin kustannuksiin (kuvio 35). Tuloksista voidaan havaita, että useamman vastaajan mielestä kustannukset ovat lisääntyneet kuin vähentyneet. Lähes neljäsosan (24 %) mielestä kustannukset ovat lisääntyneet jonkin verran

tai paljon ja ainoastaan 6 prosentin mielestä kustannukset ovat vähentyneet jonkin verran tai paljon.

Kuvio 35. Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen vaikutus tilinpäätöksen kustannuksiin (n = 194)

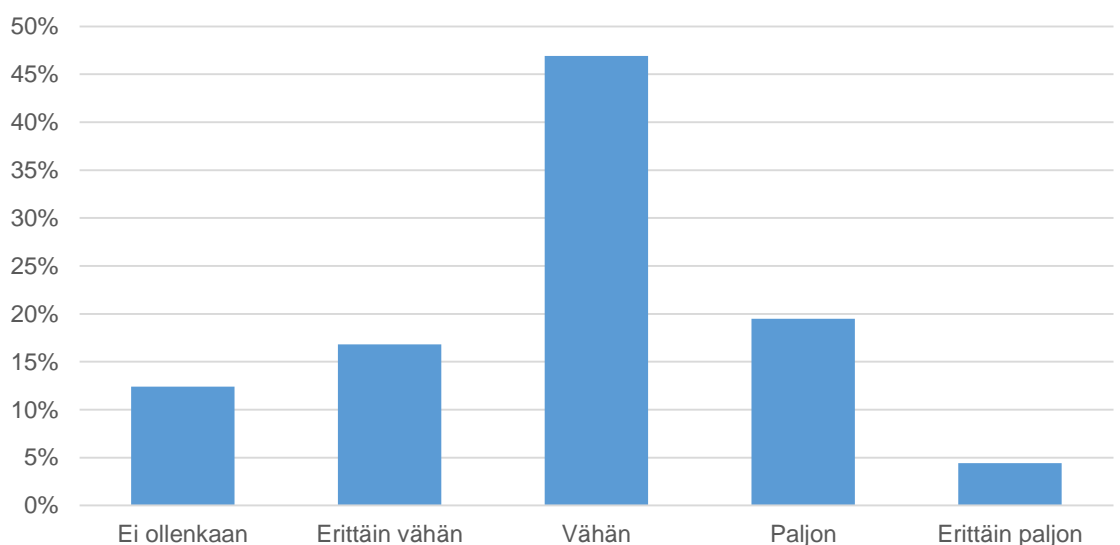
Tilinpäätöksen itse tekeviltä pien- ja mikroyrityksiltä kysyttiin, onko kirjanpitolainsäädännön uudistuksella ollut vaikutusta tilinpäätöksen laatimiseen kuluvaan ajankäyttöön. Kysymykseen saatiin yhteensä 52 vastausta, joista 6 pien- ja mikroyritystä ei osannut ottaa kantaa kysymykseen. Kantaa ottaneista vastauksista selkeän enemmistön (70 %) mukaan kirjanpitolain uudistuksella ei ole ollut vaikutusta tilinpäätöksen laatimiseen kuluvaan ajankäyttöön, kuten kuviosta 36 havaitaan. Vastaajista noin 19 prosentin mukaan tilinpäätöksen kuluva ajankäyttö on lakimuutoksen johdosta vähentynyt jonkin verran ja noin 11 prosentin mukaan lisääntynyt jonkin verran. Kenenkään vastaajan mukaan ajankäyttö ei ole lisääntynyt paljon tai vähentynyt paljon.

Kuvio 36. Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen vaikutus tilinpäätöksen ajankäyttöön (n = 46)

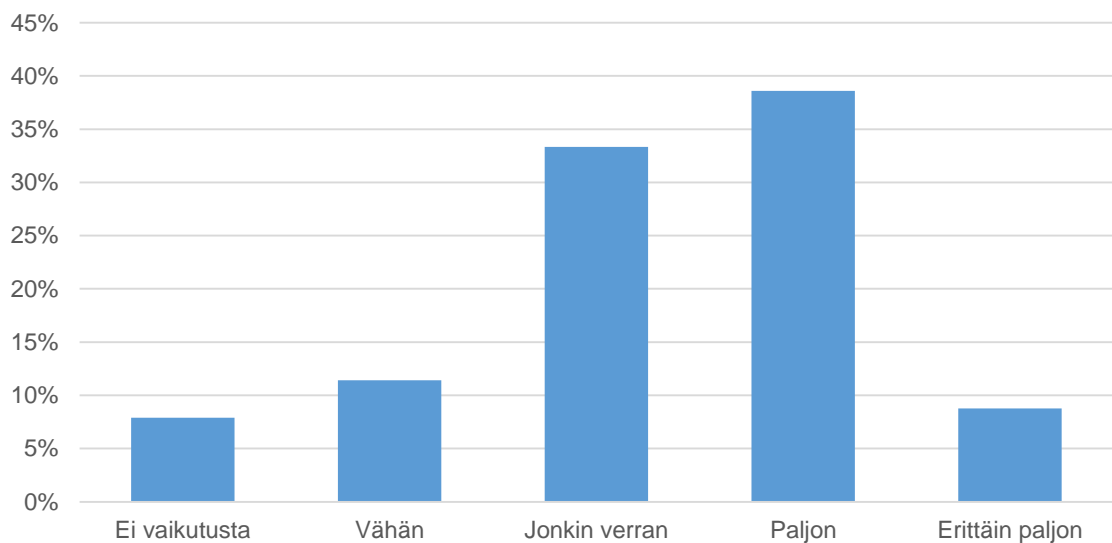
5.9 Muiden tekijöiden vaikutus hallinnolliseen taakkaan

Kyselyssä kysyttiin tilitoimistojen mielipidettä siihen, asettaako muu lainsäädäntö esteitä uudistetun kirjanpitolain mahdollistamien helputuksien täysimittaiselle hyödyntämiselle. Lähes puolet (47 %) vastaajista oli sitä mieltä, että muu lainsäädäntö asettaa vähän esteitä helputuksien hyödyntämiselle. Noin neljäosan (24 %) näkemyksen mukaan muu lainsäädäntö aiheuttaa paljon tai erittäin paljon esteitä. Vastaajista 17 prosentin mukaan muu lainsäädäntö aiheuttaa erittäin vähän esteitä ja 12 prosentin mielestä ei ollenkaan. Vastausten jakautumista on havainnollistettu kuviossa 37.

Kuvio 37. Asettaako muu lainsäädäntö esteitä uudistetun kirjanpitolain mahdollistamien helputuksien täysimittaiselle hyödyntämiselle (n = 113)

Tiltoimistoilta kysyttiin mielipidettä, kuinka suuri vaikutus heidän mielestään tiltoimistojen tekemillä valinnoilla ja ratkaisuilla on uudistetun kirjanpitolain mahdollistamien helpotusten hyödyntämisessä pien- ja mikroyritysten taloushallinnossa. Kuten kuviosta 38 havaitaan, vastaajista 48 prosentin mukaan tiltoimistojen tekemillä valinnoilla ja ratkaisuilla on paljon tai erittäin paljon vaikutusta uudistetun kirjanpitolain mahdollistamien helpotusten hyödyntämisessä pien- ja mikroyritysten taloushallinnossa. Noin joka kolmas (33 %) vastaaja oli sitä mieltä, että tiltoimistoilla on jonkin verran vaikutusta asiaan. Vastaajista 11 prosentin mukaan tiltoimistojen tekemillä valinnoilla ja ratkaisuilla on vähän vaikutusta ja 8 prosentin mukaan ei ollenkaan vaikutusta.

Kuvio 38. Tiltoimistojen vaikutus uudistetun kirjanpitolain mahdollistamien helpotusten hyödyntämisessä (n = 114)

6 Pohdinta

Tässä luvussa tarkastellaan keskeisimpiä tutkimustuloksia sekä niiden pohjalta tehtäviä johtopäätöksiä. Lisäksi luvussa pohditaan tutkimuksen luotettavuutta ja esitellään tutkimustulosten perusteella esiin nousseita jatkotutkimusehdotuksia. Lopuksi arvioidaan omaa oppimista ja opinnäytetyöprosessin onnistumista.

6.1 Tulosten tarkastelu

Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen yhtenä tavoitteena oli lainsäädännön rakenteen selkeyttäminen. Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietintöön lausunnon antaneet sidosryhmät arvioivat lainsäädännön rakenteen selkeytyvän aikaisempaan verrattuna. (ks. 3.3.) Kyselyyn osallistuneista tilitoimistoista enemmistön mukaan kirjanpitolain rakenne ja laissa käytetty terminologia on jokseenkin selkeytynyt uudistuksen myötä (ks. 5.3). Kuitenkin huomattava osa tämän tutkimuksen vastaajista arvioi, että lainsäädännön rakenne ei ole selkeytynyt uudistuksen myötä. Saatujen tulosten perusteella voidaan todeta, että lainsäädännön rakenne on jokseenkin selkeytynyt, mutta ei siinä määrin kuin lainsäädännön valmisteluvaiheessa arvioitiin.

Lainsäädäntövalmisteluun osallistuneiden sidosryhmien mukaan uusi pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja koskeva asetusta helpottaa huomattavasti pien- ja mikroyritysten tilinpäätösten laadintaa, kun kyseiset yritykset saavat asetuksesta tyhjentävän tiedon tilinpäätökseltä edellytettäviltä seikoilta (ks. 3.3). Kyselytutkimuksissa saadut tulokset tukevat lainsäädännön valmisteluvaiheessa uudelle asetukselle asetettuja tavoitteita. Vastaajista selkeän enemmistön mukaan uusi asetusta on selkeyttänyt lain rakennetta ja helpottanut tilinpäätösten laadintaa (ks. 5.3). Asetusta voidaan pitää onnistuneena uudistuksena, jonka ansiosta pien- ja mikroyritykset saavat selkeämmän käsityksen tilinpäätökseltä vaadituista seikoista.

Kirjanpitolain uudistuksen yhteydessä laista poistettiin kaikki kirjanpitoaineistojen tekniseen ja maantieteelliseen säilyttämiseen liittyvät rajoitteet. Hallituksen esityksessä rajoitteiden poistamisella arvioitiin olevan huomattava hallinnollista taakkaa vähentävä vaikutus kirjanpitovelvollisille. (ks. 3.6.) Kyselyn perusteella yli puolet tilitoimistoista arvioi teknisten rajoitteiden poistamisen keventäneen vain vähän tai jonkin verran pien- ja mikroyritysten hallinnollista taakkaa. Huomion arvoista on, että lähes kolmanneksen mielestä rajoitteiden poistaminen ei ole keventänyt ollenkaan hallinnollista taakkaa. (ks. 5.4.) Tutkimustulokset poikkeavat selkeästi lainsäädäntövalmistelun yhteydessä esitetystä odotuksista. Teknisten rajoitteiden poistamisen vähäinen vaikutus voi johtua siitä, että tilitoimistot eivät ole

täysimääräisesti hyödyntäneet kirjanpitoaineistojen säilyttämiseen liittyviä tehostavia toimia.

Tutkimustulosten mukaan vain todella harvojen pien- ja mikroyritysten kirjanpitoaineistojen säilyttäminen on siirretty ulkomaille lakiuudistuksen jälkeen (ks. 5.4). Kirjanpitoaineistojen säilyttämistä ei ole siirretty ulkomaille todennäköisesti siksi, että aineistoja on voitava tarkastella Suomesta käsin ilman aiheetonta viivettä. Sähköisesti säilytettävien aineistojen säilyttäminen ulkomailla olisi uudistetun lain mukaan sallittua, mutta tulosten perusteella kyseistä mahdollisuutta ei ole pien- ja mikroyritysten kohdalla hyödynnetty. Syynä voi olla useiden sidosryhmien esittämät huolet aineiston saatavuuteen ulkomaisten palveluntarjoajien kohdalla, koska Suomen lainsäädäntö ei velvoita niitä aineiston luovuttamiseen viranomaistarpeisiin (ks. 3.6).

Lainsäädäntövalmisteluun osallistuneet sidosryhmät arvioivat, ettei yhdenkertaisen kirjanpidon soveltaminen kevennä liikkeenharjoittajien hallinnollista taakkaa (ks. 3.5.1). Tulosten perusteella vain todella harvat liikkeenharjoittajat ovat siirtyneet käyttämään yhdenkertaista kirjanpitoa. Suurimmaksi syyksi kyselyyn osallistuneet tilitoimistot nimesivät yhdenkertaisen kirjanpidon tuottaman informaation riittämättömyyden yrittäjälle ja kolmansille osapuolille. Useat tilitoimistot eivät kyselyn perusteella suostu edes tekemään yhdenkertaista kirjanpitoa, koska nykyiset kirjanpidon järjestelmät on rakennettu kahdenkertaisen kirjanpidon tekemistä varten. (ks. 5.7.1.) Kahdenkertainen kirjanpito tuottaa huomattavasti laajempaa informaatiota liiketoiminnan tueksi. Lisäksi liikkeenharjoittajan veroilmoituksen täyttäminen on huomattavasti helpompaa kahdenkertaisen kirjanpidon pohjalta. Yhdenkertaisen kirjanpidon soveltamisen vähäisyys johtunee osittain myös siitä, että useat siihen oikeutetut liikkeenharjoittajat ovat ulkoistaneet kirjanpidon tilitoimistoille, jotka eivät suostu tekemään yhdenkertaista kirjanpitoa. Siirtyminen yhdenkertaiseen kirjanpitoon aiheuttaisi todennäköisesti enemmän hallinnollista taakkaa pien- ja mikroyrityksille, minkä takia kyseistä mahdollisuutta ei ole kovin laajasti hyödynnetty.

Useat sidosryhmät kritisoivat lainsäädännön valmisteluvaiheessa mikrokokoisten ammatin- ja liikkeenharjoittajien mahdollisuutta tilinpäätöksen laatimatta jättämiselle. Ammatin- ja liikkeenharjoittajat ovat velvollisia antamaan vaaditut tiedot verovelvollisuuden täyttämiseksi, vaikka tilinpäätöstä ei laadittaisikaan. Esitettyjen arvioiden mukaan tilinpäätöksen laatimisen ei tänä päivänä pitäisi enää aiheuttaa merkittävää hallinnollista taakkaa digitaalisen taloushallinnon ansiosta. (ks. 3.5.2.) Kyselyyn osallistuneiden tilitoimistojen mukaan vain todella harvat mikrokokoiset ammatin- ja liikkeenharjoittajat ovat jättäneet tilinpäätöksen laatimatta lakiuudistuksen myötä (ks. 5.7.2). Tilinpäätöksen laatimatta jättäminen

saattaisi tulla järkeväksi vaihtoehdoksi vasta siinä vaiheessa, kun muusta lainsäädännöstä poistetaan vastaavat veloitteet. Toisaalta rahoittajat tulevat todennäköisesti jatkosakin vaatimaan tilinpäätöstietojen toimittamista rahoitusta tarvitsevilta ammatin- ja liikkeenharjoittajilta, vaikka mikään lainsäädäntö ei tilinpäätöstä vastaavan talousinformaation tuottamista vaatisi.

Tutkimukseen osallistuneiden tilitoimistojen mukaan kovinkaan moni pien- ja mikroyritys ei ole esittänyt tilinpäätöksessä tuloslaskelmaa ja tasetta minimivaatimusten mukaisesti (ks. 5.7.5). Tuloslaskelman ja taseen esittäminen laajempina antavat tilinpäätöksen lukijalle paremman käsityksen yrityksen tuloksen muodostumisesta ja taloudellisesta asemasta. Rahoittajille sekä muille sidosryhmille lyhennetty tuloslaskelma ja tase eivät välttämättä tarjoa riittävää informaatiota. Nykyaikaisilla kirjanpidon ohjelmilla raporttien muodostaminen eri määrittäyksillä on helppoa. Hallinnollisen taakan näkökulmasta ei ole merkitystä muodostetaanko tuloslaskelma ja tase pien- tai mikroyrityksasetuksen mukaisten kaavojen vai kirjanpitoasetuksessa säädettyjen kaavojen mukaisesti. Mahdollisesti näistä syistä monet pien- ja mikroyritykset ovat laatineet tuloslaskelman ja taseen minimivaatimuksia laajempina.

Rahoituslaskelman laatimisvelvollisuuteen liittyvien raja-arvojen nousua pidettiin yhtenä keskeisimpänä pienyrityksiä koskevista helpotuksista uudistetussa kirjanpitolakissa (ks. 3.5.3). Tuloksista voidaan havaita, että merkittävä osa pienyrityksissä on vapaaehtoisesti laatinut rahoituslaskelman, vaikka kirjanpitolaki ei sitä enää edellyttäisi. Tuloksiin on kuitenkin syytä suhtautua varauksella, sillä aihetta koskevaan kysymykseen vastasi vain 53 tilitoimistoa. (ks. 5.7.4.) Uudistuksesta huolimatta pienyritysten sidosryhmät saattavat edellyttää rahoituslaskelman laatimista, minkä takia kyseistä helpotusta ei ole voitu hyödyntää. Lisäksi rahoituslaskelmasta saatavat hyödyt on voitu todeta siitä aiheutuvaa hallinnollista rasitetta merkityksellisemmäksi.

Tutkimustulosten perusteella useat pienkonsernit ovat jättäneet konsernitilinpäätöksen laatimatta lakiuudistuksen myötä. Usean kyselyyn osallistuneen tilitoimiston mukaan konsernitilinpäätöksen laatimatta jättämisellä ei kuitenkaan ole ollut merkittävää hallinnollisia kustannuksia pienentävää vaikutusta. Tuloksiin on kuitenkin syytä suhtautua varauksella, sillä aihetta koskevaan kysymykseen kantaa ottavia vastauksia saatiin vain 45 tilitoimistolta. (ks. 5.6). Yllättävänä tuloksena voidaan pitää, kuinka vähäinen vaikutus tilitoimistojen mukaan konsernitilinpäätöksen laatimatta jättämisellä on ollut pienkonsernien hallinnollisiin kustannuksiin. Kokonaan erillisen työvaiheen pois jäämisellä olisi voinut olettaa olevan suurempi vaikutus pienkonsernien hallinnolliseen taakkaan.

Kyselyn perusteella selkeä enemmistö pien- ja mikroyrityksistä ei ole kokenut hallinnollisen taakan muuttuneen kirjanpitolain uudistuksen johdosta (ks. 5.8). Tuloksista on havaittavissa lievää eroa vertailtaessa taloushallintopalvelut tilitoimistoille ulkoistaneiden ja ei ulkoistaneiden pien- ja mikroyritysten vastauksia. Lakisääteisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen itse tekevästä pien- ja mikroyrityksistä suurempi osa ovat kokeneet hallinnollisen taakan vähentyneen kuin lisääntyneen lakiuudistuksen johdosta. Taloushallintopalvelut tilitoimistolle ulkoistaneista useamman mukaan hallinnollinen taakka on lisääntynyt kuin vähentynyt kirjanpitolain uudistuksen myötä. Ryhmien väliset erot ovat kuitenkin vähäisiä ja selkeä enemmistö molemmista ryhmistä arvioi, ettei hallinnollisessa taakassa ole tapahtunut muutosta.

Tutkimustulokset osoittavat, että kirjanpitolainsäädännön uudistuksella ei ole ollut merkittävää vaikutusta pien- ja mikroyritysten tilikauden aikaisen kirjanpidon kustannuksiin. Selkeä enemmistö kaikista kolmesta ryhmästä arvioi, ettei lakiuudistuksella ole ollut vaikutusta tilikauden aikaisen kirjanpidon kustannuksiin. Pien- ja mikroyritysten välillä ei myöskään ole havaittavissa merkittävää eroa tulosten perusteella. (ks. 5.8.1.) Merkittävä osa kirjanpitolain uudistuksen yhteydessä säädetyistä pien- ja mikroyrityksiä koskevista helpotuksista liittyvät tilinpäätöksen laadintaan. Tämä saattaa olla osasy siihen, miksi tilikauden aikaisissa kustannuksissa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta. Mikroyritysten on lakiuudistuksesta huolimatta täytynyt laatia juokseva kirjanpito uudistusta edeltäneen käytännön mukaisesti, jonka takia huojennuksilla ei todennäköisesti saavuteta merkittäviä kustannussäästöjä (ks. 3.5). Mikroyrityksiä koskevat erityiset helpotukset kohdistuvat myös suurimmaksi osin tilinpäätöksen laadintaan. Todennäköisesti tästä syystä lakiuudistus ei ole vaikuttanut eri tavalla mikroyritysten ja pienyritysten tilikauden aikaisen kirjanpidon kustannuksiin.

Osa lainsäädännön valmisteluun osallistuneista sidosryhmistä esittivät, että tilinpäätöksen laadintaan liittyvien huojennusten käyttöönottoon liittyvä valinnanvapaus mahdollistaa hallinnollisen taakan ja kustannusten vähentymisen pien- ja mikroyrityksillä (ks. 3.5). Tutkimustulokset eivät tältä osin tue esitettyjä arvioita, sillä tilitoimistoista ja pien- ja mikroyrityksistä selkeän enemmistön mukaan lakiuudistuksella ei ole ollut vaikutusta tilinpäätöksen laadinnasta aiheutuviin kustannuksiin (ks. 5.8.2). Hieman yllättävänä tuloksena voidaan pitää sitä, kuinka vähäinen vaikutus lakiuudistuksella on ollut tilinpäätöksestä aiheutuviin kustannuksiin. Myös mikroyrityksiä koskevien erityisten helpotusten johdosta niiden kustannusten olisi voinut olettaa vähentyneen enemmän verrattuna pienyrityksiin. Toisaalta tämän tutkimuksen muut tulokset osoittavat, että pien- ja mikroyritykset eivät ole hyödyntäneet kovinkaan laajasti lainsäädäntöuudistuksen mahdollistamia helpotuksia.

Sidosryhmien arvion mukaan osa kirjanpitolainsäädäntöön tehdyistä muutoksista eivät kevennä yritysten hallinnollista taakkaa, koska sääntely poikkeaa verolainsäädännön kanssa (ks. 3.5). Tulosten perusteella voidaan havaita, että tilitoimistoista selkeän enemmistön mukaan muu lainsäädäntö on asettanut esteitä uudistetun kirjanpitolain mahdollistamien helputuksien täysimittaiselle hyödyntämiselle (ks. 5.9). Tulokset osoittavat, että kaikkia uudistetun kirjanpitolain mahdollistamia helputuksia ei ole pystytty hyödyntämään sääntelyn eroavaisuudesta johtuen. Tavoite pien- ja mikroyritysten hallinnollisen taakan keventymisestä olisi todennäköisesti toteutunut paremmin, mikäli kirjanpitolain uudistuksen yhteydessä myös muusta lainsäädännöstä olisi poistettu vastaavat velvoitteet. Nykyisellään uudistettu kirjanpitolaki ei tarjoa kirjanpitovelvollisille todellista valinnanvapautta, koska kaikkien helputuksien hyödyntäminen ei ole järkevällä tavalla toteutettavissa.

Kyselyn perusteella tilitoimistoilla on ollut heidän oman näkemyksensä mukaan selkeä vaikutus siihen, miten laajasti lakiuudistuksen mahdollistamia helputuksia on hyödynnetty pien- ja mikroyritysten taloushallinnossa (ks. 5.9). Monet pien- ja mikroyritykset ulkoistavat kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimisen tilitoimiston tehtäväksi, koska heiltä ei löydy tarvittavaa osaamista lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseksi. Tällöin vastuu lain tulkitsemisesta ja soveltamisesta siirtyy luonnollisesti tilitoimistolle, jonka vastuulla on huomioida myös lainsäädännössä tapahtuvat muutokset. Näin ollen tilitoimistojen tekemillä valinnoilla ja ratkaisuilla on merkittävä vaikutus siihen, millä tavoin lainsäädäntöön tehdyt uudistukset huomioidaan asiakasyritysten kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä.

Pien- ja mikroyrityksille suunnatulla kyselyllä saadut tulokset tukevat näkemystä, jonka mukaan tilitoimistoilla on ollut selkeä vaikutus helputuksien hyödyntämisessä. Joka kolmannen pien- ja mikroyrityksen mielestä tilitoimistojen lakiuudistukseen liittyvä tiedottaminen on ollut puutteellista. Huomion arvoista on, että yli puolet kyselyyn osallistuneista pien- ja mikroyrityksistä eivät ole edes tietoisia siitä, onko heidän kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadinnassa otettu käyttöön lakiuudistuksen mahdollistamia helputuksia. (ks. 5.7.) Monet pienyritykset eivät selvästikään ole tietoisia helputuksista, joita lainsäädäntöön tehtiin. Tilitoimistot eivät myöskään ole suositelleet kovinkaan laajasti kevennysten käyttöönottoa, jonka takia niiden hyödyntäminen on ainakin osittain voinut jäädä vähäiseksi. Toisaalta osa helputuksista eivät ole aikaisempien arvioiden ja tulosten pohjalta tosiasiallisesti keventäneet hallinnollista taakkaa. Tästä johtuen tilitoimistot ovat voineet katsoa järkevämmäksi olla suosittelematta asiakkailleen joidenkin uudistusten käyttöönottoa, koska niillä ei olisi hallinnollista taakkaa pienentävää vaikutusta.

6.2 Johtopäätökset

Opinnäytetyön ensimmäisenä alaongelmana oli selvittää, mitä keskeisiä hallinnollista taakkaa keventäviä muutoksia kirjanpitolainsäädäntöön tehtiin. Kirjanpitolainsäädäntöön tehdyt muutokset olivat merkittäviä, jotka perustuivat pitkälti uuden tilinpäätösdirektiivin asettamiin vaatimuksiin. Yritysten kokoluokkien muutoksesta johtuen useampi yritys on lukeutunut lakiuudistuksen johdosta pienyritysluokkaan, jolloin myös pienyrityksiä koskevien helputuksien hyödyntäminen on ollut niille mahdollista. Pienyrityksen kokoluokan määrittävien raja-arvojen noususta johtuen rahoituslaskelman ja konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus on koskettanut yhä harvempaa yritystä. Keskeisimpiä lainsäädäntöön tehtyjä pien- ja mikroyrityksiä koskevia helputuksia olivat mm. yhdenkertaisen kirjanpidon soveltamismahdollisuus sekä tilinpäätösvelvollisuuden poistuminen mikrokokoisilta liikkeenharjoittajilta. Lakiuudistus on myös mahdollistanut pien- ja mikroyrityksistä sovellettavalle yritykselle huomattavasti suppeamman tilinpäätösraportoinnin tuloslaskelman, taseen ja liitetietojen osalta.

Kirjanpitolain uudistuksen yhteydessä lainsäädännössä käytettyä terminologiaa päivitettiin vastaamaan alan käytäntöjä. Kyselyiden perusteella lain rakenne ei ole esitetystä arvioista huolimatta selkeytynyt kovinkaan paljoa. Tutkimustulosten perusteella lainsäädännön rakenteellisesti onnistuneimpana uudistuksena voidaan pitää pien- ja mikroyritysten tilinpäätökseltä edellytettäviä tietoja koskevien säännösten eriyttämistä omaksi asetukseksi. Uusi asetus on selvästi selkeyttänyt lainsäädännön rakennetta ja helpottanut asetusta soveltavien yritysten tilinpäätösten laadintaa.

Opinnäytetyön toisena alaongelmana oli selvittää, kuinka laajasti uudistetun kirjanpitolain mahdollistamia helputuksia on hyödynnetty pien- ja mikroyritysten taloushallinnossa. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että helputuksien hyödyntäminen on jäänyt merkittävän vähäiseksi pien- ja mikroyritysten taloushallinnossa. Lähes kaikki liikkeenharjoittajat ovat laatineet kahdenkertaisen kirjanpidon, vaikka lakiuudistus on mahdollistanut niille yhdenkertaisen kirjanpidon soveltamisen. Ammatin- ja liikkeenharjoittajista vain todella harvat ovat jättäneet tilinpäätöksen laatimatta, vaikka se olisi ollut niille mahdollista. Kirjanpitoaineistojen maantieteelliseen säilyttämiseen liittyviä helputuksia ei myöskään tutkimustulosten mukaan ole hyödynnetty.

Tutkimustulokset tukevat lainsäädännön valmistelun yhteydessäkin esitettyjä perusteluita, joiden takia huojennuksien hyödyntäminen on jäänyt vähäiseksi pien- ja mikroyritysten taloushallinnossa. Kyselyyn osallistuneiden tilitoimistojen mukaan verovelvollisuuden täyttä-

minen on suurin syy, miksi esimerkiksi lähes kaikki ammatin- ja liikkeenharjoittajat ovat lakimuutoksesta huolimatta laatineet tilinpäätöksen. Vaikka osa kirjanpitolakiin tehdyistä helpotuksista yksinomaan saattaisi keventää hallinnollista taakkaa, niin muu lainsäädäntö asettaa esteitä helpotuksien täysimittaiselle hyödyntämiselle. Tilinpäätöksen laatimatta jättämisellä voisi olla hallinnollista taakkaa jossain määrin vähentävä vaikutus, mutta kirjanpitolain ulkopuolelta tulevat vaatimukset eivät tee helpotuksen hyödyntämisestä järkevää vaihtoehtoa.

Pien- ja mikroyritysten ulkoiset sidosryhmät asettavat omat vaatimuksensa monen pien- ja mikroyrityksen talousraportoinnille, jonka takia osaa lainsäädäntöön tehdyistä helpotuksista ei ole voitu todennäköisesti hyödyntää. Uudistetun kirjanpitolain huojennuksia hyödyntävän pien- ja mikroyrityksen tilinpäätös ei anna yhtä laajaa kuvaa yrityksen todellisesta taloudellisesta asemasta kuin aikaisemmin. Kirjanpitolain sallima kevyempi tilinpäätösraportointi ei siten välttämättä tuota riittävää informaatiota esimerkiksi yrityksen rahoittajille, joille laajempien tietojen toimittaminen saattaa olla edellytys myönteiselle rahoituspäätökselle.

Tutkimustulosten mukaan huomattava osa taloushallintopalvelut tilitoimistoille ulkoista- neista pien- ja mikroyrityksistä eivät osanneet sanoa, onko uudistetun lain mukaisia helpotuksia hyödynnetty niiden kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä. Tämä kasvattaa entisestään tilitoimistojen roolin merkitystä uudistetun kirjanpitolain mahdollistamien helpotuksien hyödyntämisessä, minkä tilitoimistot ovat kyselyn perusteella myös itse tiedostaneet.

Opinnäytetyön kolmantena alaongelmana oli selvittää, millaisia vaikutuksia muutoksilla on ollut pien- ja mikroyritysten taloushallinnosta aiheutuviin kustannuksiin. Kyselyihin osallistuneista pien- ja mikroyrityksistä sekä tilitoimistoista selkeän enemmistön mukaan kirjanpitolainsäädännön uudistuksella ei ole ollut vaikutusta pien- ja mikroyritysten lakisääteisestä kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä aiheutuviin kustannuksiin. Kontrollikysymyksenä pien- ja mikroyrityksiltä kysyttiin myös yleistä mielipidettä hallinnolliseen taakkaan liittyen. Selkeä enemmistö pien- ja mikroyrityksistä ovat kokeneet, että hallinnollisessa taakassa ei ole tapahtunut muutosta lakiuudistuksen myötä.

Kirjanpitolainsäädännön uudistus on parantanut pien- ja mikroyritysten valinnannapautta niiden tilinpäätösraportointiin liittyen. Tästä huolimatta useiden hallinnollista taakkaa keventävien helpotuksien hyödyntäminen on jäänyt vähäiseksi. Uudistetun kirjanpitolainsäädännön mahdollistamien helpotuksien vähäinen hyödyntäminen selittää osaltaan, miksi pien- ja mikroyritysten lakisääteisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadinnasta aiheu-

tuvissa kustannuksissa ei ole tapahtunut muutosta. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, ettei kirjanpitolainsäädännön uudistus ole keventänyt pien- ja mikroyritysten hallinnollista taakkaa.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus

Onnistuneen tutkimuksen perusvaatimukseen kuuluu, että siinä saadaan luotettavat vastaukset tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksessa on riskinä mitata vääriä asioita, jos tutkija ei ole asettanut tutkimukselleen selkeitä tavoitteita. Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan validiteetin ja reliabiliteetin avulla. Validiteetin avulla arvioidaan, onko tutkimuksessa mitattu oikeita asioita. Tutkimuksen validius voidaan varmistaa huolellisella suunnittelulla ja oikean tiedonkeruumenetelmän valinnalla. Kyselytutkimuksessa validiteettiin vaikuttaa olennaisesti, osataanko kyselylomakkeella kysyä oikeita kysymyksiä ja saadaanko sitä kautta ratkaistua tutkimusongelma. Muita validiteetin vaikuttavia tekijöitä ovat oikean perusjoukon valinta, edustavan otoksen hankkiminen ja mahdollisimman korkean vastausprosentin saaminen. (Heikkilä 2014, 27, 177.)

Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten tarkkuutta ja tutkimuksen kykyä tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Luotettavalta tutkimukselta edellytetään sen toistettavuutta, jolloin toisen tutkijan pitäisi saada samat tutkimustulokset jos sama tutkimus toistettaisiin. Yleisemmin virheitä sattuu tietoja kerätessä, syötettäessä ja käsiteltäessä sekä tuloksien analysoinnin yhteydessä. Siksi tutkimuksen onnistumisen kannalta on tärkeää, että tutkija on huolellinen, tarkka ja kriittinen koko tutkimusprosessin ajan. (Heikkilä 2014, 28.)

Opinnäytetyölle asetettiin heti alussa selkeät tavoitteet, joiden pohjalta muotoiltiin tutkimusongelmat. Aihetta koskevaan teoriaan sekä aikaisempiin tutkimuksiin perehdyttiin huolella, jotta tutkittavasta aiheesta saatiin syvälinen käsitys. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa pohdittiin, mikä tutkimusmenetelmä tukisi parhaiten opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamista. Kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusmenetelmää vertailtiin keskenään kriittisesti ja pohdittiin, kumpi menetelmä sopisi paremmin tutkimusongelman ratkaisemiseksi. Tutkimuksella haluttiin tavoittaa mahdollisimman suuri vastaajamäärä, jotta saatuja tuloksia on mahdollista yleistää koskemaan koko kohderyhmää. Näistä syistä johtuen opinnäytetyössä päädyttiin käyttämään kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Selkeästi määritellyt tavoitteet ja tutkimusongelmat sekä tarkoituksenmukaisen tutkimusmenetelmän valinta tukevat tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkittava aihe oli hyvin laaja, jonka takia tutkimuksella piti pystyä saamaan vastauksia useisiin eri aihe-alueisiin liittyen. Tästä johtuen tiedonkeruumenetelmäksi valittiin kysely.

Kyselylomakkeet suunniteltiin huolellisesti ja kysymykset muodostettiin tutkimuskysymysten ja aihetta koskevan teorian pohjalta. Tällä tavoin pyrittiin varmistamaan, että kyselylomakkeilla kysyttiin tutkimusongelman ratkaisemisen kannalta oikeita kysymyksiä. Tutkimuskysymyksiä, teoreettisen viitekehyksen, kyselylomakkeiden kysymysten sekä tutkimustulosten välinen yhteys varmistettiin peittomatriisin avulla (taulukko 1).

Vastausten johdonmukaisuus voidaan varmistaa kontrollikysymysten avulla (Heikkilä 2014, 46). Kyselylomakkeilla ei esitetty kontrollikysymyksiä, joissa samaa asiaa kysytään hieman eri tavoin muodostetun kysymyksen avulla. Kontrollikysymysten puute on voinut heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Toisaalta tutkimukseen osallistui kaksi perusjoukkoa, joille esitettiin samoihin aiheisiin liittyviä kysymyksiä. Esimerkiksi tilitoimistojen ja pien- ja mikroyritysten vastaukset kirjanpitolain uudistuksen vaikutuksista hallinnolliseen taakkaan olivat linjassa keskenään, joka vahvistaa tutkimustulosten luotettavuutta.

Kyselytutkimukseen sisältyy riski, että vastaajat ymmärtävät kysymykset eri tavalla kuin tutkija on tarkoittanut. Kyselylomakkeen kysymysten yhteyteen sisällytettiin lyhyet yhteenvedot laissa tapahtuneista muutoksista, jonka tarkoituksena oli helpottaa kyselyihin vastaamista. Kukin vastaaja voi myös ymmärtää kysymykset eri tavalla. Väärinymmärrysten välttämiseksi molempia kyselylomakkeita testattiin ennen niiden julkaisua. Testauksella pyrittiin varmistamaan, että kysely on selkeä ja vastaajat ymmärtävät kysymykset oikealla tavalla. Saadun palautteen perusteella kyselylomakkeita täsmennettiin ja ne muokattiin lopulliseen muotoon ennen julkaisua.

Tutkimusaineisto kerättiin, käsiteltiin ja analysointiin huolellisesti, jolla pyrittiin välttämään tutkimustuloksia vääristävien virheiden tapahtuminen. Webropol-kyselytutkimustyökalun hyödyntäminen poisti virheiden mahdollisuuden tietojen syöttö- ja käsittelyvaiheessa, sillä työkalu tallensi automaattisesti vastaajien kyselylomakkeilla antamat tiedot.

Kyselyyn vastaamatta jättäneet ovat usein erilaisia kuin kyselyyn vastanneet, jonka takia kato vääristää tuloksia. Kato on tyypillisesti suurinta kyselyissä, mutta vastausprosenttia on mahdollista parantaa houkuttelevalla lomakkeella, motivoivalla saatekirjeellä sekä vaittomalla kyselylomakkeen palauttamisella. (Heikkilä 2014, 76.) Kuten luvun 5 alussa jo aikaisemmin pohdittiin, kyselyn ajankohta oli haasteellinen tilitoimistoille. Pien- ja mikroyrityskyselyn alhainen vastausprosentti saattoi johtua siitä, että tutkittavaa aihetta ei tunnettu syvällisesti. Vastausprosenttia pyrittiin kasvattamaan useiden keinojen avulla. Kyselylomakkeet ja saatekirjeet suunniteltiin huolellisesti ja niistä pyrittiin tekemään mahdollisim-

man houkuttelevat. Lomakkeiden palauttaminen oli vaivatonta, sillä kyselyt julkaistiin verkossa. Molempien kyselyiden vastausprosentteja saatiin nostettua huomattavasti muistutusviestien avulla (ks. 4.3).

Tiltoimistoista 10 prosenttia ja pien- ja mikroyrityksistä ainoastaan 8 prosenttia vastasivat kyselyyn. Molempien kyselyiden vastausprosentit jäivät heikoiksi edellisessä kappaleessa esitetyistä toimista huolimatta. Alhainen vastausprosentti alentaa tutkimuksen luotettavuutta. Lisäksi tutkimustulosten yleistettävyydessä tulee noudattaa erityistä varovaisuutta, koska tiltoimistoille suunnattuun kyselyyn osallistui ainoastaan 114 tiltoimistoa ja pien- ja mikroyrityksille suunnattuun kyselyyn 291 pien- ja mikroyritystä. Lukemat ovat alhaisia Suomessa toimivien tiltoimistojen sekä pien- ja mikroyritysten kokonaismäärään verrattuna.

Jos tutkittava kohderyhmä on vino, niin tutkimuksella ei saada tietoa koko perusjoukosta. Otoksen on edustettava koko perusjoukkoa, jotta tutkimuksella saadaan luotettavia tuloksia. (Heikkilä 2014, 28.) Taustamuuttujia tarkasteltaessa voidaan havaita, että kyselyyn osallistuneet tiltoimistot sekä pien- ja mikroyritykset edustavat hyvin koko perusjoukkoa (ks. 5.1–5.2). Kyselyyn osallistuneilla tiltoimistojen edustajilla oli tulosten perusteella pääsääntöisesti usean vuoden työkokemus tiltoimistoalalta. Näin ollen voidaan olettaa, että vastaajat ymmärsivät kyselyn aihepiirin ja olivat päteviä vastaamaan kyselyyn. Kyselyyn osallistui henkilöstömäärällä mitattuna erikokoisia pien- ja mikroyrityksiä sekä tiltoimistoja. Vastaajien joukossa pieniä tiltoimistoja sekä pien- ja mikroyrityksiä oli määrällisesti enemmän kuin isoja, joka vastaa kyseisten ryhmien kokojakaumaa Suomessa. Kyselyyn osallistui eri yhtiömuodon omaavia pien- ja mikroyrityksiä. Vastaajien maantieteellisellä sijainnilla ei ollut merkitystä tutkimuksen luotettavuuden kannalta, koska kirjanpitolakia noudattavat kaikki Suomessa toimivat kirjanpitovelvolliset.

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa perehdyttiin opinnäytetyötä koskeviin eettisiin periaatteisiin, joita noudatettiin koko prosessin ajan. Tutkittavaa aihetta lähestyttiin kriittisesti eri vaihtoehtoja pohtimalla. Huolellisen suunnittelun ja esitestauksen avulla kyselylomakkeilla onnistuttiin kysymään tutkittavan aiheen kannalta oikeita asioita. Kyselylomakkeen kysymyksiin vastattiin johdonmukaisesti ja niiden avulla saatiin vastaukset tutkimusongelmiin. Tämän perusteella voidaan todeta, että tutkimuksessa onnistuttiin mittaamaan sitä mitä oli tarkoituskin mitata. Myös kahden eri perusjoukon antamien vastausten yhdenmukaisuus tukevat tutkimustulosten tarkkuutta. Näiden perusteluiden pohjalta tutkimusta voidaan pitää luotettavana.

6.4 Jatkotutkimusehdotukset

Tässä opinnäytetyössä saadut tutkimustulokset nostivat esiin useita jatkotutkimusehdotuksia. Kirjanpitolain mahdollistamien helpotuksien vähäisen hyödyntämisen osalta jatkotutkimuksena voitaisiin suorittaa haastattelututkimus, jossa pien- ja mikroyrityksiltä tai tilitoimistoilta tiedusteltaisiin tarkentavia syitä sille, miksi helpotuksien hyödyntäminen on jäänyt vähäiseksi. Tässä tutkimuksessa kirjanpitolainsäädännön uudistuksen vaikutusten tutkiminen rajattiin koskemaan vain pien- ja mikroyrityksiä. Jatkotutkimusehdotuksena olisi selvittää, millainen vaikutus uudistuksella on ollut pienyrityksiä suurempien kirjanpitovelvollisten hallinnolliseen taakkaan.

Jatkotutkimuksessa voitaisiin selvittää, millainen vaikutus lakiuudistuksella on ollut tämän tutkimuksen ulkopuolelle rajattuihin kirjanpitovelvollisiin. Tutkimuksessa voitaisiin selvittää, miten lakiuudistus on koettu esimerkiksi yhdistyksissä ja säätiöissä. Lisäksi Suomessa on merkittävä määrä pieniä asunto-osakeyhtiöitä, joiden taloudenpitoon kirjanpitolainsäädännön uudistus on yhtäläillä vaikuttanut. Jatkotutkimuksena voitaisiin esimerkiksi selvittää, millainen vaikutus lakiuudistuksella on ollut asunto-osakeyhtiöiden hallinnolliseen taakkaan.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella kirjanpitolain ja muun lainsäädännön ristiriitaisuus on ollut merkittävä syy tiettyjen kirjanpitolakiin tehtyjen helpotuksien vähäiselle hyödyntämiselle. Tulevaisuudessa voisikin tutkia kirjanpitolain ja muun lainsäädännön poikkeavuuksia ja selvittää tarkemmin, millainen vaikutus lainsäädäntöjen välillä olevien ristiriitaisuuksien poistamisella olisi helpotuksien hyödyntämiseen ja sitä kautta yritysten hallinnolliseen taakkaan.

Tutkimustulosten mukaan myös pien- ja mikroyritysten sidosryhmien asettamat taloudelliseen raportointiin liittyvät vaatimukset ovat olleet osittain syynä helpotuksien vähäiselle hyödyntämiselle. Tämän osalta voisi tutkia, millainen vaikutus kirjanpitolainsäädännön uudistuksella on ollut pien- ja mikroyritysten tilinpäätösinformaatiota käyttäviin sidosryhmiin. Jatkotutkimuksessa voitaisiin selvittää esimerkiksi, miten pien- ja mikroyritysten rahoittajat ovat suhtautuneet kevennettyihin tilinpäätöstietoihin ja millainen vaikutus sillä on ollut rahoituspäätöksiin. Uudistettu kirjanpitolaki mahdollistaa pien- ja mikroyrityksille huomattavasti suppeamman tilinpäätösraportoinnin kuin aikaisemmin. Haastattelututkimuksen avulla voitaisiin selvittää, onko suppeampi tilinpäätösraportointi heikentänyt harmaan talouden torjunnan edellytyksiä.

6.5 Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointi

Opinnäytetyöprosessi oli ajoittaisista haasteista huolimatta mielenkiintoinen ja palkitseva kokemus. Aiheen valinta oli helppoa, sillä ajatus opinnäytetyön rakentamisesta kirjanpitolain uudistuksen ympärille kypsyi hyvissä ajoin ennen varsinaisen opinnäytetyöprosessin alkua. Kiinnostavasta ja ajankohtaisesta aiheesta johtuen oma motivaatio säilyi korkeana koko opinnäytetyöprosessin ajan.

Teoriaosuuden valmiiksi kirjoittaminen oli yksi eniten aikaa vievistä työvaiheista. Aikaisempi työkokemukseni taloushallintoalalta helpotti kuitenkin opinnäytetyön aihetta koskevan kirjallisuuden sisäistämisessä. Teoreettisessa viitekehyksessä on mielestäni tuotu onnistuneesti esille kirjanpitolainsäädännön uudistuksen keskeisimmät pien- ja mikroyrityksiä koskevat helpotukset, joihin tässä opinnäytetyössä keskityttiin. Mielestäni teoriaosuudessa käyttämäni lähteet ovat monipuolisia ja opinnäytetyön tavoitteiden kannalta relevantteja. Opinnäytetyön toisessa luvussa kansainvälisiä lähteitä olisi voinut hyödyntää enemmän.

Kirjanpitolainsäädännön uudistusta koskevaan lähdeaineistoon perehtyminen ja opinnäytetyön teoreettisen viitekehysten kirjoittaminen edesauttoi erinomaisesti oman ammattiosaamisen kehittymistä. Lainsäädäntöuudistuksen yksityiskohtaisiin perusteluihin perehtyminen on auttanut minua ymmärtämään ja tulkitsemaan paremmin kirjanpitoa ohjaavaa lainsäädäntöä.

Tutkittava aihe oli hyvin laaja, sillä kirjanpitolainsäädäntöön tehtiin merkittäviä muutoksia, jotka koskettavat kaikkia kirjanpitovelvollisia niiden koosta ja yhtiömuodosta riippumatta. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa pohdin, onnistuisiko tutkittavan aiheen rajaaminen järkevällä tavalla. Jos tutkimuksen ulkopuolelle olisi rajattu osa lainsäädäntöuudistuksista, tutkimuksella ei olisi saatu kokonaiskuvaa sen vaikutuksista yritysten hallinnolliseen taakkaan. Tutkimuksen ulkopuolelle rajattiin kuitenkin pienyrityksiä suuremmat yritykset. Tällä tavoin työn empiiristä osuutta saatiin hieman supistettua ja työn lopputulos palveli myös paremmin toimeksiantajan toiveita.

Tutkimusaineiston kerääminen ja analysointi oli opinnäytetyöprosessin haastavin työvaihe, koska minulla ei ollut aikaisempaa kokemusta kyselytutkimuksen suunnittelusta ja toteutuksesta. Huolellisen suunnittelun ansiosta kyselytutkimuksilla onnistuttiin mielestäni kysymään tutkimusongelman ratkaisemisen kannalta oikeita kysymyksiä. Tutkimuksessa toteutettiin erilliset kyselylomakkeet kahdelle eri perusjoukolle, jonka takia tutkimustulosten analysointi ja raportointi osoittautui työlääksi. Vaikka pien- ja mikroyrityksille suunnattu

kysely oli huomattavasti suppeampi kuin tilitoimistoille kohdistettu kysely, niin kahden erillisen kyselytutkimuksen suunnittelusta ja toteuttamisesta aiheutui merkittävässä määrin lisätyötä. Jälkiviisaana on helppo todeta, että järkevämpää olisi ollut joko lyhentää tilitoimistoille suunnatun kyselyn pituutta tai vaihtoehtoisesti toteuttaa kysely vain toiselle perusjoukoista. Toisaalta kahden kyselyn avulla onnistuttiin hankkimaan kattavampi ja edustavampi tutkimusaineisto.

Tutkimuksessa saatiin selvitettyä kuinka laajasti pien- ja mikroyritykset ovat hyödyntäneet kirjanpitolainsäädännön uudistuksen mahdollistamia helpotuksia ja millainen vaikutus uudistuksella on ollut niiden hallinnolliseen taakkaan. Uskon myös toimeksiantajan hyötyvän tutkimustuloksista, joiden analysoimisesta voi olla hyötyä yrityksen oman liiketoiminnan kehittämisessä tulevaisuudessa.

Vaikka osasin jo suunnitteluvaiheessa ennakoida opinnäytetyöstä tulevan laajan, siitä tuli lopulta huomattavasti laajempi kuin mitä osasin odottaa. Tästä johtuen opinnäytetyön valmistuminen viivästyi alkuperäiseen aikataulusuunnitelmaan verrattuna. Kokoaikaisen työn ohella suoritetun opinnäytetyön tekeminen oli paikoitellen haastavaa, mutta samalla se opetti pitkän ja sitoutumista vaativan projektin hallintaa ja paineensietokykyä. Kokonaisuutena olen tyytyväinen opinnäytetyöni lopputulokseen.

Lähteet

Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of the European Union. Luettavissa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=EN>. Luettu: 26.12.2018.

Euroopan komissio 2001. Pienyrityksiä koskeva eurooppalainen peruskirja – Vuosittainen täytäntöönpanokertomus. Luettavissa: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2001/FI/1-2001-122-FI-F1-1.Pdf>. Luettu: 5.3.2019.

Euroopan komissio 2002. Pienyrityksiä koskeva eurooppalainen peruskirja – Täytäntöönpanokertomus. Luettavissa: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2002/FI/1-2002-68-FI-F1-1.Pdf>. Luettu: 5.3.2019.

Euroopan komissio 2018. EU:n oikeuden perusteet. Luettavissa: <https://publications.europa.eu/fi/publication-detail/-/publication/5d4f8cde-de25-11e7-a506-01aa75ed71a1>. Luettu: 20.12.2018.

European Commission 2008. "Think Small First" – A "Small Business Act" for Europe. Luettavissa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0394&from=EN>. Luettu: 20.12.2018.

European Commission 2011. Review of the "Small Business Act" for Europe. Luettavissa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0078&from=EN>. Luettu: 21.12.2018.

Haaramo, V., Honkamäki, T., Kampman, H., Kaskimies, K., Koila, T., Mäkikangas, L., Niemistö, A., Paski, J., Rekola, M., Rönkkö, J., Vierros, H., Väinölä, M. & Yli-Rantala, E. 2018. Kirjanpitolaki – normeista käytäntöön. ST-Akatemia Oy. Helsinki.

Hallituksen lakiesitys 89/2015. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä puunkorjuuta aarniometsissä harjoittavien yritysten viranomaisille suorittamien maksujen julkistamista koskevaksi laiksi. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2015/20150089.pdf>. Luettu: 18.10.2018.

Heikinheimo, A. & Horsmanheimo, P. 2015. Lausunto Kirjanpitolain muutokset -työryhmän mietintöön. Tilintarkastuslautakunta. Luettavissa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/39e8335e-7530-4a0f-a389-7b2cadba86f1/ece1ff73-4a06-4114-bdfa-05e54d411a67/LAUSUNTO_20150130101501.PDF. Luettu: 10.3.2019.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Hetemäki, M. & Järvinen, T. 2015. Lausunto Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietinnöstä. Valtiovarainministeriö. Luettavissa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/39e8335e-7530-4a0f-a389-7b2cadba86f1/aed0282b-98ea-4e83-b82b-a7a950d2a13e/LAUSUNTO_20150302121501.PDF. Luettu: 5.3.2019.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Honkatukia, J. & Rauhanen, T. 2011. Yritysten hallinnollisen taakan vähentämisen kokonaistaloudelliset vaikutukset. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Luettavissa: <https://tem.fi/documents/1410877/2395713/Selvitys-taakan-v%C3%A4hent%C3%A4misen-kokonaistaloudellisista-vaikutuksista.pdf/c23d9422-80f6-4055-80fb-aab1da6fccd4/Selvitys-taakan-v%C3%A4hent%C3%A4misen-kokonaistaloudellisista-vaikutuksista.pdf.pdf>. Luettu: 22.12.2018.

Ihalainen, L. & Timonen, P. 2013. Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän asettaminen. Työ- ja elinkeinoministeriö. Luettavissa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/39e8335e-7530-4a0f-a389-7b2cadba86f1/5751172b-bd0b-457c-ad96-2c627e421e5f/ASETTAMISPAATOS_20130904141501.PDF. Luettu: 10.11.2018.

Järventaus, J. & Grekin, S. 2015. Lausunto Kirjanpitolain muutokset -työryhmän mietinnöstä. Suomen Yrittäjät. Luettavissa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/39e8335e-7530-4a0f-a389-7b2cadba86f1/aaaec095-1a0a-4b47-881e-32f11e6ed05d/LAUSUNTO_20150202081501.PDF. Luettu: 10.3.2019.

Kaisanlahti, T. 2013. Tilinpäätösdirektiivi tuo helpotuksia pienyrityksille. Tilisanomat, 34, 6/2013. Luettavissa: <https://tilisanomat.fi/tilinpaatos/tilinpaatosdirektiivi-tuo-helppotuksia-pienyrityksille>. Luettu: 9.10.2018.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas – Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

Laki kirjanpitolain muuttamisesta 1620/2015.

Leppiniemi, J. & Kaisanlahti, T. 2016a. Kirjanpitolaki: kommentaari. Talentum Oy. Helsinki.

Leppiniemi, J. & Kaisanlahti, T. 2016b. Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätös. Talentum Media Oy. Helsinki.

Leppiniemi, J. & Kaisanlahti, T. 2018. Pienyhtiön tilinpäätös: säännökset ja hallituksen vastuu. Alma Talent Oy. Helsinki.

Lilja, M. & Rönkkö, J. 2018. Mikro- ja pienyrityksen tilinpäätös – kokemuksia ja pohdintaa uusien säännösten soveltamisesta. Tilisanomat, 39, 1/2018. Luettavissa: <https://tilisanomat.fi/kirjanpito/mikro-ja-pienyrityksen-tilinpaatos-kokemuksia-ja-pohdintaa-uusien-saannosten-soveltamisesta>. Luettu: 10.11.2018.

Lindblad, U. 2017. Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätös käytännönläheisesti. Helsingin seudun kauppakamari. Helsinki.

Lydman, K. 2016. Uusi kirjanpitolaki käytännössä. Tietosanoma Oy. Helsinki.

Magi, M. & Oras, T. 2012. Selvitys yritysten hallinnollisen taakan kehityksestä – Loppuraportti. Työ- ja elinkeinoministeriö. Luettavissa: <https://tem.fi/documents/1410877/2395713/Selvitys-yritysten-hallinnollisen-taakan-kehityksest%C3%A4.pdf/b818c75e-7738-4c45-92c3-15fec4018981/Selvitys-yritysten-hallinnollisen-taakan-kehityksest%C3%A4.pdf.pdf>. Luettu: 22.12.2018.

Ojala, M. 2015. Lausunto Kirjanpitolain muutokset -työryhmän mietintöön. Taloushallinto-liitto. Luettavissa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/39e8335e-7530-4a0f-a389-7b2cadba86f1/808937f6-6b65-412e-988e-a9ae856d1e9b/LAU-SUNTO_20150213081501.PDF. Luettu: 5.3.2019.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Osuuskuntalaki 14.6.2013/421.

Rekola-Nieminen, L. 2016a. Kirjanpitolaki käytännössä. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Rekola-Nieminen, L. 2016b. Tuloslaskelma – PMA:n mukaiset liitetiedot sekä tuloslaskelma- ja tasekaavat. Tilisanomat, 37, 5/2016, s. 61–64.

Ruuhonen, P. & Aaltonen, K. 2015. Lausunto Kirjanpitolain muutokset -työryhmän mietinnöstä. Verohallinto. Luettavissa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/39e8335e-7530-4a0f-a389-7b2cadba86f1/bdca5453-773e-4b86-9e5a-a32b63722f96/LAU-SUNTO_20150130091501.PDF. Luettu: 5.3.2019.

Rönkkö, J. & Lampila, J. 2016. Kirjanpitolain muutokset keventävät pienyritysten hallinnollista taakkaa. Balanssi 1/2016. Luettavissa: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/talouden-ammattilaisille/kirjanpitolain-muutokset-keventavat-pienyritysten-hallinnollista-taakkaa>. Luettu: 3.11.2018.

SCM Network. International Standard Cost Model Manual – Measuring and reducing administrative burdens for businesses. The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Luettavissa: <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/34227698.pdf>. Luettu: 22.12.2018.

Suomen Asiakastieto Oy 2019a. Parhaat päätökset helposti. Luettavissa: <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-yrityksena/yrityksesta.html>. Luettu: 14.2.2019.

Suomen Asiakastieto Oy 2019b. Luetettavat tietolähteet takaavat rekisterimme laadun. Luettavissa: <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-yrityksena/tietolahteet.html>. Luettu: 14.2.2019.

Suomen Taloushallintoliitto ry 2015. Eduskunta hyväksyi kirjanpitolain. Luettavissa: <https://taloushallintoliitto.fi/ajankohtaista/eduskunta-hyvaksyi-kirjanpitolain-15122015>. Luettu: 21.3.2019.

Suomen Tilintarkastajat ry 2015. Kirjanpitolain muuttamisesta annettu hallituksen esitys. Luettavissa: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/tilintarkastus/miksi-tilintarkastus-tehdaan/saantelyhankkeet/kirjanpitolaki/kirjanpitolain-muuttamisesta-annettu-hallituksen-esitys>. Luettu: 21.3.2019.

Timonen, P. & Björklund, M. 2014. Lausuntopyyntö Kirjanpitolain muutokset -työryhmän mietinnöstä. Työ- ja elinkeinoministeriö. Luettavissa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/39e8335e-7530-4a0f-a389-7b2cadba86f1/bb49b60d-54dc-4a47-a2ce-84ec9459f361/LAUSUNTOPYYNTO_20141029071502.PDF. Luettu: 5.3.2019.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2009. Yritysten hallinnollisen taakan vähentäminen – Ehdotus kansalliseksi toimintaohjelmaksi. Ohjausryhmän väliraportti. Luettavissa: <https://docplayer.fi/19251651-Yritysten-hallinnollisen-taakan-vahentaminen-ehdotus-kansalliseksi-toimintaohjelmaksi-ohjausryhman-valiraportti.html>. Luettu: 22.12.2018.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2010. Selvitys yrityksille aiheutuvista hallinnollisista kustannuksista – Taloushallinnon raportointi. Luettavissa: <https://tem.fi/documents/1410877/2395713/Selvitys-yrityksille-aiheutuvista-hallinnollisista-kustannuksista-Talouhallinnon-raportointi.pdf/aefebc2c-d110-4165-82f6-7e0c11cbb479/Selvitys-yrityksille-aiheutuvista-hallinnollisista-kustannuksista-Talouhallinnon-raportointi.pdf.pdf>. Luettu: 22.12.2018.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2014. Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi – Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietintö. Luettavissa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/39e8335e-7530-4a0f-a389-7b2cadba86f1/f4237029-2bff-4fb9-bccc-0d68ec4261d3/JULKKAISU_20141231143656.pdf. Luettu: 10.11.2018.

Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1753/2015.

Ylänen, H. 2015. Lausunto Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietinnöstä. Elinkeinoelämän keskusliitto. Luettavissa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/39e8335e-7530-4a0f-a389-7b2cadba86f1/41c13358-5f64-40ff-a158-031af6ab9372/LAUSUNTO_20150209121501.PDF. Luettu: 10.3.2019.

Žárová, M. 2013. Could New Accounting Directive Improve European Financial Reporting? *European Financial and Accounting Journal*, 8, 2, s. 5.

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake tilitoimistoille

Kysely tilitoimistoille

Taustatiedot

1. Minä vuonna tilitoimistonne on perustettu?
2. Mikä on tilitoimistonne henkilöstömäärä?
3. Kuinka monta vuotta olette työskennellyt tilitoimistoalla?

Lainsäädännön rakenne

Kirjanpitolain uudistamisen yksi keskeisimmistä tavoitteista oli selkeyttää lain rakennetta ja nykyaikaistaa laissa käytettyjä käsitteitä ja terminologiaa.

4. Kirjanpitolain rakenne ja laissa käytetty terminologia on uudistuksen myötä selkeytynyt (valitse väittämää mielestäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto)

Täysin eri mieltä / Jokseenkin eri mieltä / Ei samaa eikä eri mieltä / Jokseenkin samaa mieltä / Täysin samaa mieltä

5. Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävien tietojen eriyttäminen erilliseksi asetukseksi (PMA) on selkeyttänyt lain rakennetta. (valitse väittämää mielestäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto)

Täysin eri mieltä / Jokseenkin eri mieltä / Ei samaa eikä eri mieltä / Jokseenkin samaa mieltä / Täysin samaa mieltä

6. Pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja koskeva asetukset (PMA) on helpottanut pien- ja mikroyritysten tilinpäätösten laadintaa (valitse väittämää mielestäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto)

Täysin eri mieltä / Jokseenkin eri mieltä / Ei samaa eikä eri mieltä / Jokseenkin samaa mieltä / Täysin samaa mieltä

Liiketapahtumien kirjaaminen ja kirjanpitoaineisto

Uudistetusta kirjanpitolaista on poistettu kaikki kirjanpitoaineistojen tekniseen säilyttämiseen ja maantieteelliseen säilyttämiseen liittyvät rajoitteet. Lakimuutoksen jälkeen kirjanpitoaineistojen teknisen esitys- ja säilytystavan muuttaminen on sallittua kesken tilikauden sekä tilinpäätöksen laatimisen jälkeen. Kirjanpitoaineistoja on pystyttävä tarkastelemaan Suomesta käsin ilman aiheetonta viivettä.

7. Kuinka paljon kirjanpitoaineistojen tekniseen säilyttämiseen liittyvien rajoitteiden poistaminen on keventänyt pien- ja mikroyritysasiakkaidenne hallinnollista taakkaa?

Ei ollenkaan / Vähän / Jonkin verran / Paljon / Erittäin paljon

8. Kuinka monen pien- tai mikroyritysasiakkaanne kirjanpitoaineistojen säilyttäminen on siirretty ulkomaille lakimuutoksen jälkeen?

Ei kenenkään tai todella harvojen / Harvojen / Noin puolten / Usean / Todella usean tai kaikkien / Ei kokemusta asiasta

Pien- ja mikroyrityksiä koskevat helpotukset

Lakiuudistuksen myötä yhdenkertaisen kirjanpidon pitäminen on mahdollista liikkeenharjoittajille lain mukaisten edellytysten täytyessä.

9. Kuinka suuri osa tilitoimistonne liikkeenharjoittaja asiakasyrityksistä on siirtynyt käyttämään yhdenkertaista kirjanpitoa?

Ei kukaan tai todella harvat / Harvat / Noin puolet / Useat / Todella useat tai kaikki / Ei kokemusta asiasta

10. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen ”Ei kukaan tai todella harvat”, niin mistä arvioisitte tämän johtuvan? (voitte valita useamman kuin yhden vaihtoehdon)

Yhdenkertainen kirjanpito ei tuota riittävästi informaatiota yrittäjälle /

Yhdenkertainen kirjanpito ei tuota riittävästi informaatiota kolmansille osapuolille /

Tilitoimistomme ei suostu tekemään yhdenkertaista kirjanpitoa /

Jokin muu syy, mikä:_____

Mikrokokoinen liikkeen- tai ammatinharjoittaja voi halutessaan jättää tilinpäätöksen laatimatta.

11. Kuinka suuri osa tilitoimistonne mikroyritysluokkaan kuuluvista liikkeen- ja ammatinharjoittajista on jättänyt tilinpäätöksen laatimatta?

Ei kukaan tai todella harvat / Harvat / Noin puolet / Useat / Todella useat tai kaikki / Ei kokemusta asiasta

12. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen ”Ei kukaan tai todella harvat”, niin mistä arvioisitte tämän johtuvan? (voitte valita useamman kuin yhden vaihtoehdon)

Tilinpäätöstä tarvitaan verotusta varten /

Tilinpäätöstä tarvitaan kolmansia osapuolia varten /

Tilinpäätöksen laatimatta jättämisestä saatava kustannussäästö ei ole merkittävä /

Jokin muu syy, mikä: _____

Lakimuutoksen johdosta mikrokokoinen yhdistys ja säätiö saavat laatia tilinpäätöksensä maksuperusteisesti.

13. Kuinka suuri osa tilitoimistonne mikrokokoisista yhdistyksistä on siirtynyt maksuperusteisen tilinpäätöksen soveltamiseen?

Ei kukaan tai todella harvat / Harvat / Noin puolet / Useat / Todella useat tai kaikki / Ei kokemusta asiasta

14. Kuinka suuri osa tilitoimistonne mikrokokoisista säätiöistä on siirtynyt maksuperusteisen tilinpäätöksen soveltamiseen?

Ei kukaan tai todella harvat / Harvat / Noin puolet / Useat / Todella useat tai kaikki / Ei kokemusta asiasta

Yritysten kokoluokat uudistuivat ja samalla pienyrityksen raja-arvot nousivat merkittävästi aikaisempiin raja-arvoihin verrattuna. Raja-arvojen nostamisesta johtuen useamman kirjanpitovelvollisen ei tarvitse laatia rahoituslaskelmaa.

15. Kuinka suuri osa aikaisemmin rahoituslaskelman laatimiseen velvoitettu asiakasyrityksenne on jättänyt rahoituslaskelman laatimatta?

Ei kukaan tai todella harvat / Harvat / Noin puolet / Useat / Todella useat tai kaikki / Ei kokemusta asiasta

Pien- ja mikroyritysetusta soveltava yritys saa esittää tilinpäätöksessään tuloslaskelman ja taseen lyhennyksessä muodossa.

16. Kuinka suuri osa tilitoimistonne mikroyrityksiä on laatinut tuloslaskelman ja taseen minimivaatimusten mukaisesti?

Ei kukaan tai todella harvat / Harvat / Noin puolet / Useat / Todella useat tai kaikki

17. Kuinka suuri osa tilitoimistonne pienyrityksiä on laatinut tuloslaskelman ja taseen minimivaatimusten mukaisesti?

Ei kukaan tai todella harvat / Harvat / Noin puolet / Useat / Todella useat tai kaikki

Pien- ja mikroyritysten ei tarvitse esittää liitetiedoissa tilinpäätöksessä käytettyjä arvostus- ja jaksotusperiaatteita ja menetelmiä jos se noudattaa niin sanottuja oletusäännöksiä.

18. Oletusäännökset ovat helpottaneet pien- ja mikroyritysten liitetietojen laadintaa. (valitse väittämää mielestäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto)

Täysin eri mieltä / Jokseenkin eri mieltä / Ei samaa eikä eri mieltä / Jokseenkin samaa mieltä / Täysin samaa mieltä

Suojatamasäännöksen perusteella mikroyrityksen tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan kun se on laatinut tilinpäätöksensä uuden PMA:n mikroyrityssäännösten mukaisesti. Mikroyrityksen ei tarvitse oikean ja riittävän kuvan aikaansaamiseksi esittää muita kuin asetuksessa luetellut pakolliset liitetiedot.

19. Kuinka hyvin mielestänne mikroyrityksen tilinpäätös, jossa on noudatettu täysimääräisesti asetuksen mahdollistamat helpotukset, kuvastaa yrityksen todellista taloudellista asemaa?

Erittäin huonosti / Huonosti / Kohtuullisesti / Hyvin / Erittäin hyvin / En osaa sanoa

20. Kuinka suuri osa tilitoimistonne mikroyrityksiä on antanut minimivaatimuksia laajempia liitetietoja tilinpäätöksessään?

Ei kukaan tai todella harvat / Harvat / Noin puolet / Useat / Todella useat tai kaikki

21. Kuinka suuri osa tilitoimistonne pienyritysasiakkaista on antanut minivaatimuksia laajempia liitetietoja tilinpäätöksessään?

Ei kukaan tai todella harvat / Harvat / Noin puolet / Useat / Todella useat tai kaikki

Arvostus- ja jaksotussäännökset

Uudistettu kirjanpitolaki mahdollistaa kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisten menettelyiden soveltamisen tilinpäätöksen laadinnassa. Mikro- ja pienyritykset voivat halutessaan merkitä rahoitusleasingsopimuksilla hankitun omaisuuden taseeseen sekä kirjata tiettyjen edellytysten täytyessä pääomalainan omaan pääomaan. Lisäksi pienyrityssäännöstöä noudattava yritys voi halutessaan arvostaa rahoitusvälineet ja sijoituskiinteistöt käypään arvoon tilinpäätöksessään.

22. Kuinka suuri osa mikro- ja pienyritysasiakkaistanne ovat soveltaneet joitain edellä mainitun kaltaisia menettelyjä tilinpäätöksessään?

Ei kukaan tai todella harvat / Harvat / Noin puolet / Useat / Todella useat tai kaikki

23. Mitä mieltä olette kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamismahdollisuudesta Suomen kirjanpitolain mukaan tehtävissä tilinpäätöksissä?

Erittäin huono asia / Huono asia / Ei hyvä eikä huono asia / Hyvä asia / Erittäin hyvä asia

Pienkonsernia koskevat helpotukset

Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuteen liittyvät raja-arvot nousivat merkittävästi lakimuutoksen myötä. Pienkonsernit eivät ole velvoitettuja laatimaan konsernitilinpäätöstä, vaikka ne jakaisivat voittoa.

24. Kuinka suuri osa tilitoimistonne pienkonserniasiakkaista on jättänyt konsernitilinpäätöksen laatimatta?

Ei kukaan tai todella harvat / Harvat / Noin puolet / Useat / Todella useat tai kaikki / Ei kokemusta asiasta

25. Kuinka paljon konsernitilinpäätöksen laatimatta jättäminen on alentanut siihen aikaisemmin veloitettujen konsernien hallinnollisia kustannuksia?

Ei ollenkaan / Erittäin vähän / Vähän / Paljon / Erittäin paljon / Ei kokemusta asiasta

Muutoksien vaikutukset hallinnollisiin kustannuksiin

26. Millainen vaikutus kirjanpitolainsäädännön uudistuksilla on ollut mikroyritysasiakaidenne tilikauden aikaisesta kirjanpidosta ja siihen liittyvästä viranomaisraportoinnista aiheutuviin kustannuksiin? Kustannukset ovat:

Lisääntyneet paljon / Lisääntyneet jonkin verran / Ei vaikutusta kustannuksiin / Vähentyneet jonkin verran / Vähentyneet paljon

27. Millainen vaikutus kirjanpitolainsäädännön uudistuksilla on ollut pienyritysasiakaidenne tilikauden aikaisesta kirjanpidosta ja siihen liittyvästä viranomaisraportoinnista aiheutuviin kustannuksiin? Kustannukset ovat:

Lisääntyneet paljon / Lisääntyneet jonkin verran / Ei vaikutusta kustannuksiin / Vähentyneet jonkin verran / Vähentyneet paljon

28. Millainen vaikutus kirjanpitolainsäädännön uudistuksilla on ollut mikroyritysasiakaidenne tilinpäätöksen laatimisesta aiheutuviin kustannuksiin? Kustannukset ovat:

Lisääntyneet paljon / Lisääntyneet jonkin verran / Ei vaikutusta kustannuksiin / Vähentyneet jonkin verran / Vähentyneet paljon

29. Millainen vaikutus kirjanpitolainsäädännön uudistuksilla on ollut pienyritysasiakaidenne tilinpäätöksen laatimisesta aiheutuviin kustannuksiin? Kustannukset ovat:

Lisääntyneet paljon / Lisääntyneet jonkin verran / Ei vaikutusta kustannuksiin / Vähentyneet jonkin verran / Vähentyneet paljon

Muiden tekijöiden vaikutus hallinnolliseen taakkaan

Kirjanpitovelvollisten tulee kirjanpitolain ohella noudattaa myös lukuisia erityislakeja, kuten esimerkiksi osakeyhtiölakia, henkilöyhtiölakia, arvonlisäverolakia sekä elinkeinoverolakia.

Erityislaeissa säädettyjä vaatimuksia on noudatettava, vaikka kirjanpitolakiin ei vastaavaa vaatimusta sisältyisikään.

30. Asettaako muu lainsäädäntö mielestänne esteitä uudistetun kirjanpitolain mahdollistamien helpotusten täysimittaiselle hyödyntämiselle?

Ei ollenkaan / Erittäin vähän / Vähän / Paljon / Erittäin paljon

31. Kuinka suuri vaikutus mielestänne on tilitoimistojen tekemillä valinnoilla ja ratkaisuilla uudistetun kirjanpitolain mahdollistamien helpotusten hyödyntämisessä pien- ja mikroyritysasiakkaiden taloushallinnossa?

Ei vaikutusta / Vähän / Jonkin verran / Paljon / Erittäin paljon

32. Haluatteko vastaanottaa myöhemmin yhteenvedon tämän tutkimuksen tuloksista?

En halua / Kyllä, haluan yhteenvedon tutkimustuloksista sähköpostiosoitteeseen:_____

33. Tässä kohtaa voitte antaa vapaan palautteen kyselyyn liittyen:_____

Liite 2. Kyselylomake pien- ja mikroyrityksille

Kysely pien- ja mikroyrityksille

Taustatiedot

1. Minä vuonna yrityksenne on perustettu?

2. Mikä on yrityksenne yhtiömuoto?

Osakeyhtiö / Osuuskunta / Avoin yhtiö / Kommandiittiyhtiö / Liikkeen- tai ammatinharjoittaja / Yhdistys / Säätiö / Jokin muu, mikä: _____

3. Mikä on yrityksenne henkilöstömäärä?

4. Oletteko ulkoistaneet osittain tai kokonaan yrityksenne kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadinnan tilitoimiston tai muun vastaavan tahon hoidettavaksi?

Kyllä, ulkoistettu kokonaan / Kyllä, ulkoistettu osittain / Ei, teemme itse lakisääteisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen

Kirjanpitolainsäädännön uudistamisen keskeisimpänä tavoitteena oli selkeyttää lainsäädännön rakennetta ja keventää pk-yritysten hallinnollista taakkaa. Kirjanpitolakiin tehtiin useita pienyrityksiä koskevia helpotuksia, joiden tarkoituksena on ollut keventää varsinkin pienyritysten tilinpäätösraportointia. Uudistettua kirjanpitolakia on sovellettu 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla.

5. Onko tilitoimistonne informoinut teitä vuoden 2016 alusta voimaan tulleesta kirjanpitolain uudistuksesta?

Erittäin huonosti tai ei ollenkaan / Huonosti / Kohtuullisesti / Hyvin / Erittäin hyvin

6. Onko tilitoimistonne suositellut yrityksellenne uudistetun kirjanpitolain mahdollistamien helpotuksien käyttöönottoa?

Ei / Kyllä

7. Onko uudistetun kirjanpitolain mahdollistamia helpotuksia otettu käyttöön yrityksenne taloushallinnossa?

Ei / Kyllä, mitä helpotuksia on otettu käyttöön: ____ / En osaa sanoa

8. Oletteko havainneet muutoksia tilitoimiston yrityksenne kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadintaan liittyvissä informaatiovaatimuksissa? Tilitoimiston informaatiovaatimukset yrityks-
tämme kohtaan ovat:

Lisääntyneet selvästi / Lisääntyneet jonkin verran / Pysyneet samoina / Vähentyneet jon-
kin verran / Vähentyneet selvästi

9. Onko kirjanpitolain uudistuksella ollut mielestänne vaikutusta yrityksenne tilikauden ai-
kaisesta kirjanpidosta aiheutuneisiin kustannuksiin? Kustannukset ovat lakiuudistuksen
johdosta:

Lisääntyneet paljon / Lisääntyneet jonkin verran / Ei vaikutusta kustannuksiin / Vähenty-
neet jonkin verran / Vähentyneet paljon / En osaa sanoa

10. Onko kirjanpitolain uudistuksella ollut mielestänne vaikutusta yrityksenne tilinpäätök-
sen laatimisesta aiheutuneisiin kustannuksiin? Kustannukset ovat lakiuudistuksen joh-
dosta:

Lisääntyneet paljon / Lisääntyneet jonkin verran / Ei vaikutusta kustannuksiin / Vähenty-
neet jonkin verran / Vähentyneet paljon / En osaa sanoa

11. Onko kirjanpitolain uudistuksella ollut mielestänne vaikutusta yrityksenne hallinnolli-
seen taakkaan? Hallinnollinen taakka on:

Lisääntynyt selvästi / Lisääntynyt jonkin verran / Ei vaikutusta / Vähentynyt jonkin verran /
Vähentynyt selvästi / En osaa sanoa

12. Onko kirjanpitolainsäädännön rakenne mielestänne selkeytynyt uudistuksen myötä?
Lainsäädännön rakenne on:

Hankaloitunut / Ei hankaloitunut eikä selkeytynyt / Selkeytynyt vähän / Selkeytynyt paljon /
Selkeytynyt erittäin paljon / En osaa sanoa

13. Onko kirjanpitolain uudistuksella ollut vaikutusta yrityksenne tilikauden aikaisen kirjanpidon tekemiseen kuluvaan ajankäyttöön? Ajankäyttö on:

Lisääntynyt paljon / Lisääntynyt jonkin verran / Ei vaikutusta ajankäyttöön / Vähentynyt jonkin verran / Vähentynyt paljon / En osaa sanoa

14. Onko kirjanpitolain uudistuksella ollut vaikutusta yrityksenne tilinpäätöksen laatimiseen kuluvaan ajankäyttöön? Ajankäyttö on:

Lisääntynyt paljon / Lisääntynyt jonkin verran / Ei vaikutusta ajankäyttöön / Vähentynyt jonkin verran / Vähentynyt paljon / En osaa sanoa

15. Haluatteko vastaanottaa myöhemmin yhteenvedon tämän tutkimuksen tuloksista?

En halua / Kyllä, haluan yhteenvedon tutkimustuloksista sähköpostiosoitteeseen: _____

16. Tässä kohtaa voitte antaa vapaan palautteen kyselyyn liittyen: _____

Liite 3. Kyselylomakkeen saatekirje tilitoimistoille

Arvoisa taloushallinnon asiantuntija

Nimeni on Joonas Liikala ja opiskelen liiketaloutta Haaga-Helian ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyötä uudistetun kirjanpitolain vaikutuksista pien- ja mikroyritysten hallinnolliseen taakkaan. Kirjanpitolainsäädännön uudistamisen keskeisimpänä tavoitteena oli keventää pk-yritysten hallinnollista taakkaa. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, kuinka laajasti uudistetun kirjanpitolain mahdollistamia helpotuksia on hyödynnetty pien- ja mikroyritysten taloushallinnossa ja onko uudistus keventänyt yrityksiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa. Asian selvittämiseksi tarvitsen teidän asiantuntemustanne ja kyselyyn osallistuminen olisi erittäin tärkeää tutkimukseni onnistumisen kannalta.

Antamanne vastaukset käsitellään täysin anonymisti ja luottamuksellisesti. Kyselyn tulokset esitetään ainoastaan tilastoina, joista yksittäisen vastaajan antamia tietoja ei voida yksilöidä.

Toivottavasti ehditte kiireistänne huolimatta vastaamaan kyselyyn. Vastaaminen vie noin 10–15 minuuttia. Kaikille halukkaille kyselyyn osallistuneille toimitetaan yhteenveto tutkimuksen tuloksista. Kyselylomakkeen lopussa voitte ilmoittaa sähköpostiosoitteen, johon haluatte yhteenvedon tuloksista.

Pyydän teitä vastaamaan kyselyyn viimeistään 21.12.2018 mennessä.

Kiitos etukäteen vastauksestanne!

Ystävällisin terveisin,

Joonas Liikala

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutusohjelma

Linkki kyselyyn:

<http://link.webpolsurveys.com/R/E5E89C415719163D>

Liite 4. Muistutusviesti tilitoimistoille kyselyyn osallistumisesta

Arvoisa taloushallinnon asiantuntija

Pyysin viime viikolla teitä osallistumaan kyselyyn, jonka tarkoituksena on selvittää onko uudistettu kirjanpitolaki keventänyt pien- ja mikroyritysten hallinnollista taakkaa. Jokaisesta vastauksesta on korvaamaton apu tutkimuksen onnistumisen kannalta. Kyselylomakkeen kysymyksiin on annettu valmiit vastausvaihtoehdot ja kyselyyn vastaaminen kestää noin 10–15 minuuttia.

Mikäli ette ole vielä vastanneet kyselyyn, pyydän teitä vastaamaan **21.12.2018 mennessä**. Kaikki vastaukset käsitellään anonyymisti ja täysin luottamuksellisesti. Kyselyn tulokset esitetään tilastoina, joista yksittäisen vastaajan antamia tietoja ei voida yksilöidä.

Kaikille halukkaille kyselyyn osallistuneille toimitetaan yhteenveto tutkimuksen tuloksista. Kyselylomakkeen lopussa voitte ilmoittaa sähköpostiosoitteen, johon haluatte yhteenvetotuloksista.

Kiitos etukäteen osallistumisestanne!

Ystävällisin terveisin,

Joonas Liikala

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutusohjelma

Linkki kyselyyn:

<http://link.webpolsurveys.com/R/42CBCA9FF2572652>

Liite 5. Kyselylomakkeen saatekirje pien- ja mikroyrityksille

Arvoisa yrittäjä

Nimeni on Joonas Liikala ja opiskelen liiketaloutta Haaga-Helian ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyötä uudistetun kirjanpitolain vaikutuksista pien- ja mikroyritysten hallinnolliseen taakkaan. Kirjanpitolainsäädännön uudistamisen keskeisimpänä tavoitteena oli keventää pk-yritysten hallinnollista taakkaa. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, kuinka laajasti uudistetun kirjanpitolain mahdollistamia helpotuksia on hyödynnetty pien- ja mikroyritysten taloushallinnossa ja onko uudistus keventänyt yrityksiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa. Kyselyyn osallistuminen on tärkeää, jotta voidaan selvittää onko lainsäädännön uudistamisen keskeisimmissä tavoitteissa onnistuttu. Asian selvittämiseksi tarvitsen teidän asiantuntemustanne.

Antamanne vastaukset käsitellään täysin anonymisti ja luottamuksellisesti. Kyselyn tulokset esitetään ainoastaan tilastoina, joista yksittäisen vastaajan antamia tietoja ei voida yksilöidä.

Toivottavasti ehditte kiireistänne huolimatta vastaamaan kyselyyn. Vastaaminen kestää noin 5–10 minuuttia. Kaikille halukkaille kyselyyn osallistuneille toimitetaan yhteenveto tutkimuksen tuloksista. Kyselylomakkeen lopussa voitte ilmoittaa sähköpostiosoitteen, mikäli haluatte yhteenvedon tuloksista.

Pyydän teitä vastaamaan kyselyyn viimeistään 11.1.2019 mennessä. Kiitos etukäteen vastauksestanne.

Menestyksellistä uutta vuotta toivottaen,

Joonas Liikala

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutusohjelma

Linkki kyselyyn:

<http://link.webpolsurveys.com/R/D6A7C083DEFF8242>

Liite 6. Muistutusviesti pien- ja mikroyrityksille kyselyyn osallistumisesta

Arvoisa yrittäjä

Pyysin teitä viime viikolla osallistumaan kyselyyn, jonka tarkoituksena on selvittää onko uudistettu kirjanpitolaki keventänyt pien- ja mikroyritysten hallinnollista taakkaa. Jokaisesta vastauksesta on korvaamaton apu tutkimuksen onnistumisen kannalta. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 5 minuuttia.

Kyselyn anonymiteetista johtuen, tämä muistutusviesti on lähetetty kaikille vastaanottajille. Jos olette jo vastanneet kyselyyn, on tämä viesti aiheeton.

Mikäli ette ole vielä vastanneet, pyydän teitä vastaamaan kyselyyn 11.1.2019 mennessä. Kaikki vastaukset käsitellään anonymisti ja täysin luottamuksellisesti. Kyselyn tulokset esitetään tilastoina, joista yksittäisen vastaajan antamia tietoja ei voida yksilöidä.

Kaikille halukkaille kyselyyn osallistuneille toimitetaan yhteenveto tutkimuksen tuloksista. Kyselylomakkeen lopussa voitte ilmoittaa sähköpostiosoitteen, johon haluatte yhteenvetoon tuloksista.

Kiitos etukäteen osallistumisestanne.

Ystävällisin terveisin,

Joonas Liikala

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutusohjelma

Linkki kyselyyn:

<http://link.webpolsurveys.com/R/4028F855092226D3>